Corrie's Tjisai. Deel 2

W. A. Terwogt

bron
W. A. Terwogt, *Corrie's Tjisai. Deel 2*. Blom & Olivierse, Culemborg z.j. [1893]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/terw003corr02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

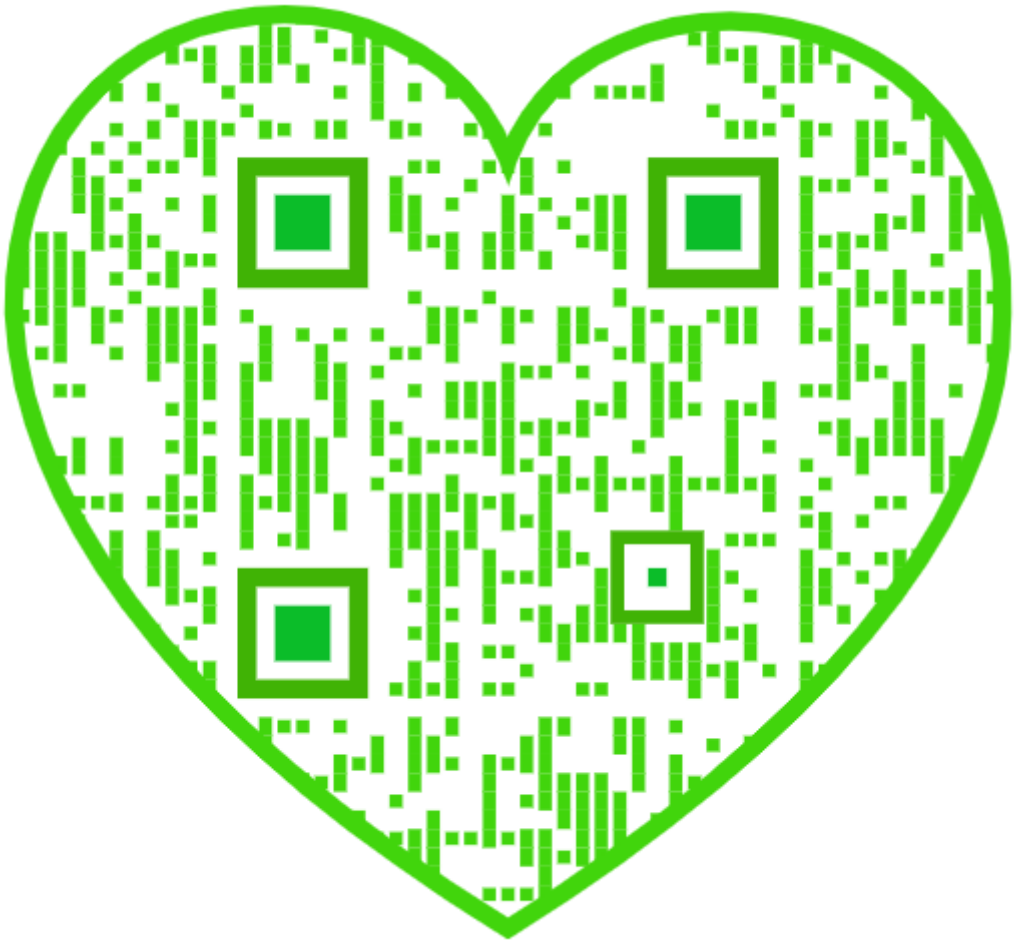

I. Blouns.

Reeds had de klok 't laatste uur vóór middernacht geslagen, daarin gevolgd door de traditioneele gongs, reeds waren de schildwachten bij 't postkantoor afgelost geworden en heerschte er in boven- en benedenstad eene doodelijke stilte, die slechts van tijd tot tijd afgebroken werd door 't eentonig geroep van een Tôké (hagedis) en nog brandde 't licht op dat gedeelte der voorgalerij, dat bij de kamer behoorde, die dien morgen besproken was door den acting-manager van Suan-Lamba estate Nog steeds brandde 't licht daar en kon men de fluisterende basstem van Corrie hooren, afgewisseld soms door 't melodieuse sopraangeluid van Oh Soei San. Eindelijk echter werden de longchairs achteruit geschoven, de lamp uitgedraaid, eene deur open en weer dicht gedaan en Corrie en zijne Tjisai waren in hunne slaapkamer verdwenen om nog eenige uren in Morpheus armen rust en vergetelheid te zoeken.

Rust en vergetelheid: o, bittere ironie! vreeselijke

spotternij! Nauwelijks toch waren beiden gelegen en hunne oogen op 't punt zich te sluiten, 'oen, ondanks de brandende lamp, eene helsche muziek uit alle hoeken der kamer hare tonen in het gegons der muskieten mengde. Onthutst loerde Corrie door een gat in de Klamboe, die stellig reeds dienst had gedaan om Adam en Eva, na hunne verdrijving uit het Paradijs natuurlijk, tegen muskieten en ander vliegend en gonzend ongedierte te beschermen. Wat hij zag was niet precies geruststellend. Eene ontelbare menigte monsterachtige ratten voerde op den vloer, tusschen de stoelen en op de tafel onder aanvoering van een ouden rat eene woeste duivelachtige wals uit, onder een lawaai alsof alle duivels der hel ontketend waren. Na Oh Soei San, die volstrekt niet bang was, maar 't alleen uiterst onaangenaam vond, gewaarschuwd te hebben, gleed Corrie als eene slang door de klamboe en snel en onhoorbaar zijn rotan grijpende, die naast 't bed stond, was hij met één sprong bij de tafel, die hij hevig begon te beuken. In een ondeelbaar oogenblik waren alle beesten verdwenen en had eene doodelijke stilte 't spookachtige orchest van daar even vervangen Waarachtig! Corrie kon trotsch zijn op hetgeen hij gedaan had, behalve toch de lamp, had hij nog een theekopje, dat op tafel had gestaan, gebroken, terwijl twee ratten aan zijne voeten lagen te stuiptrekken. En terwijl daar een vriendelijk kopje met zwarte lokken getooid, lokken die fijner dan zijde, een paar blanke schouders als met eene donkere wolk omhulden, door de Klamboe gluurde en luid Corrie toejuichte, stond hij zelf in nachtgewaad, fier op zijne strijdknots geleund, bij 't bleeke schijnsel der sterren den doodstrijd der beide stervende dieren gade te slaan.

Weldra hadden zij hun laatsten zucht geslaakt en wierp Corrie de lijken uit in de buitenste duisternis, waarop hij, na zijne handen gewasschen te hebben, weer in bed kroop. Nauwelijks lag hij echter en was alles weer rustig, of eerst schuw, maar al heel spoedig vrijmoediger kwamen de ratten weer te voorschijn en begonnen ze nog eens hunne krijschende en piepende muziek. Daar Corrie begreep, dat 't hem niets zou geven, al sprong hij voor de tweede maal uit zijn bed, beproefde hij te slapen, dat hem vrij wel, zijne Tjisai zeer goed gelukte. Ongeveer een half uur zal hij gedommeld hebben, toen hij ontwaakte door een wonderlijk gevoel. 't Kwam hem voor of iemand bezig was zijn grooten teen met eene schaaf te bewerken. Zonder zijne voeten te bewegen, richtte hij zich op; hoe stil hij 't echter ook gedaan had, de wezens, die aan zijn teen bezig waren geweest, hadden onraad bemerkt en waren gaan loopen. Alleen meende Corrie te hebben gezien, dat 't twee zwarte gedaanten waren. Onwillekeurig dacht hij aan de wrekende geesten der door hem gedoode ratten en waarachtig! 't had er veel van, want nauwelijks had hij zich omgewend of 't geknaag en geschaaf begon weer, terwijl andere benden van die dieren zich amuseerden met tegen de Klamboe op te klauteren om zich een oogenblik later naar beneden te laten glijden en krijgertje en verstoppertje te spelen tusschen en achter zijn kussen en ander beddegoed. Woedend deed Corrie nog eens eene wanhopende doch vergeefsche poging zijne kwelgeesten te verjagen, om daarna van vermoeidheid in een diepen slaap te vallen met 't aangename vooruitzicht, over een paar uur een stuk of wat teenen te missen. Door Oh Soei San in zijne reisdeken te wikkelen en 't eene einde aan hare

kleine voetjes goed in te stoppen, had hij 't zijne gedaan om haar voor een dergelijk noodlottig ongeluk te behoeden. 't Overige moest hij aan den hemel overlaten, die hij ook hoopte, dat zijne teenen beschermen zou. Als 't toch op die wijze voort ging, zou er over een paar jaar niets meer van hen over zijn, daar hij, zooals men weet, ook reeds een paar tanden miste.

Ondanks de ratten sliep Corrie als eene roos en liet hij den volgenden morgen den oppasser zich bijna schor schreeuwen. Eindelijk hoorde Oh Soei San den Bengalees en nu was ook Corrie spoedig wakker. Nog liggende, beproefde hij zijne teenen te bewegen en toen hem dat zonder pijn gelukte, waagde hij een benauwden blik op zijne onderdanen te werpen. Tot zijne verademing zag hij, dat hij nog in 't bezit zijner tien teenen was en zijne vreugde steeg ten top, toen hij ook de voetjes van zijn kleintje in nog ongeschonden staat zag. Daar 't reeds laat was, moest men zich haasten en ternauwernood had men zich gemandied, gekleed en een weinig ontnuchterd, of een oppasser kwam Corrie waarschuwen, dat 't tijd van vertrekken werd. Na een hartelijk afscheid van de beide gewezen werkloozen, die dien dag nog in Sandakan bleven en die Corrie en Tjisai tot aan de prauw brachten, die de laatstgenoemden naar de hoofd-administratie zouden brengen, waar de launch hen wachtte, liet Corrie afstooten en dobberde 't prauwtje weldra op 't zilte watervlak, waarin de zonnestralen weerkaatst werden als in een spiegel. Na een kwartier roeiens bereikte men 't kantoor en maakte Oh Soei San kennis met den baas van Corrie. Intusschen liet deze zijn koelies aantreden, inspecteerde hen en na gezien te hebben, dat allen present waren, begaf hij zich naar

zijn hoofdadministrateur, teneinde de laatste instructies te ontvangen. Tot zijne verbazing vernam hij nu eerst, dat er zich op Suan-Lamba estate een Europeaan bevond, die ter vervanging van Mr. Ading, door den headmanager naar de onderneming was gezonden om daar een weinig toezicht op 't werkvolk te houden. Hij wist echter niets van de tabakscultuur af, verstond en sprak niets dan Engelsch en had zijn geheelen leven tot nu toe op eene kantoorkruk en met eene pen in de hand doorgebracht. Als Corrie hem echter gebruiken kon voor assistent, mocht hij hem houden, anders moest hij hem maar terugzenden. Intusschen hadden alle koelies een plaatsje gevonden op den tonkang en nadat Corrie gezien had, dat alles aanwezig was, ook hetgeen hij den vorigen dag had besteld, hielp hij Oh Soei San aan boord van de steamlaunch en, na met den manager een laatste handdruk te hebben gewisseld, scheepte hij zich zelf in, werden de trossen losgegooid en terwijl de launch den overtolligen stoom liet ontsnappen en den omtrek met een schril gefluit vervulde, verwijderde zij zich langzaam en statig van de pier. En langzaam en statig bleef hare vaart, daar zij met den zwaren tonkang achter zich onmogelijk harder stoomen kon. Zulks speet Corrie echter volstrekt niet: verstrooid 't prachtige uitzicht bewonderend, dat Sandakan en hare baai den toeschouwer bood, peinsde hij over den Europeaan op de onderneming. Door de mededeeling verrast, wist hij niet of hij 't prettig of onaangenaam zou vinden, dat hij niet alleen op Suan-Lamba zou zijn en stelde hij zich duizend vragen, terwijl hij zich een beeld van zijn metgezel daar ginds trachtte te vormen. Wat voor een man zou 't zijn?

Ruw, eigenzinnig, trotsch of wel een kantoorman, iemand met fijne blanke handen, een vrouwengezichtje en een vrouwengestel? Ook Oh Soei San wist niet wat zij van het verrassende nieuwtje denken moest en daarom over 't geval zwijgende, genoot zij niet volle teugen van 't overschoone natuurtafereel en spoorde zij ook Corrie aan te genieten en den Europeaan op de estate voorloopig te vergeten. En werkelijk, 't panorama, dat zich om onze vrienden uitstrekte was 't waard, overwaard gezien en bewonderd te worden. Achter de launch toch verhieven zich de hemelhooge bergen, aan wier voet Sandakan zoo schilderachtig is gebouwd en wier toppen met donkergroene bosschen prijken, terwijl voor de reizigers 't land als door een doorzichtig blauw gordijn maar even zichtbaar werd. Ook de zee was kalm: schitterende en glinsterende in de zon, geleken de kleine golfjes, die spelend voor de launch uitliepen, vloeibaar goud en zilver; 't was een onbeschrijfelijk schoon tooneel, een tooneel zoo vredig en rustig en toch zoo majestueus, dat men bij de beschouwing er van onwillekeurig geneigd was in aanbidding neer te zinken

Na verloop van drie uur was men de baai over en stoomde men na een paar eilandjes, die zich aan 't oog als drijfende boschjes vertoonden, links te hebben laten liggen, de Suan-Lamba rivier op. Aan beide kanten begrensd door dichte wouden, waarin talrijke apen, sierlijke saltomortales en koddige pirouettes maakten onder een wanluidend oorverscheurend gekrijsch, zag Corrie met vreugde, dat rotan en nipah, twee onontbeerlijke zaken op eene tabaksestate, hier maar voor 't snijden waren Ook was de rivier breed en scheen zij diep genoeg te zijn. Allengs werd zij echter smaller en smaller, en terwijl

ook hare diepte afnam, stootte de launch van tijd tot tijd op boomstammen, die, dwars over de rivier liggende, soms onder, soms boven water, gevaarlijke hinderpalen daarstelden. Ten laatste kon zij dan ook niet verder en, na al een poos met slakkensnelheid te zijn vooruit gegaan, draaide zij bij en liet ze onder een tot driemaal toe herhaald gefluit, een lawaai, dat door de apen aan beide kanten van den stroom krijschend en gillend werd beantwoord, haar anker rinkelend vallen. Na 't roer te hebben vastgezet, deelde de Maleische stuurman Corrie mede, dat hij niet verder durfde te varen, daar nog hooger de boomstammen menigvuldiger en de soengei ondieper werd Onzen reizigers schoot dus niets anders over, dan op den tonkang over te gaan en daar de reis verder mede voort te zetten. Minder groote diepgang hebbende, bestond er niet 't minste bezwaar, met dat vaartuig den tocht te vervolgen. Weldra had men dan ook de steamlaunch uit 't oog verloren en schoot de Tonkang onder den invloed van twaalt Javanen, die Corrie aan 't boomen had gezet, behoedzaam en betrekkelijk snel vooruit. Reeds was men een half uur verder en begon onze vriend naar de estate uit te zien, toen hij plotseling een gobang (prauw) in 't oog kreeg, die den tonkang tegemoet kwam en die gepagaaid werd door vier Dajaks, terwijl er een Europeaan aan 't roer zat. In een oogwenk lag 't vaartuigje, dat niet veel meer was dan een uitgeholde boomstam, langs zij van den tonkang en had de Europeaan zich tegen Corrie's boord opgeënterd. Naar elkander toekomende, stelden de beide jongelui zich aan elkander voor en nadat Corrie ook Oh Soei San bij zijn nieuwen kennis had geïntroduceerd, gaf hij hem den brief van den hoofd.

administrateur, waarin Corrie als acting manager van de onderneming Suan-Lamba werd genoemd. Na het epistel vluchtig te hebben ingezien, betuigde de Esgelschman Corrie in korte sierlijke bewoordingen, hoe verheugd hij was, gezelschap te krijgen en van 't beheer der onderneming ontslagen te zijn, daar hij noch van de tabakscultuur iets afwist, noch met de koelies om kon gaan. Na deze ronde bekentenis stelde hij de gobang tot Corrie's beschikking. Deze liet nu de Dajaks op den tonkang overgaan en nam in hunne plaats Javanen in de prauw. Daarna hielp hij er zijne Tjisai in en nadat hij zelf en de Engelschman zich er in hadden opgeschoten, stieten zij af en vloog 't kleine ding 't grootere en meer logge vaartuig pijlsnel vooruit.

Gedurende dien tocht had Corrie eene goede gelegenheid zijn nieuwen collega op te nemen, daar de laatste al zijne stuurmanskunst noodig had om de lichte prauw behendig tusschen en over de boomstammen heen te brengen, die talrijker werden, naarmate men Suan-Lamba naderde.

Klein van gestalte, breed gebouwd, rustte zijn lichaam op een paar korte beentjes. Zijn gelaat, door een ros-achtigen baard omlijst, had eene uitdrukking zóó zwaarmoedig, zóó melancholisch, dat 't iedereen medelijden moest inboezemen. Naar 't Corrie voorkwam, zag hij er daarenboven vreeselijk ongezond uit.

Zoo ver was onze vriend met zijne waarneming gekomen, toen de gobang een hoek omslaande, plotseling bij een trapje stil liggen bleef, dat van den oever in de Soengei reikte. Men was op de estate en een breed pad leidde dieper landwaarts in. Dat volgende, had men niet ver te loopen om een kolossaal groot huis te bereiken, dat

op een heuvel en hooge palen gebouwd, van voren tot achteren open was. Op eene ruw bewerkte tafel, eene hooge Chineesche bank en een klein oliepitje na, was er echter van meubilair geen spoor te vinden en werd daardoor eene leegte veroorzaakt, die de groote binnengalerij nog ruimer en holler deed schijnen dan zij werkelijk was. Aan de beide zijden dier galerij bevonden zich vier groote kamers, die niets bevatten dan eene houten stellage met atap gedekt en waarin eenige planken lagen. Zooals Corrie weldra bemerkte vormde de stellage 't ledikant, de planken 't bed. Achter 't thuis strekten zich, ook op palen, de bijgebouwen uit, door een overdekte planken brug stonden dezen in verbinding met 't hoofdgebouw. Evenals overal was atap hier de eenige dakbedekking. Dat die echter half vergaan en verrot was en reeds jaren wellicht had dienst gedaan, was niet moeilijk te zien, evengoed als 't voor iedereen duidelijk was, dat men bij regen niet naar binnen behoefde te gaan om droog te blijven.

Gedurende de bezichtiging van 't huis en vooral van de kamers, had Corrie Oh Soei San niet durven aanzien. Hij had er den moed niet toe en waagde zich 't niet voor te stellen, hoe 't lieve kind in deze ruwe, van alle gemakken ontbloote omgeving zou moeten leven. O zeker! hij wist, dat 't haar niet aan den wil zou ontbreken, maar zou zij 't ook kunnen doen, zou hare gezondheid niet onder al die ontberingen gaan lijden, zij, die 't op Sumatra's Oostkust op de onderneming zoo op haar gemak had?

En 't was goed, dat Corrie zijne Tjisai niet had aangezien, want onwillekeurig waren haar, bij 't binnentreden der ledige ongezellige ruimten, de tranen in de oogen

geschoten, vooal, toen zij zich herinnerde, hoe weelderig en heimisch haar nestje op Soengei Kuda was geweest. Maar met geweld had zij hare tranen teruggedrongen want Hakakeï mocht haar niet zien schreien. Hij wilde, immers, dat zij in Sandakan zou achterblijven, hij had haar genoeg voor 't onherbergzame op Suan-Lamba gewaarschuwd en niet dan gedwongen, zijne toestemming gegeven hem te vergezellen. Hij mocht haar dus niet zien schreien en hooren klagen, 't was immers hare eigen schuld? Steeds zou ze hem een opgeruimd gelaat toonen, hem laten denken, dat zij zich gelukkig voelde

Maar was ze dan dat niet, zou ze in Sandakan achtergebleven zijn, als ze alles had geweten? Neen, neen! ze was gelukkig en - en ze was er Corrie dankbaar voor, dat hij haar mede genomen had en toch - O, Goden! wat is raadselachtiger, geheimzinniger dan een meisjeshart! - toch, ofschoon Oh Soei San zich gelukkig gevoelde in Corrie's liefde, ofschoon ze niet met de gemalin van den Micado, wat haar lot aangaat, had willen ruilen, toch barstte 't arme kind in een tranenvloed en wilde snikken uit, toen zij door de beide heeren alleen werd gelaten, die naar de aanlegplaats weerkeerden om den tonkang op te wachten. Betrekkelijk spoedig vermande zij zich echter en door krampachtig op haren zakdoek te bijten, bedwong en smoorde zij haar hartstochtelijk snikken. Corrie mocht haar immers niet zien met roodbekreten oogen, met zwoegende borst. Wees dan stil onstuimig kloppend hart, houdt op dan met stroomen gij tranenvloed! nog is uw tijd niet daar, nog kent 't schoone kind, wier heldere oogen gij verduistert, geen verdriet. Laat dan vrede en rust heerschen in uw binnenste, vrede en rust,

als die, die heden morgen 't tooneel op de baai zooveel liefelijks bijzette. Wees stil dan en kalm!.....

Nauwelijks hadden de beide jongelui de aanlegplaats bereikt en had Corrie tijd gehad een blik om zich heen te slaan, of reeds hoorde men een luid gejoel van de koelies in den naderenden tonkang. Een oogenblik later draaide hij den hoek om, om weldra bij de pier aan te leggen. Spoedig ook waren de Javanen aan wal en toen ook hun barang (goederen) gelost was, nam ieder 't zijne op en door de beide Europeanen begeleid, ging 't voorwaarts. Daar er echter op de estate maar drie koeliewoningen waren, oude vervallen assistenten-huizen, waarvan er, zooals Blouns, de Engelschman, Corrie mededeelden, één geheel vol was, werden de Javanen in twee troepen gedeeld, waarvan de een door Corrie, de andere door Blouns aangevoerd werd. Corrie had daarenboven twee Dajaks tot gidsen. Dat Isa met haren vader in zijn troep waren, behoeft zeker niet vermeld te worden. Na eene korte wandeling zag Corrie de pondoq der Javanen vóór zich liggen. Ofschoon die er nog bouwvalliger uitzag dan 't huis, dat voor hem en Blouns was bestemd, kon men toch nog zeer goed zien, dat 't vroeger een stevig flink huis moest geweest zijn. Voor een assistentenhuis was 't zelfs te groot: behalve toch, dat 't huis eene flinke voorgalerij had, was 't ook voorzien van eene ruime binnengalerij met kamers en eene groote pendoppe (achtergalerij), terwijl 't huis ook op palen was gebouwd. Reeds was 't door vijftig à zestig andere Javanen bewoond, maar daar Corrie wist, dat er veel makke schapen in een hok gaan, aarzelde hij niet zijnen Javaantjes ook een plaatsje te bezorgen. Vreemd keken de old hands op,

zoowel over den nieuwen toean, als over de nieuwe koelies, maar door één der Dajaks, die Maleisch sprak, op de hoogte der zaak gebracht, raakten al haast de tongen los en zaten allen weldra zóó gezellig te babbelen onder 't genot van sirih en tabak, of zij elkander altijd hadden gekend. Toen Corrie zag, dat iedereen 't zich zoo gezellig en huiselijk mogelijk had gemaakt, ging hij eens overal rond. Zoowel op de voor, binnen-als achtergalerij was alle beschikbare ruimte door de Javaantjes ingenomen. De getrouwde paren hadden zich op de voorgalerij een tampatje (legerstede) gemaakt, de meisjes binnen en de vrijgezellen achter.

Nog was Corrie niet gereed met zijne inspectie of reeds begon de nacht zijne vleugelen over 't aardrijk te spreiden. Haastig verliet hij nu de pondoq om zich naar zijn eigen ongezellig huis te begeven. Welhaast zag hij een flauw lichtje, dat in de duisternis, die met de snelheid, tropischen landen eigen, weldra alles onzichtbaar had gemaakt, als een gloeiende spijker schitterde. Hij begreep, dat het 't oliepitje was, dat hunne avonden moest verhelderen. Zijn nek bijna brekende over de bouwvallige trappen, die naar de voorgalerij leidden, stapte hij binnen. Blouns was reeds thuis en zat zoo gemakkelijk mogelijk op de Chineesche bank voor de kleine tafel, waarop wiskey en pahit prijkten, terwijl hij met beide handen zijn hoofd ondersteunde.

Hij had Corrie nog niet gehoord, die een oogenblik, in beschouwing van 't jonge mensch verdiept, staan bleef. Zooals hij daar zat, zou hij een steen medelijden hebben ingeboezemd. Wat moest hij geleden hebben in de lange avonden, die hij hier alleen, dood alleen had doorgebracht! Er zijn gestellen, die zich in de eenzaamheid

thuis voelen, of er zich tenminste in kunnen schikken Hij scheen er echter niet mede bedeeld te zijn; hem zou eene lange eenzaamheid menschenschuw hebben gemaakt. Gelukkig had ze nu voor hem een einde genomen. Met Corrie zou hij voortaan samen werken en samen zouden ze zich amuseeren. Fluitende, om hem niet te doen schrikken, trad onze vriend nader; zonder zijn hoofd op te beuren, accompagneerde Blouns hem zachtjes, alsof 't een vervolg van zijn droom was, waarin hij wakende lag verzonken. Toen lette Corrie er niet op, later bracht hij zich echter te binnen, dat hetgeen hij gefloten had, zijn lijfdeuntje, 't bekende air van Sibel, uit ‘de Faust’ was geweest, waarmede hij nader was getreden. Corrie was verplicht, Blouns op zijne schouder te tikken om hem te doen opzien. Met een kreet van schrik vloog hij op, terwijl hij eerst doodsbleek en daarna vuurrood werd. Corrie herkennende, stamelde hij smartelijk lachende eene verontschuldiging; deze, schijnbaar niet op den gemoedstoestand van zijn collega lettende, schonk luchtig twee pahitjes in en zijn glas tegen dat van Blouns stootende, dronk hij op hunne kennismaking en lang samenzijn. Eenigszins verlegen deed zijn metgezel hem bescheid, terwijl hij schuw zijne oogen her- en derwaarts liet dwalen. Om zich heen ziende, voer ook Corrie eene rilling door de leden. 't Geheel toch zag er zoo akelig spookachtig uit. 't Kleine oliepitje, boven de tafel opgehangen, verlichtte alleen maar met een zwak schijnsel de plaats, waar Corrie zich nu bevond, 't overige van de drie groote galerijen bleef in dikke duisternis gehuld, terwijl uit 't dichte bosch, dat hen aan alle kanten omringde‘ tallooze geheimzinnige en wonderlijke geluiden in de

ooren klonken. Corrie herstelde zich spoedig door nog een pahitje te drinken en, Blouns radende er ook nog een te nemen, begaf hij zich naar Oh Soei San, die hem met een glimlach ontving.

In Corrie's longchair liggende, gehuld in sarong en kabaya, staarde zij glimlachend naar haren Hakakeï, die verbaasd rondzag. Eindelijk gaf hij zijne verwondering lucht door een luid en lang geuit: ‘Allah!’ En alsof dat woord de macht had gehad hem weer tot zijne bezinning te brengen, deed hij nu zijn kleintje eenige vragen, die verward en snel als donderslagen elkander opvolgden. Maar 't was Corrie te vergeven, dat hij in 't gezellige hokje, waarin zijne Tjisai als eene koningin troonde, niet de ledige holle ruimte herkende, die Blouns hem dien middag had gewezen. Allah! wat was dat veranderd! 't Scheen Corrie toe, dat hier eene fee aan 't werk was geweest. En werkelijk, ofschoon Hakakeï ter wille van Oh Soei San, wel een weinig overdreef, was 't haar gelukt door hier en daar iets op te hangen en een groot gedeelte der kamer met een muur van kisten en koffers af te sluiten, hun slaapsalet een weinig minder ongezellig, een weinig meer huiselijk te maken. Een opgehangen kalapadop gevuld met petroleum verlichte het geheel. Hartelijk dankte Corrie zijne Tjisai voor hare bemoeiingen, maar meer nog voor haar opgeruimd gezichtje. Ach! hij wist niet, hoe zij dien avond had gestreden, hoeveel tranen er gevloeid waren langs het gezichtje, waarop nu de blos der gezondheid en jeugd schitterde, hoe zij had gestreden en eindelijk overwonnen, door de wetenschap, dat zij beminde en zelf bemind werd.....

Na een wijl gekust en gekoosd te hebben, begaven

zij zich hand aan hand naar binnen, waar Blouns nog steeds zat te mijmeren. Nu echter niet zóózeer, dat hij niets hoorde. Beleefd stond hij op om Oh Soei San te ontvangen en haar desnoods een plaatsje op de bank aan te bieden. Maar op een schreeuw van Corrie kwam Ah Hing met de longchair aansleepen. En nu maakte 't drietal 't zich zoo gezellig mogelijk. Hoewel Tjisai weigerde, bracht Ah Hing op last van Corrie sopi manies (likeur) en werd zij gedwongen met de beide heeren te klinken, waarna Corrie een gesprek met Blouns trachtte aan te knoopen over zaken, de estate betreffende. Ofschoon beleefd en nauwkeurig antwoordende, bemerkte onze vriend weldra, dat de onderneming den jongen man niet de minste belangstelling inboezemde. Het gesprek dus op iets anders brengende, vroeg hij hem hoe lang hij reeds hier alleen was geweest en wanneer en waarom hij naar dit woeste eenzame land was gekomen. Toen Blouns deze vragen hoorde, kwam weer dezelfde smartelijke glimlach op zijn gelaat, dien Corrie daar straks er op had gezien, nu vergezeld van een blik op Oh Soei San, die vertrouwelijk tegen haren Hakakeï leunende, met hare vingers over zijn kort geknipt haar streek, een blik zóó weemoedig, dat 't medelijdende meisje een ‘kassian!’ niet kon inhouden. Corrie, denkende, dat hij eene onbescheidenheid had begaan, door naar 't verleden van zijn metgezel te vragen, wilde juist Oh Soei San voorstellen haren driesnarigen viool te halen om hen iets voor te zingen, daar hij geen onderwerp meer wilde aanroeren, dat zijn collega pijnlijk scheen, toen deze zich plotseling over zijne oogen wreef en een diepen zucht slakende, stootend en afgebroken in 't begin, maar allengs vuriger en tenlaatste opgewonden begon te spre-

ken. Toen hij, na een geruimen tijd aan 't woord geweest te zijn, eindelijk uitgeput zweeg, kende Corrie zijne geschiedenis, wist zijne Tjisai, dat haar ‘kassian!’ van daar straks niet misplaatst was geweest en begrepen beiden, dat de jonge man ten doode opgeschreven was, tenzij ééne vrouw hem zou willen helpen.

Daar 't jonge mensch reeds sedert lang ter ruste is gegaan, ter ruste, ver van zijn ‘home, sweet home’, ter ruste ver van zijne moeder, maar ook ver van haar, die hem had kunnen redden, als zij gewild had, als zij niet met eigen hand haar jonge leven had verwoest, meenen wij de grenzen der bescheidenheid niet te overschrijden, als wij hier in 't kort zijne geschiedenis laten volgen.

II. Zijne geschiedenis.

‘Nog geen twee jaar geleden’, zoo verhaalde Blouns, ‘dacht ik er evenmin aan naar Borneo te vertrekken, als om in Noord-Amerika woudlooper te gaan worden, Ik had in Liverpool eene goede betrekking op een groot handelskantoor en hoewel mijn salaris niet bijzonder groot was, kon ik er toch best mede toekomen, te meer daar mijne moeder gefortuneerd is en ik op haar wissels trekken mocht, als ik geld noodig had. Wat me op het kantoor deed blijven waren de vooruitzichten, en last not least, de eenige dochter van mijn chef. Mary was een bijzonder mooi en lief meisje. Ze kon piano spelen en zingen als een engel, had behalve blonde lokken en smeltend blauwe oogen, eene nette fijne taille, terwijl zij kundigheden bezat, die hare ouders trotsch op haar deden zijn. Iedereen voelde zich dan ook aangetrokken door 't lieve kind, maar niemand meer dan ik, sinds ik een paar maal met haar in haar ouders huis in aanraking was geweest. De

sympathie, die ik voor haar gevoelde, die ontluikende liefde nam toe, toen ik bemerkte, dat ook zij zich gaarne in mijn gezelschap bevond. Nog had ik mij geen rekenschap van mijne gevoelens jegens 't schoone kind gegeven en leefde ik in eene gelukkige onwetendheid voort, toen ik op een morgen in 't kantoor van mijn chef werd geroepen, die mij opdroeg, zoo spoedig mogelijk naar Brussel te vertrekken, teneinde daar eene zaak voor 't kantoor in orde te maken. Veel zin in die opdracht, hoe vereerend zij overigens ook voor mij was, had ik niet. Daar toch alle stukken de zaak betreffende, door mijne handen waren gegaan, wist ik, dat mijn verblijf in Brussel geen weken, maar maanden duren kon. Hoe meer ik dan ook over 't reisje nadacht, hoe minder aanlokkelijk 't mij voorkwam. Juist nu naar Brussel te moeten vertrekken, nu dat ik sinds een poosje geregeld bij Mary's ouders aan huis kwam en ik op zoo'n goeden voet met Mary zelf verkeerde, vond ik verschrikkelijk en eene foltering, Nero waardig. Voor ik mijne toestemming gaf, besloot ik met Mary te spreken, haar alles te bekennen en haar te laten beslissen. Want o, sinds 't oogenblik, dat men mij met die opdracht had vereerd, was ik plotseling tot de ontdekking gekomen, dat ik Mary beminde, liefhad meer dan 't licht mijner oogen, meer dan 't heil mijner ziel. Ja, ik had haar lief, ik beminde haar met al den gloed, met al de kracht eener jonge, doch sterke liefde, eene liefde, een hartstocht, die bevredigd worden moest, als hij niet gedood wilde worden, die hen beide koesterde en verzorgde.

Wel! ik trof het; dien eigen avond was ik met nog eenige anderen door de vrouw van mijn chef uitgenoodigd;

als altijd en overal zou er natuurlijk een kaartje worden gelegd. Daar Mary en ik daar echter niet aan deden, kwamen wij bij zoo'n gelegenheid steeds bij de piano te zamen, om ons te verdiepen in de heerlijke muziek van Beethoven, Mendelssohn, Mozart, Chopin, Gounod en andere meesters. Voor een wijl vergaten wij dan alles om samen te zweven in 't rijk der tonen, waarin mijne gevoelens hunne vertolking vonden. Dien avond, als wij weer bij de piano zouden zijn, zou ik haar dus alles kunnen zeggen. Toen dan ook alle gasten present waren en zij de honneurs had waargenomen, wendde zij zich naar de piano, die in eene zijkamer stond en terwijl zij mij wenkte, begon ze eenige muziekstukken uit te zoeken. Toevallig kreeg zij 't air van Sibel uit ‘Faust’ in handen en weldra ruischte de heerlijke tonen van 't bloemenlied door de kamers, terwijl zij haar spel begeleidde door hare goddelijke stem, die iedereen moest betooveren, behalve hen natuurlijk, die meer waarde hechten aan een sans à tout, of groot en klein schlem en die een aas in de borst schijnen te hebben, in plaats van een hart.

Mijn God! kon 't mooier, was 't niet of zij mij uitnoodigde mij te verklaren? Ik talmde dan ook niet, maar, geïnspireerd door de bedwelmende muziek, beleed ik haar in vurige bewoordingen mijne groote liefde. En o, kan ik U de zaligheid van 't oogenblik schetsen, toen hare vingers de toetsen rusten lieten, zij haar kopje aan mijne borst leunde en zij zacht als een ademtocht ‘Harry!’ lispelde! Verrukt, waanzinnig van blijdschap, sloeg ik mijne armen om hare leest en bezegelden wij ons verbond met een langen vurigen kus. Ja, dat oogenblik is eene onvergetelijke bladzijde uit mijn

levensboek! De schoonste wellicht!.....

Helaas! de onnuchtering was nabij. ‘Mary, uw vader zoekt u overal, waar zijt ge toch, mijn kind!’ 't Was de stem harer moeder, die ons uit onzen heerlijken droom tot de koude werkelijkheid weerbracht. Nauwelijks had Mary zich hooren roepen, of vlug als eene hinde ontsnapte zij mij en was ze in een ondeelbaar oogenblik verdwenen. Ik zelf sidderde en ontstelde als een misdadiger, die op heeterdaad wordt betrapt. Het kon toch niet anders of hare moeder moest alles hebben gezien. Mij schoot dus niets over dan van den nood eene deugd te maken. Verlegen naderde ik de moeder mijner aangebedene, en terwijl zij mij met een spottend lachje aanhoorde, vroeg ik haar stotterend om de hand harer dochter. Toen ik uitgesproken had, zag zij een poos nadenkend vóór zich. Dacht ze aan den tijd, dat zij zelve had bemind, herinnerde ze zich 't uur, dat haar tot ééne der gelukkigste stervelingen maakte? Wie zal 't zeggen? Zeker is 't, dat die enkele seconden, waarin wij beiden zwegen, waarin ik angstig op haar antwoord wachtte, pijnlijk waren, uiterst pijnlijk en zij me uren toeschenen. Eindelijk opende zij haren mond, en terwijl ze zich omkeerde, antwoordde zij mij: ‘Spreek met mijn man, ik kan geen toestemming geven.’ Alsof ik dronken was, week ik achteruit en haar als door een nevel in 't dichtst bijzijnde vertrek ziende gaan, bevond ik mij alleen, alleen met mijne teleurgestelde hoop. Ik wist toch, dat zij feitelijk de huishoudelijke zaken besliste, dat haar advies voor twee gold en dat haar man in de huiskamer slechts de uitvoerende macht was van hetgeen zij wilde. Troosteloos begaf ik mij dan ook naar huis, zonder van iemand afscheid

te nemen, zonder Mary meer te zien. Den volgenden morgen na een slapeloozen nacht doorgebracht te hebben, op kantoor komende, werd ik bij mijn chef geroepen. Alsof hij van niets wist, vroeg hij mij, wanneer ik gereed zou zijn naar Brussel te vertrekken. Ten hoogste verwonderd deed ik hem de vraag of hij niet gehoord had, wat er den vorigen avond was geschied ‘Zeker’, antwoordde hij koel, ‘mijne vrouw en dochter hebben 't mij heden morgen verteld en ik kan niet anders dan mij met 't gevoelen mijner vrouw vereenigen; wij hebben andere plannen met Mary en om haar te vergeten kunt ge niet beter doen dan voor een korten tijd naar Brussel te gaan en daar hard te werken’ Maar, Mary vergeten! Groote God! wist die man dan niet, wat 't is te beminnen? Besefte hij dan niet, dat bij 't onmogelijke van mij vergde? Ik was wanhopend en bad en bezwoer den wreeden vader zijn zegen en toestemming ons niet te onthouden. Hij bleef echter weigeren en toen ik voortging te smeeken, wees hij mij zelfs op 't laatst de deur, terwijl hij met korte woorden zei, dat ik te kiezen had tusschen mijn ontslag op zijn kantoor of de reis naar Brussel; op 't laatst verwachtte hij den volgenden morgen mijn antwoord.

Alsof ik waanzinnig was, rende ik naar mijne kamer en mij radeloos op de sofa werpende, barstte ik in tranen uit. Hoe lang ik zoo gelegen heb weet ik niet; van vermoeidheid moet ik echter in slaap gevallen zijn, om voor een paar uur mijn kommer en verdriet in 't rijk van Morpheus te vergeten. Natuurlijk droomde ik van haar; met hare zachte hand door mijne haren strijkende, drukte zij een kus op mijn voorhoofd. Een luide jubelkreet slakende sloeg ik woest mijne armen om de gedaante, die zich over mij had heengebogen. Toen

mijne oogen opslaande, staarde ik in 't liefderijke zorgvolle gelaat mijner moeder..... Was 't eene beschikking der alwijze Godheid of louter toeval, dat de goede vrouw juist mij met hare komst moest komen verrassen, nu, nu ik 't meest haren troost en raad noodig had? Lang duurde 't dan ook niet of zij wist alles. Stil bleef zij toen een oogenblik zitten nadenken en vervolgens op echt moederlijke wijze haren arm om mij heen slaande, ried zij mij niet bij de pakken te blijven neerzitten, maar in hard onophoudelijk werken afleiding te zoeken voor mijne smart. Dat achtte zij 't beste en eenige geneesmiddel voor mijne kwaal. Ofschoon ik 't laatste volstrekt niet met haar eens was, begreep ik toch ook, dat onafgebroken werkzaamheden mijn verdriet tenminste eenigermate zouden kunnen lenigen. Den volgenden morgen begaf ik mij dan ook naar 't kantoor om mijn chef mede te deelen, dat ik gereed was te vertrekken. Blijkbaar verheugd hoorde hij mij aan en gaf hij mij de brieven en papieren, die ik noodig had. Na alles afgesproken te hebben gaf ik hem een kaartje voor zijne vrouw en een open briefje voor Mary, waarin ik haar met een kort woord, een vaarwel toeriep en verzocht hem, beide aan zijne vrouw en dochter te overhandigen. Zulks beloofde hij en na een handdruk, die van mijn kant zeer koel was, scheidden wij en begaf ik mij naar huis, maar langs een omweg. Wel! ik had besloten Mary vóór mijn vertrek niet meer te zien, maar door te wandelen langs 't huis waarin zij woonde, schond ik mijn besluit niet. Wat is de mensch echter zwak en weinig zeker van zichzelven! Nauwelijks toch zag ik hare woning of vóór ik wist, wat ik doen ging, stond ik op de stoep en belde aan. O, terwijl ik

daar met kloppend hart en zwoegende ademhaling stond te wachten, had ik wel weg willen loopen, willen vluchten 't liefst de wereld uit. Maar ik vermande mij en stapte, toen de deur zich opende, schijnbaar kalm naar binnen. Op mijne vraag naar de Mrs en Miss. werd ik in de voorkamer gelaten en ging de bediende de beide dames waarschuwen. Plotseling vloog daar een deurtje in 't behang open en voor ik 't wist, lag Mary aan mijne borst, terwijl gloeiende kussen mijn gelaat overdekten. Een oogenblik zagen wij elkander in zalige verrukking aan. Daar klonk 't eensklaps streng, ijskoud door de kamer: ‘Mary, verwijder u’; voor de tweede maal was 't hare moeder, die ons scheidde. Voor 't lieve kind echter zich verlegen en beschaamd uit mijne armen kon loswikkelen, nam ik de gelegenheid waar haar in te fluisteren: ‘Vertrouw op de toekomst; Harry vergeet zijne lieveling niet!’ waarop ik haar liet gaan. Toen zij bij de deur was, keerde zij zich nog eens om en wierp mij een blik toe, waarin hoop en vertrouwen te lezen waren. Zij verdween ..... Een oogenblik heerschte er stilte in de kamer, daarna begon de moeder mijner engel mij te verwijten, dat ik alle vertrouwen en welvoegelijkheid uit 't oog verloor, door te handelen, zooals ik gedaan had. Koel antwoordde ik haar, dat ik voor zaken op reis ging en dat ik nu afscheid van haar kwam nemen. Of van mijne dochter?’ vroeg zij hatelijk, waarop ik antwoordde: ‘Van Miss Mary heb ik 't reeds gedaan.’ Uit den aard der zaak was 't afscheid van haar koel en vormelijk. Voordat ik 't zelf wist was ik reeds in den gang en wilde ik de voordeur openen, toen plotseling Sibel's lied zijne schoone melodie zacht en gevoelvol daar hooren deed. Sprakeloos,

in aanbidding werzonken bleef ik staan. O! ik wist, wien dat lied gold, ik wist dat 't een laatste groet was en dat dat lied mij hoop, vertrouwen en moed voor de toekomst moest inboezemen. Eensklaps maakte het opengaan der voordeur een einde aan mijn zaligen droom. Wanluidend, oorverscheurend mengden zich allerlei straatgeluiden in de liefelijke muziek, verontreinigden haar, om haar eindelijk geheel te overstemmen. Als droomende trad ik naar buiten, reeds lang waren de tonen verstomd, maar in mijn hart jubelde en juichte ik en klonk de zang, die mij woorden aan mijne liefde had doen geven, in volle bruisende akkoorden als eene wonderschoone hart- en zielverheffende symphonie..... Wel! had ik toen geweten, dat ik Mary voor 't laatst gezien had, nooit, nooit was ik naar Brussel gegaan. Maar helaas! ik wist 't niet en toen ik mij den volgenden morgen op reis begaf, dacht ik niets anders dan over eenige maanden weer te keeren, terwijl ik 't aan mijnen goeden geest overliet om de hinderpalen, die ons huwelijk momenteel in den weg stonden, te vernietigen. Wikt echter de mensch, God beschikt. Eenige dagen zal ik in België's hoofdstad zijn geweest, toen ik van Mary een brief kreeg. Van liefde overvloeiende, trachtte de schrijfster mij vertrouwen in te storten op de toekomst. ‘Wat God vereenigt, zullen de menschen niet scheiden,’ zoo schreef zij ‘indien ge geduld hebt en wachten wilt, wanhoop ik niet aan onze vereeniging.’ Ontelbare malen las ik deze troostende woorden over en antwoordde haar kort daarop. Snel vloog voor mij de tijd om: lurd werkende was ik 's avonds steeds thuis om 't gewoel der groote stad niet te hooren en mij te

verdiepen in dwaze droomen en luchtkasteelen, waarin ik Mary immer als koningin en heerscheres binnenvoerde.

Zoo groeiden de dagen tot weken, de weken tot maanden aan en reeds kon ik met zekerheid den dag van mijn terugkeer naar Engeland bepalen, toen ik plotseling een telegram ontving van onzen eersten boekhouder, dat Mary's vader aan eene beroerte gestorven was en dat ik zoo spoedig mogelijk moest weerkeeren. Een oogenblik was ik als versuft, ik kon volstrekt niet nagaan, welke gevolgen dat plotseling overlijden op mijne plannen zou kunnen uitoefenen. Als dronken maakte ik zooveel mogelijk alles aan kant en reeds dienzelfden avond bevond ik mij op weg naar Liverpool. Hoe verder ik kwam, hoe sneller ik wilde gaan en toen ik de stad naderde, waar mijne Mary woonde, had ik wil willen vliegen. Eindelijk hield de trein stil en in een cab springende, zeide ik den koetsier zijn paard niet te sparen. Na een dollen rit bereikte ik 't kantoor, waar ik ontvangen werd door den boekhouder, die mij een verzegeld briefje ter hand stelde. In een oogwenk herkende ik Mary's hand op 't couvert. Zenuwachtig scheurde ik 't open en verslond 't epistel. Maar neen, wat ze me daar schreef was niet mogelijk, ik moest krankzinnig zijn, of wellicht kon ik niet meer lezen. Terwijl een nevel zich als een sluier over mijne oogen verspreidde, voelde ik een brandenden pijn in mijn achterhoofd. Ik trachtte iets te grijpen, teneinde mij voor vallen te behoeden. Mijne hinden tastten echter in de ijle lucht en terwijl eene rauwe gil zich aan mijne borst ontwrong, stortte ik bewusteloos neer Toen ik weder bijkwam, lag ik op de sofa, terwijl eenige heeren om mij heen stonden. Een oogenblik begreep ik niet,

wat er met mij voorgevallen was en moest ikmij inspannen om mij 't gebeurde te herinneren. Plotseling begreep ik alles weer en 't noodlottige briefje opnemende, liep ik 't nog eens door. Wat Mary mij echter schreef kon niet waar zijn. God! als zij eens door den schrik krankzinnig geworden was! Ziehier wat 't epistel behelsde: Mr Blouns! Toen u op een onvergetelijken avond, eenige maanden geledes, mij uwe liefde bekende en ook ik u zeide, dat ik u beminde, hebt ge dien eigen avond nog een gesprek met mijne moeder gehad. Zooals zij mij den volgenden dag mededeelde, kon er van onze verloving niets komen. Hoe nameloos ellendig en ongelukkig ik mij gevoelde, weel God alleen. U sprak ik moed en vertrouwen op de toekomst in, een moed, een vertrouwen, waar ik zelve aan wanhoopte. Sinds gij naar Brussel vertrokken waart, had mijn bestaan geen waarde meer voor mij en treurde ik, terwijl ik werktuigelijk van den eenen dag in den anderen leefde. Uwe brieven slechts waren lichtpunten in dien diepen donkeren nacht van ellende en tranen. En nu Harry, laat ik U dien naam nog eenmaal geven, nu, nu stemt onze scheiding, de weigering tot onze verloving, mij tot dankbaarheid. Ja mijn vriend, ik dank God, dat ons huwelijk verhinderd is. Gij toch moogt niet trouwen met de dochter van een bankroetier en zelfmoordenaar. O, vergeef mij, als zijn eenig kind kan ik de daden mijns vaders niet gispen, een zwaard ging er dan ook door mijne ziel, toen ik bovenstaande vreeselijke woorden neerschreef. Eene vereeniging tusschen ons beiden is echter onmogelijk geworden Den man steeds voor mij te zien, die mijn vader in den grond zijns harten diep verachten moet, na hetgeen er voorgevallen is, zou mijn

kinderlijk gevoel jegens den man die uit wanhoop zich 't leven benomen heeft, te diep kwetsen. 't Zou mijn leven tot eene hel maken en gij zelf zoudt er onder gaan lijden. Ik schrijf u dezen brief nog uit ons oude huis, op dezelfde plaats, waar wij voor 't laatst elkander zagen. Mama laat alles verkoopen om de schulden mijns vaders zooveel mogelijk te betalen en nadat alles geregeld zal zijn, zullen wij verdwijnen. In een vergeten hoekje, ver van 't gewoel der wereld, zullen wij gaan leven tot de dood een einde aan ons treurig bestaan maken zal. Maar Harry, als ik zal vertrokken zijn, als zelfs mijn naam niet meer genoemd zal worden, alsof ik reeds uit dit leven gescheiden was, dan, niet waar, zult gij nog wel eens aan mij denken, aan 't meisje, dat onschuldig aan alles, het zoo gelukkig zou hebben gevonden, aan uwe zijde door 't leven te gaan? Vaarwel nu Harry! in dit leven zien wij elkander niet meer! Ik verzoek u mij niet te vergeten; wijd soms eens eene gedachte aan mij, maar zooals gij dat zoudt doen aan eene dierbare afgestorvene. Zij, die zich alleen met haren voornaam durft te onderteekenen, bidt voor u: ‘Mary’.

Was 't wonder, dat ik als krankzinnig was bij de lezing van dezen brief, een voddig stukje papier, dat al mijne verwachtingen in 't niet deed zinken? Ik kon niet denken, alles was verlamd aan mij. Ik beproefde te spreken, maar ik kon niet. De boekhouder 't noodlottig papier oprapende, sloeg er een blik in: vragend zag ik hem aan, in de stille hoop, dat hij mij meer inlichtingen zou kunnen geven. Toen hij 't gelezen had, wendde hij zich tot mij, terwijl hij tersluiks een traan wegwischte: ‘Helaas Mr. Blouns’, zoo sprak hij, 't is maar al te

waar. Nog is bijna niets in orde en reeds zijn de beide dames verdwenen. Waarheen? Ja, dat weet God slechts. De slag kwam zoo overwachts Niemand vermoedde iets, wel wist ik, dat de zaken niet goed gingen, maar dat de slag zóó nabij en zóó zwaar zou zijn, verwachtte ik niet. Iedereen was er dan ook verbaasd van, maar de verbazing verkeerde al spoedig in medelijden, toen 't plotseling overlijden van onzen chef bekend werd. Niemand weet echter, wat Miss Mary u omtrent haars vaders dood schreef, op den docter, die den dood geconstateerd heeft, Miss's Mary's moeder en mij na, die hem hebben gevonden, met 't half leege fleschje, waarin 't vergift was, naast zijn bed'.

Met haperende stem had de oude man mij 't voornaamste verteld Bij de laatste woorden werd zijne aandoening hem echter te machtig en verliet hij bijna snikkend de kamer. Nadat ik mij wat hersteld had, verliet ik ook 't huis en begon mijne nasporingen Waar moest ik echter zoeken? In Engeland, in Europa of daarbuiten? Ik zocht overal en telkens meende ik haar spoor gevonden te hebben en telkens was't mis. Groote sommen loofde ik uit aan hen, die mij eenig naricht omtrent Mary en hare moeder zouden kunnen verschaffen. Maar niets..... niets.

Wat u nog verder te zeggen,' zoo ging hij na een smartelijk zwijgen weer voort, 'in Engeland wilde ik niet langer blijven, in mijn Vaderland herinnerde alles mij aan haar, die ik zoo vurig beminde. Voort moest ik, alleen volstrekte eenzaamheid en afzondering konden mij nog bekoren. Mijne smart was te heilig om door de wereld gezien en bespot te worden. Ik talmde dan ook niet lang met mij te gaan begraven in de woeste

eenzaamheid van ons Borneo. Ondanks de beden en smeekingen mijner moeder vertrok ik, in de stille hoop, hier, in de wildernis, verzachting van mijn klagend verdriet te vinden. Alles is echter tevergeefs, gedurende de drukste bezigheden, zoowel als wanneer ik niets doe, zie en hoor ik Mary. Zoowel des daags als s'nachts hoor ik hare stem en zie ik hare lieve verschijning. Slapend en wakend denk ik aan haar. Mary! altijd en overal Mary! O, 't is niet langer uit te houden! Mijn God, mijn God! heb toch medelijden met mij, laat deze beproeving eindigen en laat mij sterven! nog langer zoo te leven is mij onmogelijk en boven mijne zwakke krachten!'.

Als vernietigd liet hij, nadat hij uitgesproken had, zijn hoofd op zijne borst zinken en terwijl heete tranen zich een weg langs zijne bleeke wangen baanden, hijgde en snakte hij naar lucht.

Wat moest hij geleden hebben, terwijl hij hier alleen, alleen met zijne smart was! Ook Corrie zweeg, diep getroffen door hetgeen hij gehoord had. Diep medelijden vervulde hem jegens den jongen man, die door 't noodlot zoo hard getroffen was in zijne liefste verwachtingen. En Oh Soei San? Met belangstelling en innige deelneming had ook zij 't verhaal aangehoord en toen zij op 't einde die bede om te sterven, die wanhoopskreet uit die doodelijk gewonde menschenziel had vernomen, toen had zij haar kopje aan Corrie's borst verborgen, om in stilte een paar medelijdende tranen te plengen.

Een geruimen tijd bleef 't stil in die groote holle binnengalerij; slechts 't gonzen der muskieten veroorzaakte een onafgebroken geruisch, terwijl van uit 't dichte bosch talrijke andere geluiden binnendrongen. Daar hoorde

men plotseling iemand de trap opkomen. 't Was de trouwe Ah Hing, die Oh Soei San verwonderd vroeg of de heeren dien avond niet wilden eten. Verschrikt zag Corrie op zijn horloge. Waarachtig, 't werd zoo langzamerhand tijd: 't was note bene bij tienen. Blouns aanstootende, vroeg Corrie hem of hij wat bij de hand had. Verstrooid stond de eerste op en ging, nog altijd droomende over zijn verloren geluk, naar eene der kamers, die hij tot goedang had ingericht. Weldra kwam hij terug met een blikje zalm, 't laatste, dat hij had. Corrie vond echter, dat de mensch niet bij visch alleen kan leven en daar brood en boter, vooral 't eerste, onbekende artikelen op Suan-Lamba waren, werd Ah Hing bevel gegeven, wat nassie (rijst) te koken. Stelt U echter Oh Soei San's wanhoop, schrik en verbazing voor, geachte lezers! toen zij vernemen moest, dat sinds eene week, de eenige pot, die Blouns van Sandakan had medegebracht, onbruikbaar was, zoodat hij op eenige blikjes na, in dien tijd niets warms had gehad. Hartelijk begon Corrie te lachen, toen hij de koddige wanhoop van zijn kleintje zag, ook Blouns kon een glimlach niet onderdrukken, terwijl Ah Hing zich moest omkeeren. Al lachende maakte Corrie zich reeds gereed 't blikje zalm open te hakken (een tinopener toch was niet aanwezig), toen hij plotseling een idée kreeg. Wie zich niet weet te behelpen is niet waard, dat hij leeft, dacht hij en fluks de trap opspringende, riep hij Oh Soei San toe nog een oogenblik te wachten. Plotseling toch had hij zich herinnerd de wijze waarop de Dajaks hun rijst bereiden d w.z. gekookt in bamboes Zulks besloot hij ook te beproeven en zich naar buiten begevende, gaf hij den jongens last een

flink vuur aan te leggen. Ah Hing werd uitgezonden om eenige groene bamboesstaken te snijden. Weldra brandde er een heerlijk vuur en waren de bamboes aanwezig. Met één besloot Corrie 't eerst te beproeven. Een staak grijpende sneed hij eenigen einden boven en onder de geledingen af. Aldus verkreeg hij een paar holle buizen, die aan de beide uiteinden gesloten waren. Na in beide een klein gaatje te hebben gemaakt, nam hij een handje rijst en liet de korrels in de bamboes glijden tot zij bijna vol was; er daarna wat water bijgietende, sloot hij vervolgens de openingen en wierp de aldus toebereide bamboes in 't knetterende vuur. Na een kwartier gewacht te hebben, hoorde men plotseling een knal als een pistoolschot: 't was de bamboes, die uiteen barstte. Haastig haar uit 't vuur halende, maakte Corrie haar verder open en had hij 't genoegen een portie smakelijk gaar gekookte rijst te zien. Vroolijk klapte Oh Soei San in hare kleine handjes en Blouns, die op 't hooren van den knal op de achtergalerij was verschenen om te zien, wat Corrie uitvoerde, kwam ook naar beneden en na de rijst gezien en gekeurd te hebben, verhelderde een glimlachje zijne gelaatstrekken. Nu werden er meer bamboes toebereid en een half uur later hadden de twee heeren en de jonge dame, in spijt van Blouns treurige geschiedenis nog smakelijker en vroolijker souper (diner kon men 't niet meer noemen) dan zij wel gedacht hadden. Na 't maal met een teug wiskey besproeid te hebben, ging men naar bed, of beter naar de planken, Oh Soei San en Corrie ieder gewapend met een sigarenkistje, dat hen tot hoofdkussen moest dienen. In hunne kamer gekomen, wikkelde zij zich tot aan den neus in Corrie's reisdeken en, beschenen door 't vriendelijk licht

der sterren, die haren glans op verschillende punten door de dakbedekking heen zonden, trachtten beiden te slapen. Ongewoon echter aan de harde ligging; daarbij uit den slaap gehouden, nog niet zoozeer door de beten, als wel door 't eeuwige gegons en gebrom der ontelbare muskieten en andere insecten, woelden zij op cene verschrikkelijke wijze. Eindelijk stond Oh Soei San op en trachtte, door zich op eene longchair uit te strekken, nog een poosje te slapen, hetgeen haar werkelijk gelukte. Corrie viel ten laatste ook in eene koortsige sluimering, waaruit hij telkens ontwaakte door beten van allerlei insecten. Toen hij echter tegen half zes door Ah Hing geroepen werd, sliep hij vast en rustig en had hij nog wel wat op zijne planken willen blijven liggen. Dat ging echter niet; rillend stond hij op, want 't was fijn koud en na een vocht te hebben ingenomen, dat Ah Hing koffie noemde, begaf hij zich 't veld in. Daar Blouns nog niet ontwaakt was en Corrie niet met de werkzaamheden was bekend, noch met de koelies, die reeds op de estate aan 't werk geweest waren, wist hij niet beter te doen dan wat heen en weer te drentelen. Intusschen liet hij de Javanen, die met hem van Singapore waren gekomen, maar vast beginnen met tjankols (Indische houweel) maken. Zooals hij echter wel had gedacht, toonden zij zich zóó onhandig in 't maken van die dingen, dat hij van ongeduld en ergernis stond te trappelen. Eindelijk gelukte 't aan één, 't ijzer in den houten steel vast te maken. Om te zien of 't voldoende vast zat, nam Corrie 't werktuig en sloeg er met kracht mede in den lossen grond; toen hij terughaalde, bleef 't ijzer achter en hield hij den steel in zijne hand. Dit ziende, riep hij de mandoors en toonde hen

hoe een tjankol naar behooren in elkander dient te worden gezet, opdat zij 't den koelies zouden leeren. Nog bezig zijnde 't hen uit te leggen, kwam Blouns, en begaven de beide Europeanen, gevolgd door een mandoor, zich 't veld in. 't Eerst begaven zij zich naar de Zuiderafdeeling. Overal was 't heuvelachtig terrein en zag men versche sporen van Bantings of ossen, die in 't wild leven en zeer gevaarlijk zijn. Na ongeveer tien minuten geloopen te hebben, nu eens stijgende, dan weder dalende, bereikten ze den top van een hoogen heuvel. Onder hen lagen de velden, waarin de koelies druk aan 't werk waren om ze te reinigen en de schoone plekken te tjankollen. Zoodra de mandoor dier koelies de beide heeren zag, kwam hij bij hen en nadat hij eerbiedig gegroet had, hurkte hij. Nu begon Blouns hem te vertellen, dat Corrie in 't vervolg zijn onmiddelijken chef zou zijn. Het Maleisch spreken ging hem echter zóó onhandig af, dat Corrie met goedvinden van Blouns, zelf maar 't woord nam. Hij gebood den mandoor zijne collega's te roepen en toen deze verzameld waren, zeide Corrie hen, dat hij door den toean besaar (groote heer) gezonden was, in plaats van den heer Ading en dat hij dus voorloopig 't beheer der estate op zich nemen zou. Van allen, maar in 't bijzonder van de mandoors, verwachtte hij stipte gehoorzaamheid. Toen hij uitgesproken had, brachten de hoofdlieden der Javanen hun nieuwen meester hunne sembah (eerbiedige groet), om zich daarna weder bij hunne koelies te voegen en hen 't nieuwtje mede te deelen. Ook onze vrienden begaven zich verder de velden in. Zooals de planters Corrie in Sandakan reeds gezegd hadden, waren er verscheidene plekken die geheel uit

roodachtigen grond bestonden. Onwillekeurig verwonderde hij zich, dat Mr. Ading, die den naam had een goed tabakker te zijn, bij voorkeur de estate hier was begonnen te openen, daar Corrie op de kaarten had gezien, dat 't contract van Suan Lamba grooter was en op deze plaats daarenboven reeds in 1885 eene estate was gevestigd geweest, die om verschillende redenen gesloten had moeten worden, waarvan ééne der voornaamste geweest was, gebrek aan goed drinkwater.

III. Eerste werkzaamheden op Suan-Lamba

Nadat onze vrienden de Zuiderafdeeling doorloopen hadden, begaven zij zich naar de andere of Oosterafdeeling; hun huis vormde juist 't middelpunt tusschen beide. Trotsch verhief 't zich op den top van een heuvel. 't Voorbij wandelende, bewonderde Corrie de grootsche opvatting van 't gebouw. Waarachtig! de hoofdadministrateur der Deli-Maatschappij had zich niet behoeven te schamen, dit huis te betrekken. Op palen van tabilian of ijzerhout gebouw, had 't, tenminste zoover Corrie kon nagaan, fier de tand des tijds getrotseerd. Daar hij er echter niet zeker van was in hoever ook zulks 't geval zou zijn met de gedeelten der palen, die in den grond waren gegraven, besloot hij dat te laten onderzoeken. Hij koos eenige stevige koelies uit en weldra waren die luidjes aan 't werk om de palen bloot te leggen. Corrie en Blouns intusschen zetten hunne wandeling naar de Oosterafdeeling voort, waar een ploeg andere koelies bezig was. Hier waren de velden

echter reeds schoon en waren zij dus alleen maar druk bezig met tjankollen. Ook hier sprak Corrie den mandoors toe. Deze afdeeling, die lang zoo groot niet was als de andere, lag voor 't grootste gedeelte tusschen twee heuvels in; een zeer klein stuk slechts, lag op één dier heuvels, terwijl 't koeliehuis waarin ook Isa en haar vader logeerden, zich op den top van den anderen verhief 't Passeerende, zagen de beide planters 't aanvallige schepseltje druk aan den arbeid. Slechts in haar sarong gehuld, dien zij op de bovenwelving van haren boezem had vastgemaakt, stond zij daar eenig goed in de soengei (rivier) uit te wasschen. Zoodra zij echter Corrie zag, kwam zij naar hem toe en terwijl zij haren sarong nog wat dichter om zich heen sloeg, groette zij de beide heeren eerbiedig. ‘Wel Nina’ vroeg Corrie vroolijk, ‘ada soesah, belom ada senang?’ (Wel kindje, zijn er zwarigheden, ben je nog niet gewend). Op haar gemak gezet door deze vriendelijke vraag, begon Isa haren nood te klagen over 't brakke water, dat nergens voor te gebruiken en nog veel minder te drinken was. Nu had Corrie nog geen water gedronken; gedurende 't mandiën echter had hij bij zich zelf reeds de opmerking gemaakt, dat 't water een onaangenamen reuk had en dat 't eenigszins kleverig was. Hij had 't echter toegeschreven aan eene vergissing van den toekan ajer (waterjongen), die in plaats van 't water uit de putten te gebruiken, 't uit de soengei had gehaald. Hoe schrikte hij echter toen Isa hem zeide, dat de putten zoo goed als ledig waren en toen hij van Blouns moest vernemen, dat als de Javaansche waarheid had gesproken, er geen ander water was en ook zij zich met 't brakke water uit de soengei zouden moeten behelpen. Corrie

schrok: ‘wat, geen ander water dan dat brakke uit de rivier! maar dat was verschrikkelijk, behalve toch om te drinken, had hij ook zoet water voor den aanplant noodig.’ Tabak toch in 't algemeen, maar de bibit ervan in 't bijzonder, moeten besproeid worden met zoet water; wordt 't gedaan met brak water, water waar dus zoutdeelen in zijn, dan sterven de plantjes. Corrie moest er dus wat op weten te vinden: hij moest zoet water hebben; kreeg hij het niet tegen dat hij de bibit ging zaaien, dan zou 't lot der estate beslist en zij veroordeeld zijn, even als hare voorgangster in 1885 gesloten te worden. Dat moest voorkomen worden en op Corrie's verzoek bracht Blouns hem bij de regenputten die Mr. Ading voor zijn vertrek had laten graven. Helaas! zooals Isa reeds gezegd had: nog slechts weinig was er in. In lang toch was er geen regen gevallen en de lucht stond er niet naar, dat er in de eerste dagen op te rekenen was. Wat te beginnen, wanneer dit water op zou zijn Met de massa koelies toch, die nu op de onderneming aan 't werk waren, was er hoogstens nog voor twee dagen genoeg Snel zond Corrie eene boodschap naar de Bengaleezen en liet, toen zij waren gearriveerd, de putten door hen bezetten. Strenge bevelen werden er ook door hem uitgedeeld, 't water betreffende; slechts voor drinkwater zouden de koelies 't mogen gebruiken en iedereen dag had elken koelie slechts 't recht op één gendie (karaf van steen of gebakken klei). Iedereen was dus verplicht zuinig te zijn. Gelukkig dat Corrie nog geen water voor de tabak noodig had en dat de putten in de inbijheid van zijn huis waren, zoodat hij van de voorgalerij zien kon of de Bengaleezen hun plicht deden en den Javanen niet 't voorbeeld gaven met 't water te

verkwisten. Nadat hij deze maatregelen had genomen, liet hij een aantal andere koelies komen en gaf hij hun mandoor last, hen nog meer putten te laten maken om 't water in op te kunnen vangen, tegen dat 't zou beginnen te regenen Hij zou intusschen 't bosch in de Oosterafdeeling binnendringen om te onderzoeken, of hij niet ergens met goed gevolg een put zou kunnen laten graven. Begeleid door vier Javanen en twee Dajaks begon hij zijn ontdekkingstocht. Daar hij niet wist, hoelang hij weg zou blijven, had hij nassie, een paar flesschen water, zijn geweer en een klein fleschje ammonia liquida medegenomen, teneinde onmiddellijk hulp te kunnen bieden, als een van 't gezelschap soms door eene slang zou gebeten worden. In Borneo toch komen weinig dieren zoo veelvuldig voor als de slangen. Behalve de reusachtige python of boa constrictor, vindt men er nog de uiterst doodelijke tadong matahari of zonneslang, de oelar belang of gestreepte slang en ontelbare andere soorten. De laatste vooral is uiterst gevaarlijk: wordt men dan ook niet direct na een beet van haar geholpen, dan is men na een half uur onder de vreeselijkste pijnen en stuiptrekkingen overleden. En soms gebeurt zulks, niettegenstaande onmiddellijke hulp. Na Blouns nog eenige aanwijzingen omtrent 't graven der putten te hebben gegeven en na eenige Javanen te hebben uitgezonden om nipahbladeren te snijden, opdat zijne Tjisai en hij dien nacht iets zachter zouden liggen, begaf Corrie zich 't oerwoud in Langzaam slechts kon hij vooruit komen, daar slinger en woekerplanten overal eene hindernis vormden, die men alleen met de parang (kapmes) in de vuist uit den weg kon ruimen. Weldra was hij dan ook doodmoe: steeds moest hij stijgen en

dalen, steeds moest hij voort, hier struikelende over een rotan van tachtig l`a negentig voet lengte, daar vallende over de wortels, of verward rakende in de afhangende takken van een waringinboom. Daarbij kwam eene bijna ondragelijke hitte en een pijnlijk gevoel over zijn gansche lichaam van ontelbare bloedzuigers, die door zijne kleeren zich op zijn lijf hadden vastgezet Niet lang duurde 't dan ook of hij had in plaats van witte, roode kleêren aan, en was hij even als de hem vergezellende koelies, over zijn geheele body met bloedende wondjes overdekt. Een paar uur reeds was men zoo voortgegaan. Met stralen liep 't zweet Corrie van het voorhoofd, terwijl de naakte lichamen der koelies glinsterden, alsof zij gepolijst waren. Reeds berekende Corrie dat 't middag zijn moest en wilde hij 't bevel geven een wijl te rusten, toen plotseling één der Dajaks een doordringenden kreet uitte. Snel ijlde Corrie op hem toe, denkende dat hij door eene slang gebeten was. Bij hem komende vond hij hem echter druk in gesprek met zijn landgenoot. Ofschoon 't een onmogelijk taaltje was, waarin zij zich onderhielden, begreep Corrie toch uit hunne gebaren te moeten opmaken, dat zij dachten hier water te hebben gevonden. En zulks kwam hem ook niet onmogelijk voor: zij bevonden zich aan den voet van een reusachtigen boom, die door geen twaalf man te omspannen was en die hoog in de lucht trotsch en statig zijne bladerenkroon verhief Tusschen twee hoogten in gegroeid, deed hij ook Corrie vermoeden, dat hier wellicht niet tevergeefs zou gegraven worden. Hij besloot het te beproeven. Den Javanen gaf hij last den woudreus te merken, zoodat hij gemakkelijk weer te vinden was, waarop hij de breedte van de te maken

put begon aan te gever en uit te meten. Dit was spoedig gedaan en zich nu naar zijn zakkompas richtende, gaf hij 't bevel tot den terugtocht. De twee Dajaks, deze woudloopers van beroep, openden den trein en gaven de richting aan, die men te gaan had Corrie volgde en de Javanen sloten den stoet. Zij ook waren belast net 't merken van den weg, teneinde hem weer te kunnen vinden. Tusschenbeide een blik op zijn compas werpende, overtuigde Corrie zich, dat zij niet verkeerd liepen, ofschoon zij eene andere richting volgden dan zij waren gekomen. En terwijl Corrie daar voortliep in 't spoor der Dajaks, die hem een weg kapten, kon hij niet nalaten de grootsche majestueuse natuur te bewonderen, die hier hare schoonste scheppingen in den mildsten overvloed ten toon spreidt. Hoe juist zegt P.J. Veth omtrent dit land, dat de eeuwige frischheid van 't groen, de gloed der verwen waarmede de tallooze bloemen en bloesems getooid zijn door geen land ter wereld worden geëvenaard. Ja, hier stond Corrie tegenover de natuur in al hare indrukwekkende pracht, hare onuitsprekelijke kalmte, hare plechtig goddelijke rust, die den aanschouwer onwillekeurig als met eerbied vervult en tot aanbidding noopt. Plotseling werd 't lichter om hem heen, en eene kleine hoogte beklimmende, zag hij de velden der Oosterafdeeling onder zich liggen. Verrast, dat de Dajaks een korter weg naar de estate hadden gevonden, spoedde Corrie zich naar huis om wat te rusten, zich te mandiën en met zijn kleintje ‘the tiffin’ te gebruiken. Voordat echter de Dajaks zich ook naar hunne primitieve woning begaven, kwam er één Corrie op zijde en om hem heen draaiende, zag hij hem vragend aan. Blijkbaar had hij den blanken man

wat te zeggen en daar onze vriend zag, dat de eenvoudige Dajak nooit moed genoeg zou bezitten hem aan te spreken, hielp hij hem op weg door te vragen of hij hem met iets kon helpen. Aarzelend, maar langzamerhand vrijer, zeide de inlander nu in slecht Maleisch, vermengd met enorm veel Dajaksche woorden, dat hij nog een korteren weg naar den boom wist, maar dat een diep moeras waaruit verpestende dampen opstegen en dat bewoond werd door slangen en pontianaks (spoken, die 't vooral gemunt hebben op zwangere vrouwen), dien laatsten weg versperden. Wanneer Corrie echter een middel wist om dien poel te passeeren, dan zou hij in tien minuten bij den boom kunnen zijn. Dankbaar voor deze mededeeling antwoordde onze vriend, dat als er werkelijk bruikbaar water gevonden werd, hij wel een middel zou weten om dat moeras over te komen. Nu begaf iedereen zich naar huis om voor een kort oogenblik eene welverdiende rust te smaken. Reeds lang wachtte Oh Soei San haren vriend en hoewel zij Blouns bij zijn ‘tiffin’ gezelschap had gehouden, had zij weinig of niets gegeten, terwijl hare gedachten telkens afdwaalden naar haren Hakakeï. Daar nu ook Blouns niet zeer spraakzaam en opgewekt was, was er al spoedig een zwijgen ingetreden. Tegen twaalf uur echter had dat zwijgen plotseling plaats gemaakt voor een opstand en uitroepen van schrik en ontsteltenis. Toen toch was Ah Hing met een gelaat, bleek van ontzetting, boven gekomen, terwijl hij wanhopend had uitgeroepen, dat iedereen binnen weinige seconden verdronken zou zijn; 't water kwam met zulk eene ontzettende vaart, met zulk eene woeste kracht opzetten, dat er aan redden niet te denken viel. De toean was stellig al reeds verdronken

Hevig verschrikt had Ol. Soei San haren boy aangehoord: ook zij had sinds eenige minuten een ruischen vernomen, dat hoe langer hoe sterker werd en waarvoor zij geen verklaring wist te vinden. Ook den vorigen nacht had zij 't meenen te hooren, maar zij had 't zich ontgeven, meenende dat zij gedroomd had. Nu echter was 't midden op den dag, nu sliep noch droomde ze en nu hoorde ze 't ook en daarenboven: daar was Ah Hing die stond te jammeren en lamenteeren en die zei dat Corrie, haar Hakakeï verdronken was. Had hij dat gezegd? Hoe wist hij 't? Was 't waar? Deze drie vragen dwarrelden onbestemd door haar brein, terwijl zij verstrooid Blouns aanzag, die verwonderd haar en Ah Hing aanstaarde. De laatste had toch Maleisch gesproken, eene taal, waar de Engelschman weinig van begreep. En terwijl hij zich afvroeg wat toch dat misbaar van den een, die stille wanhopige berusting van de andere moest beduiden, dacht Oh Soei San dat, als 't waar was wat Ah Hing had gezegd, als 't waar was, dat Hakakeï was verdronken, zij God danken moest voor de gunst, dat ook zij en niet alleen zij, maar deze geheele gevloekte omgeving weldra zon zijn ondergegaan in de woeste omarmingen en draaikolken van den stroom, die zich dichter, steeds dichter hooren liet.....

En steeds meer verwonderde Blouns zich en steeds hopeloozer wrong Ah Hing zijne banden en steeds meer verhelderde een hemelsche glans 't gelaat van 't jonge meisje en steeds meer hoorbaar en beter te onderscheiden werd 't brullen en loeien der aanstormende door niets te stuiten watermassa.....

Wat kon Oh Soei San dat echter schelen! Corrie was immers reeds dood, voor hem kon zij dus niet

meer zorgen, wat zou zij dan nog op de wereld doen? Neen! ook zij verlangde nu te sterven, zonder Hakakeï hechtte zij aan 't leven geen waarde en met wellust ademde zij den reuk van 't water in en als eene zoete welluidende melodie ruischte in hare ooren 't brullen, 't woeste gehuil van den alles verzweigenden watervloed.

Bij dat brullen, bij dat woeste gehuil bleef 't echter; langzaam stierf dat ook weg en weldra was 't weer stil en kalm op de estate als een kwartier geleden. Oh Soei San was gespaard, Blouns was gespaard, zelfs Ah Hing leefde nog. En Corrie? Well Missie behoefde zich wat den toean aangaat, niet ongerust te maken; wel had Ah Hing gezegd, dat hij verdronken was, maar nu hij gespaard was, twijfelde hij geen oogenblik of de toean zou ook wel gered geworden zijn, als hij al in gevaar verkeerd had. En terwijl Oh Soei San in duizend angsten daar neer zat, luisterde Ah Hing met groote verbazing naar een Javaanschen koelie, die hem mededeelde hoe tweemaal in één etmaal de vloed intrad, plotseling en met een geweld alsof hij alles vernietigen wilde. Die watermuur was echter in 't ininst niet gevaarlijk, indien men tenminste op 't oogenblik, dat de vloed intrad, niet juist in de droge bedding der Soengei was. Ditzelfde verhaal kreeg Tjisai van Blouns, die eindelijk haren angst begrepen had en haar nu gerust trachtte te stellen. En langzamerhand gelukte hem zulks en bedaarde zij een weinig. Eindelijk, daar verscheen Corrie: bebloed, vermoeid en warm; slechts met moeite kon hij zich onttrekken aan de hartstochtelijke liefkoo zingen van zijn kleintje, die op 't eerste gezicht van zijn bebloed uiterlijk verschikt terugdeinsde. Ten laatste vrij zijnde, verdween hij in de mandiekamer en na een

frisch bad en wat gegeten te hebben, ging hij over tot 't behandelen der zieke koelies. Op eerige beenwonden na, die hij verbond, waren 't meest allen koortslijders, die hij eene flinke dosis quinine gaf. Eenige anderen werden getracteerd op den obat(medicyn) bij uitnemend heid: Castor oil. Handig hielp Corrie al de zieken, terwijl hij bij den obat, een vriendelijk aanmoedigend woord, niet vergat. Verwonderd had Blouns toe staan kijken, hij toch wist niets van ziekenbehandeling of medicijnen af en had dus geen een koelie durven behandelen, zoolang hij op de estate was geweest, uit vrees, van iemand te vergiftigen. Nauwelijks was dan ook de laatste zieke met een flinke kop Castor-oil in zijne maag weggezonden, of met een gezicht, waarop de grootste verbazing te lezen stond, vroeg Blouns zijn collega: of hij vroeger in de medicijnen had gestudeerd. Op deze unschuldige vraag kon Corrie zich niet dan met moeite inhouden: waarlijk, voor pionier scheen Blouns niet in de wieg te zijn gelegd!

Terwijl hij thuis nog wat luiereu bleef, begaf Corrie zich al spoedig weer de velden in om de werkzaamheden te regelen. De koelies, die met hem waren medegekomen, decide hij in bij hen, die reeds op de estate waren en die er veel flinker en steviger gebouwd uitzagen dan de luidjes die hij had aangevoerd. Zoowel den mandoors als den koelies van deze laatste partij, moest Corrie wat 't veldwerk aanging, alles, letterlijk alles, leeren. Hunne wijze van werken scheelde zoo enorm veel bij 't arbeiden, dat hij van de Javanen in Deli gewend was geweest, dat hij van ergernis dikwijls wegliep Noch van tjankollen, noch van boomen vellen, noch van geregeld doorwerken zelfs hadden zij 't minste begrip. Alles ging

zóó langzaam zóó lamlendig, dat 't niet aan te zien was. Waar Corrie zich echter 't meest boos over maakte, dat waren hunne godsdienstplichten, die zij op alle gedeelten van den dag verrichtten. Welgemeender vloek is er dan ook zeker nooit naar Mahomed's heilig hoofd geslingerd, dan eens, toen onze vriend tegen half vijf 's middags een veld passeerde en daar de geheele gemeente, die daar aan 't werk zijn moest (met den mandoor aan 't hoofd), voorover plat op den grond zag liggen. Daar Corrie zoo iets voor 't eerst zag (in Deli toch zijn de Javaansche koelies verstandiger en houden zij zich niet met dergelijken onzin op), wist hij niet wat hun scheelde, hij wreef zijne oogen eens uit en stampte eens flink op den grond, om te weten te komen of hij aan een droomgezicht moest denken, dan wel aan nuchtere werkelijkheid. Toen hij er zich van overtuigd had, dat hij niet sliep, zag hij bedenkelijk naar de lucht, daar hij dacht dat, ofschoon 't hem tamelijk vreemd voorkwam alle koelies door den bliksem getroffen waren, terwijl hij in een ander veld was. Nog peinzende, wat de reden wel zou kunnen zijn dat al die braune lichamen daar languit in de gloeiende zon lagen te braden, daar hij zich toch ook moeilijk voorstellen kon, dat allen door een zonnesteek zouden zijn getroffen, zag Corrie plotseling, hoe den mandoor zich op zijne knieën oprichtte en terwijl hij zijne handen op de hoogte van zijn hoofd, over de op den grond liggende koelies uitstrekte, gilde hij met eene zalvende eentonige stem: “La ilàha Mallàhoe wa Moèhom madoen rasòeloe-l làhie!” (Er is geen God dan Allah en Mahomed is Gods profeet.) Toen de koelies, die niet sliepen (want dat er bij waren, die gedurende deze zonderlinge, maar tamelijk luie godsdienstoefe-

ning, in slaap waren gevallen, hield Corrie voor uitgemaakt), dezen uitroep hoorden, gilden zij 't en corps na, stonden daarna op en begaven zich, of zij al dien tijd den yankol niet hadden losgelaten, weer kalm aan 't werk. Dat vond Corrie toch te erg en naar den mandoor, een fanatieken hadjie (priester) gaande, wees hij op zijn voorhoofd, terwijl hij vroeg of 't hem daar niet mankeerde, tevens zeide hij hem dat hij, de mandoor, wel zou doen met voortaan op den grond te gaan liggen, wanneer hij en zijne koelies niets anders te doen hadden, bijv. 's middags tusschen elf en één uur, of 's avonds na zes uur maar dat hij hem bepaald moest afraden dergelijke voorwendsels om te luieren gedurende den arbeid in praktijk te brengen. Met oogen, die van ergernis, of was 't machtelooze woede? wel tweemaal zoo groot waren als gewoonlijk, volgde de mandoor Corrie's blik, die, terwijl hij hem dezen welgemeenden raad gaf, peinzend van zijn stevigen rotan naar dat benedengedeelte van des mandoors lichaam dwaalde, waar de rug eene andere benaming erlangt. Overtuigd, dat de mandoor hem begrepen had, verwijderde Corrie zich vervolgens in 't volle besef van zijn recht. Zich naar huis begevende, ontmoette hij de Javanen, die belast waren geweest met nipahbladeren te snijden en die nu met een goeden voorraad weerkeerden. Op Corrie's bevel werd nu een flink vuur aangelegd om de bladeren daarboven zachtjes te drogen. Hij moest ze toch dien avond nog kunnen gebruiken, daar hij niet wilde, dat Oh Soei San meer op planken zou slapen Kalm lag deze op de voorgalerij met gesloten oogen, toen Corrie voorbij wandelde. Hij dacht dan ook ongehinderd even te kunnen blijven zien naar de Javanen, die

de palen van 't huis voor een groot gedeelte reeds hadden ontbloot. Hoe vergiste hij zich echter. Nauwelijks toch stond hij even, of als bij instinkt werd Tjisai wakker en zich over de leuning der voorgalerij buigende, blikte zij glimlachend naar Corrie, die de verzoeking niet kon weerstaan van even de trap op te loopen en een paar kussen van haar rozenmondje te plukken. Slechts even. Weldra ontsnapte Corrie weer zijn kleintje en bevond hij zich op weg naar de pondoq der Dajaks, waar hij nog niet geweest was. Na vijf minuten geloopen te hebben, bereikte hij 't doel van zijn tocht: een lang huis, gebouwd op palen van acht à negen voet. Gedekt met atap was 't daarvan ook opgetrokken, terwijl de vloer gevormd werd door niboeng-latten, die op eenigen afstand van elkander lagen, zoodat Corrie door de reten kon zien in den poel van vuilnis, modder en verpestende stoffen, welke zich onder het huis gevormd had en waarin ontelbare muskieten zich ophielden. Hier zag Corrie ook voor 't eerst Dajaksche vrouwen en meisjes.

Tot zijue verbazing merkte hij op, dat deze veel lichter waren gekleurd dan de mannen; sommigen hadden zelfs de geelachtige gelaatskleur der Chineezen, daarenboven waren de meesten goed gevormd ofschoon klein en maakten zij vooral indruk op Corrie, doordat hunue half gesloten oogen beschaduwd werden door lange oogwimpers, hetgeen hun eene zachte kwijnende uitdrukking gaf. Het eenige kleedingstuk dat zij droegen was een nauwe Sarong, die hunne beenen dicht en lang omsloot, zoodat zij slechts kleine pasjes konden maken. Overigens waren zij geheel naakt. Schuw zagen zij Corrie aan, terwijl eenige kleine kinderen hard voor bem wegliepen, gevolgd door een stuk of acht

varkens. Na van hun mandoor, die wat Maleisch sprak, 't een en ander te hebben vernomen, keerde Corrie zich om en begaf hij zich naar huis om de rapporten der mandoors in te nemen. Alvorens echter inspecteerde hij nauwkeurig de palen, die zijn huis schraagden, daar die nu geheel bloot gelegd waren. Tot zijne groote voldoening zag hij, dat zij nog even gaaf waren, alsof zij in plaats van jaren pas eene week in den grond hadden gestaan. Haastig snelde hij nu naar boven om de mandoors te helpen. Nog was hij daar niet mede gereed toen een Bengalees hem kwam rapporteeren, dat zooeven de laatste droppel water was gebruikt. Dit hoorende, liet Corrie onmiddellijk pakjes thee uit de goedang halen en deed die den mandoors uitreiken met streng bevel hunne koelies direct te laten beginnen met 't koken van Soengeiwater en in 't vervolg te zorgen, steeds genoeg koude thee in voorraad te hebben, terwijl hij ook niet naliet hen op 't hart te drukken er vooral op te letten, dat niemand levend Soengeiwater dronk daar ernstige ziekten, zooals cholera, berri-berri en desenterie dan niet uit zouden blijven. Daarmede liet hij hen heengaan en ging hij zelf mandién. Weerkeerende vond hij Blouns druk aan 't schrijven: zwijgend had deze 't administratieve gedeelte der werkzaamheden op zich genomen, waarvoor Corrie hem recht dankbaar was. Als men toch den geheelen dag van zes tot zes in 't veld is met slechts twee uur rust, dan is niets verschrikkelijker dan, als men om dien tijd vermoeid en warm thuis komt, nog verplicht te zijn een paar uur te gaan zitten schrijven Onze vriend was dus dankbaar, dat Blouns dat werk deed. Hij kon nu ongestoord zich met Oh Soei San bezig houden. En

deze had haren Hakakeï eene verrassing bereid. Zij had de goed gedroogde nipah-bladeren toch zoo weten te gebruiken en te schikken, dat er werkelijk een aardig bed was ontstaan. Zachter dus zouden zij zeker liggen; daarmede was echter alles nog niet geschikt; hen ontbrak nog een klamboe, of eene andere beschutting tegen de muskieten, die zich reeds weder lieten hooren. Daar herinnerde Corrie zich plotseling minjak klappa (kokosolie). Daarmede ingewreven zouden zij geen last hebben van njamoqs (muggen). Wel was 't niet erg frisch en rook 't onaangenaam, maar Allah! men zou kunnen slapen en daar was 't om te doen. Hoe Corrie echter ook smeekte en bad, Oh Soei San was niet over te halen tot eene inwrijving met olie Adoe! zij werd reeds ziek van den reuk. Tenlaatste moest hij 't opgeven en begaf hij zich met haar naar de binnengalerij waar Blouns hen met 't diner wachtte. Dezen keer bestond dat uit nassie met haring uit blik en een stuk hertenvleesch, dat Ah Hing op Corrie's last, van eenige Maleiers gekocht had. Met koude thee en wiskey besproeid, liet iedereen 't zich goed smaken, zelfs Oh Soei San bekende zelden smakelijker, sappiger en edeler vleesch gegeten te hebben. Na een uur was 't maal afgeloopen en vertelde Corrie zijn' verbaasden dischge nooten dat 't vleesch, waar zij zoo van gesmuld hadden geen herten, maar apenvleesch geweest was. Bevreesd zijnde, dat zij er niet van zouden eten als ze zulks wisten, had hij 't voor hertenvleesch doen doorgaan, waar 't wel wat van heeft. Corrie zelf had 't vóór dien avond ook nooit geproefd, nu echter moest hij verklaren dat 't zeer goed smaakte en dat 't eene aangename afwisseling was; iets dat door Oh Soei San met een heldhaftig gezicht

toegestemd werd. Blouns echter was verplicht zich te verwijderen en zag toen hij terugkwam zeer bleek.....

Tegen negen uur ging men liggen, nadat Corrie zich eerst van 't hoofd tot de voeten met minjak klappa had ingewreven, zoodat zijn lichaam zóó glad was, dat het bijna de vlam in de kleine palîta (lamp, inl) weer kaatste. Rillend keerde Tjisai zich van hem af toen hij haar lachend om een nachtzoen vroeg 't Was dan ook walgelijk en wij bekennen, om eerlijk te zijn, dat Corrie van zichzelven een afschuw had. Maar hij deed t om te slapen. En zulks gelukte hem: terwijl Tjisai jag te woelen en te kreunen en telkens opvloog om nu hier, dan daar een muskiet weg te jagen, sliep Corrie rustig, onbekommerd en ongevoelig als een stuk ijzer voor de venijnige prikken en beten der njamoqs. Eindelijk kon Oh Soei San 't niet langer uithouden wanhopend sprong zij op en. .....toen Corrie tegen twee uur ontwaakte, lag zijn kleintje naast hem rustig te slapen, terwijl ook haar lichaam glinsterde en weerspiegelde van de olie en de muskieten woedende doch vruchtelooze pogingen in 't werk stelden door den laag vet heen te bijten.....

Rillend van koude werd Corrie wakker: waarachtig zoo warm als 't in Engelsch Borneo op den dag is zoo koud is 't daar 's nachts. In tegenstelling van Deli, waar de nachten in den regel zoo heerlijk zijn, waar juist in den laten avond en 's nachts, de vermoeide mensch tot verademing komt en met wellust den zachten met bloemen en boschgeur bezwangerden zefir inademt, dringt in Noord Borneo op dien tijd een natte, alles verstijvende, dichte mist in de huizen door en veroorzaakt daar eene vochtige ijzige koude, die beladen

met miasma's en verpestende dampen uit de omliggende moerassen, menigmaal gevaarlijke ziekten veroorzaakt. Huiverend wikkelde Corrie zich dan ook dieper nog in zijn reisdeken, glimlachte eens om de inconsequentie van zijne Tjisai en zich omkeerende was hij weldra weer in 't rijk der droomen aangeland. Tegen half zes deed een kloppen en roepen van Ah Hing hem verschikt opspringen. Nog echter was 't zoo donker, dat hij niets kon onderscheiden. De luiken open stootende bemerkte hij weldra dat de mist nog alles met zijn vochtigen sluier bedekt hield. Blijde was hij dit te zien, omdat, mocht hij zich verlaten op waarnemingen in Deli gedaan de regen dan niet zou uitblijven. Weldra begaf hij zich naar buiten en kort daarna hoorde men den tong-tong, die er ook de koelies uitjoeg. De meesten nog slaperig begaven zich aan den arbeid. Alras veranderde zulks echter, toen de zon zich in hare volle majesteit vertoonde en hare warme stralen den mist verjoegen. Tegen acht uur begaf Corrie zich naar huis om te ontbijten. Vroolijk werd hij door zijne Tjisai verwelkomd die beweerde, dat hij had gedroomd, toen hij haar plaagde met de minjak klappa. En waarlijk, een oogenblik dacht hij dat ze gelijk had. Nergens was aan haar de olie meer te bespeuren. Haar gezichtje zoowel als hare handjes waren toch rein en geurig als een pas ontloken rozenknop.

Na ‘the breakfast’ zond Corrie als den vorigen dag Javanen uit om nipahbladeren te snijden, daar aanhoudende wolkgevaarten op regen duidden en hij gaarne vóór de bui alle daken wilde herstellen, begaf hij zelf zich naar den put in 't bosch om te zien hoe de Dajaks daar opschoten; twaalf man had hij er aan gezet, vooraj met 't oog op den regen; dan toch moest de put gereed

zijn, evenals de andere putten, die op der estate zelf gegraven werden. Onder deze werkzaamheden verliep de morgen en 't was elf uur voor Corrie 't wist. Haastig spoedde hij zich naar huis, waar verschillende zieke koelies op hem wachtten. Nog was hij druk bezig hen obat te geven en hen te verbinden toen een plotseling geruisch dat hoe langer hoe heviger werd, hem deed opzien. 't Was de vloed die Oh Soei San den vorigen dag zoo'n schrik had bezorgd. Kalm bleef ze dan ook nu zitten, tot groote verbazing van Corrie die zijn zenuwachtig kleintje niet herkende in 't jonge meisje dat daar zoo kalm zat en 't woedende gebrul zóó bedaard aan hoorde of 't niet meer dan 't gegons van een muskiet was. Daar bereikte 't geloei van den vloed zijn toppunt en terwijl de watermassa snel als een wervelwind voorbij de estate stormde of zij van plan was alles te verzwelgen en te vernietigen, dreunde de aarde en sidderde 't huis op zijne palen van ijzerhout. Stom van bewondering over dit woeste tooneel, over dit schouwspel zoo grootsch, zoo majestueus, stond Corrie daar een oogenblik als bedwelmd, als in aanbidding verzonken. Neen! zoo iets had hij nog nooit gezien: God! wat was dat woest, indrukwekkend, maar tevens bedwelmend schoon. Ook de koelies en zefs Blouns die 't toch meer gezien had, waren stom van bewondering. Hier bij dit tooneel zweeg alles en iedereen; hier bij dit schouwspel geleek 't grootste kunstwerk door sterfelijke handen gemaakt op niets. Ja, bij Allah! alles verdween in 't niet bij dit woeste majestueuse natuurtafereel.

Sinds dien dag kon men steeds Corrie, altijd in gezelschap van haar, die hij beminde meer dan zijn leven, soms in dat van Blouns, om twaalf uur bij de pier

vinden, om telkens en telkens weer die watermuur te zien aanstormen, om telkens weer de kracht, de majesteit te bewonderen, die de natunr hier ten toon spreidde.

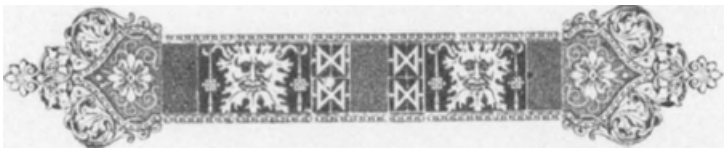

IV. Dood van Isa's vader.

Nog vervuld van het ontzaglijk indrukwekkende schouwspel, begaf Corrie zich om één uur weer de velden in waar 't werk spoedig weer al zijne aandacht vorderde. Aan Blouns had hij weinig of geen hulp. Wel bevond deze zich ook een groot gedeelte van den dag tusschen de koelies, maar door zijne onbekendheid met 't Maleisch en de werkzaamheden op eene estate was hij Corrie tot geen nut. Daarbij kwam, dat 't werk hem niet interesseerde, steeds dacht hij aan Mary en hoe gelukkig hij had kunnen zijn, indien hem alles was medegeloopen en in plaats van er zich tegen te verzetten, begon hij er langzamerhand een somber wegsleepend genoegen in te vinden, zich in zijne smart te verdiepen. Menigmaal waarschuwde Corrie hem daarvoor, maar nooit kreeg hij iets andersten antwoord als een glimlach, een lachje zoo treurig, zoo wanhopig weemoedig, dat hij hem liever hartstochtelijk had zien schreien, krampachtig had hooren snikken.....

En zoo verliep de eene dag na den anderen, terwijl Oh Soei San meermalen in stilte terugdacht aan haar aardig gezellig huisje op Soengei Kuda, of aan de nog gezelliger woning op Tandling Ketjil Toch leerde zij zachtjes aan, zich ook op Suan Lamba te schikken en had ze met niemand haar lot willen ruilen, vooral niet wanneer 's avonds Corrie haar op zijne longchair trok om als twee kleine kinderen om 't minste te lachen en wat met elkander te stoeien, terwijl daar ginds aan de waggelende tafel op eene hooge Chineesche bank bij 't walmende licht eener kleine palita een bleeke jongeling ijverig zat te schrijven. En hielp Corrie zijne Tjisai alzoo de avonden korten, op den dag kon hij bijna nooit thuis komen of hij vond Isa, de schoone Javaansche bij zijn kleintje. En dikwijls dronk hij dan met kleine, al kleiner wordende teugjes zijn thee, bier of wiskey-soda om zoo lang mogelijk te kunnen genieten van 't lever dige schoone schilderijtje, dat door de fijne lachende gelaatstrekken der beide meisjes gevormd werd. Soms echter liep hij ook hard weg om de klaagtonen niet te hooren die de beide meisjes om hem te plagen aanhieven over 't slechte water, over de talrijke muskieten, 't schetterend gebrul der olifanten en talrijke andere onaangename dingen meer, dingen die hij zelf zoo gaarne zou hebben willen veranderen als 't in zijne macht was geweest En werkelijk, bezorgd zag Corrie de toekomst in. Zijne pogingen toch om goed drinkbaar water te vinden waren niet geslaagd en de regen wilde ook niet doorkomen. Was dat gebrek aan goed water echter benauwend tegen dat de bibit uitgezaaid zou worden, nog meer benauwd was 't een blik te slaan in de drie oude assistentenhuizen waarin nu de Javanen woonden. Allah! wat waren er

eene massa ziek en elken dag nam hun aantal toe, steeds toe. Onvermoeid ging Corrie dan ook door met graven en telkens vond hij water, maar steeds was 't als dat uit de soengei: brak en niet te gebruiken of men moest 't drie, viermaal koken, waarna 't nog rook en 't slechts als thee te drinken was. Well is 't wonder dat de gezondheid der koelies, vooral die der Javanen, er onder lijden ging? Neen, waarachtig niet! Maar ofschoon Corrie dat wist, ofschoon hij er van overtuigd was dat slechts drinkbaar, frisch water den eenigen obat zijn zou die de macht zou hebben alle kwalen te doen ophouden, ging hij voort den zieken medicijn in te geven en te verplegen met eene zorg en liefde, die de koelies niet genoeg konden waardeeren. Deed hij zulks echter omdat hij kassian met hen had, een groot gedeelte zijner zorg was ook toe te schrijven aan den angst die hij voedde voor de ontdekking van die vreeselijke ziekte in de tropen, die ziekte, die jaarlijks zoovele slachtoffers eischt: de berri- berri. En zag hij kans om lui in 't leven te houden die aangetast waren door moeraskoortsen ja zelfs lui die door giftige slangen warer gebeten, obat tegen berri-berri had hij niet, evenmin als tegen werkelijke cholera.

En daarom liet hij onvermoeid steeds nieuwe putten graven in de stille hoop tenlaatste goed water te vinden En daarom paste hij zijne zieke koelies op met eene zorg alsof zij zijne kinderen waren en daarom ook bezag hij 't allereerst 's morgens hunne beenen. Tot nog toe echter had hij steeds na zijne beeneninspectie een zucht van verlichting kunnen slaken, de gevreesde vijand had zich op Suan-Lamba nog niet vertoond; lang echter zou 't niet duren.

Eene maand was Corrie nu op de onderneming geweest; eene maand had hij en zijne Tjisai nu geslapen op atap en planken; eene maand hadden zij gebrek aan... ja, eigenlijk aan alles en eene maand ook hadden zij zich elken avond aan eene flinke inwrijving met minjak klappa onderworpen.

En gedurende die maand vol soesah, vol ellende waren beiden vroolijk en goddank, gezond gebleven. Zou dat zoo blijven? Corrie hoopte 't, maar dacht 't niet, als er geen drinkbaar water werd gevonden..... Dien dag drong hij opnieuw 't bosch in om een zesden put te laten graven..... Op den terugweg de Oosterafdeeling passeerende waar, zooals we weten, 't koeliehuis stond waarin Isa en haren vader woonden, besloot Corrie daar even in te loopen om te zien wat den ouden man scheelde daar hij hem dien morgen in 't veld gemist had en hij ook niet onder de zieke koelies was geweest, die dien middag obat hadden gehaald. Ook zijne dochter was niet zooals gewoonlijk Oh Soei San komen opzoeken Daar moest dus iets aan haperen. En werkelijk daar haperde wat aan, dat had Corrie kunnen constateeren, ook al was hij blind geweest. Met zwoegende borst lag Isa's vader daar met groote opgespalkte oogen onrustig op zijn tikar (matje) te woelen in een bad van zweet, terwijl tusschenbeiden woorden zonder slot of zin over zijne drooge heete, lippen kwamen. En naast hem zat zijne dochter, zijne handen in die van haar geklemd, terwijl ze hem aanstaarde met een blik vol liefde en medelijden. Corrie echter hoorende aankomen was zij zachtkens opgestaan en hem tot aan de deur tegemoet gekomen. Met een paar woorden deelde zij hem mede hoe haren vader dien morgen op had

willen staan, maar hoe hij over hoofdpijn klagende, door een duizeling was bevangen geworden en achterover geslagen was. Na een poosje bijgekomen zijnde, was hij gaan ijlen en zijn huid heet en droog geworden en tot nu toe had hij in dien toestand verkeerd. Zacht berispte Corrie 't meisje dat zij hem of zijne Tjisai niet eerder had laten weten dat haar vader iets scheelde. Toen zij hem daarop angstig aanzagen hem vroeg of hij de ziekte ernstig dacht, haastte hij zich haar gerust te stellen Zij moest echter kalm blijven. Alnu liet hij een paar koelies water halen en gaf hij Isa last compressen te maken. Intusschen werd haar vader hoe langer hoe onrustiger terwijl ook 't ijlen toenam. Steeds was hij bezig over Java, over de dessa (dorp) waar hij zoolang had gewoond, ever de frissche heldere kalie (rivier) die er langs stroomde, de kalie waar hij zich aan laven kon als hij van zijne sawah (rijstveld) weerkeerde, moe en dorstig als zijn trouwen karbo, (buffel) die hem bij den arbeid had geholpen. Moe ja, maar vooral ook dorstig: ha! dorst, water, drinken! God! hoe lekker dat heldere frissche vocht uit dien mooien breeden koninklijken stroom! Water, ja, water! En terwijl de oude man dit laatste woord telkens en telkens weer herhaalde, maar zachter, steeds zachter, smakte hij met zijne heete lippen, klapte hij met zijne verdroogde tong. Medelijden, innig medelijden bezielde Corrie bij 't zien van dit vreeselijk lijden; hoe gaarne zou hij hier hebben geholpen, vooral ook om 't jonge meisje dat hem zoo smeekend aanstaarde alsof hij slechts één woord te spreken had om haren vader volkomen te genezen. Maar hij kon niet, hij wist op 't oogenblik niets tot verlichting van den ouden man aan te brengen als koude

compressen op zijn hoofd en om zijne polsen. Isa gelastende die doeken om de vijf minuten te ververschen, verliet hij haar met bevel hem onmiddellijk te laten roepen als haar vader erger werd. Deze zou echter wel kalmer worden, troostte hij 't radelooze meisje. Diep bewogen spoedde hij zich nu naar zijn eigen huis dat hij dien morgen na ‘the breakfast’ had verlaten en nu was 't bijna vijf uur. Ongeduldig werd hij daar door Oh Soei San gewacht, niet meer angstig; zij was gewend geraakt aan zijn ongeregeld thuiskomen en uitgaan. Nadat Corrie zich gemandied, verkleed en een achterboutje van een aap met wat nassie had gegeten, verhaalde hij zijn kleintje de ziekte van Isa's vader en hoe treurig en moedeloos de schoone Javaansche zelf was. Onmiddellijk sprong Tjisai op en als Corrie haar niet had tegengehouden, was zij op staanden voet naar hare vriendin gesneld om haar te troosten en te bemoedigen. Op dringend verzoek van hem echter, bleef zij kalm thuis. Corrie wist toch niet wat 't worden kon en vond 't dus niet geraden Oh Soei San naar een zieke te laten gaan die in zijne dochter cene verpleegster vond zóó liefderijk zóó volkomen berekend voor die taak, dat hij geen betere zou kunnen verlangen. In elk geval zou Corrie dien avond nog eens gaan zien.

Tegen zes uur kwam Biotins thuis. Ook hij hoorde met deelneming 't verhaal aan, toen Tjisai met spreken eindigde, loosde de jonge man een diepen zucht, terwijl hij mompelde: ‘Die, die zal wellicht worden weggenomen tot groot verdriet van zijne dochter en mij; ik die mij zelven en anderen tot last ben, blijf leven. O! Waarom kan ik niet in zijne plaats gaan?’

Zoowel Corrie als Oh Soei San beknorden hun vriend

over zijne levensmoeheid. Zoo mocht hij met spreken, wist hij wat hem in de toekomst wachtte? Bij 't woord ‘toekomst’ verscheen die glimlach weer op 't gelaat van Blouns die Corrie zoo haatte omdat hij hem gevoeliger aandeed dan schreien en snikken. Hij was echter niet in staat hem daarover iets te zeggen door een schetterend brullen van vijftig a zestig olifanten dat plotseling de lucht vervulde en de troep zelf een minuut of tien daarna, op korten afstand achter 't huis voorbij rende; 't was een ontzettend lawaai; de grond dreunde en sidderde als bij eene aarbeving en rechts en links werden heesters, struiken en kleine boomen als grasspietjes vertrapt Zelfs grootere kraakten, bogen en vielen eindelijk door de woeste, aanhoudende schokken die de dikhuidige kolossen hen toebrachten door er bij ongeluk even tegenaan te loopen. Het was een schoon, maar ontzettend woest en angstverwekkend tooneel. Een oogenblik was Corrie nog bang voor zijne bijgebouwen, maar gelukkig bleven de monsters in eene rechte richting voortrennen, zonder op zijde te zien alles vertrappende onder hunne kolossale pooten wat in hun weg was en slingerende met hunne snuiten, terwijl de omtrek daverde van een woest ontzagwekkend geloei. Bleek als een doode had Oh Soei San den troep zien voorbij trekken en ook Blouns was telkens van kleur veranderd Corrie echter had deze dieren vroeger op Sumatra meermalen gezien en wist dat men van hen niets te vreezen heeft als zij en corps optrekken. Moet echter in den bronstijd de eene minnaar voor een anderen 't veld ruimen, dan wordt de eerste uit de kudde verjaagd en woedend heen en weer dwalende, vernielt, verwoest en doodt hij alles en iedereen dat en die hij

op zijn eenramen weg ontmoet, tot hij van uitputting ergens verlaten sterft, of den Maleier in handen valt die hem dan direct van zijn grootsten sieraad, zijne tanden berooft, als 't een mannetje is, om daar goede zaken mede te doen.

Dit en nog veel meer deelde Corrie zijne huisgenooten mede, toen langzamerhand 't woeste rumoer verminderde om ten laatste geheel weg te sterven.

Niet lang daarna liet Oh Soei San de pahit brengen omdat zij dien avond wat vroeger dan gewoonlijk wilde eten. Zij zou toch met Corrie gaan als deze nog eens naar Isa's vader zou gaan zien. Hakakeï had 't zijn kleintje niet kunnen weigeren en Isa zou daarenboven door Tjisai's vriendelijke blik weer sterkte, moed en troost opdoen om den slag als hij mocht vallen, waardig en kalm als eene rechtzinnige Mahomedaansche te dragen. En zoo togen dan na 't diner Corrie en Oh Soei San op weg naar de Javaansche pondoq Bedrukt gingen beiden naast elkander voort en, alsof ook de hemel treurde, pakten langzaam maar zeker zware wolkgevaarten zich tezamen en bedekten hem met een dicht somber floers, terwijl zij 't vriendelijk licht der sterren onderschepten. Reeds meermalen was dit echter zoo geweest, reeds meermalen had Corrie zich gevleid met hoop op regen, op dat heldere gezonde, frissche vocht dat door hem eertijds in Europa en Deli zoo weinig gewaardeerd was geworden en steeds had hij tevergeefs gehoopt, steeds warende wolken weggedreven en uit elkander gejaagd door een vijandigen wind die met zijn eersten zucht ook Corrie's hoop had medegenomen. Ook nu verwachtte hij niet veel van die onheilspellende wolkenkoppen, maar aanhoudend denkende aan

't leven dat hij aan den dood zou gaan betwisten, stapte hij sneller, steeds sneller door. Weldra lag dan ook de pondoq voor hem en door Oh Soei San gevolgd, stapte hij binnen. Snikkend kwam Isa hem tegemoet. Zonder echter af te wachten wat zij hem wellicht wilde zeggen, snelde Corrie naar haars vaders ziekbed, terwijl hij 't aan zijne Tjisai overliet Isa te troosten en te bemoedigen. Kassian! wat voor haar niet verborgen was gebleven, wat 't natuurkind met schrik en angst ontdekt had, was ook voor Corrie alras eene duidelijke zaak. Helder zag hij in dat als hier geen afdoende middelen werden aangewend, de man die daar in vreeselijke koortshitte ijlend voor hem lag, geen twee uur meer had te leven. Groote God! wat een vreeselijken toestand voor Corrie! Aan een ziekbed te staan en niet de smart te kunnen lenigen. Machteloos te zijn, willen redden en helpen en 't niet te kunnen doen. Daar kon hij 't dan ook niet langer uithouden en na Oh Soei San eenige woorden te hebben ingefluisterd, rende hij weg, terug naar huis om zijne apotheek nog eens na te gaan. O! een paar druppeltjes morphine slechts had hij noodig, wellicht dat de zieke daarmede te redden was. Gejaagd zag Corrie alles na, maar wat hij vond, geen morphine. Was er nu slechts eene Chineesche kedeh (toke) op de onderneming geweest, dan had hij daar opium kunnen krijgen en den lijder getracht daarmede te helpen. Maar helaas! noch morphine noch opium waren voorhanden. Daar schoot hem plotseling echter eene gedachte te binnen, een denkbeeld waarvoor hij in't eerste oogenblik huiverend terugdeinsde, maar dat zich toch telkens weer aan zijn brein opdrong. In Deli had hij 't middel dat hem te binnen was geschoten en dat met recht een paardenmiddel

genoemd kon worden, eens op een Chineeschen koelie zien toepassen, die ook in een heete . levensgevaarlijke koorts lag. De administrateur had toen nl eene groote ton met water laten komen en daar den zieke plotseling in laten zetten, terwijl hij hem met kleine hoeveelheden brandy voerde. Na eenige minuten, toen 't water in de ton door de lichaamswarmte van den koelie warm was geworden, was de zieke in eene tweede ton gezet, terwijl hem steeds brandy gevoerd werd. Eindelijk werd nog eens van water verwisseld en toen ook dat na eenige minuten lauw geworden was, had men den koortslijder warm gewreven, daarna in vier wollen dekens gewikkeld, nog eenige lepels brandy gegeven en vervolgens den man, die onmiddellijk in slaap was gevallen, rustig laten liggen. Achttien uur had hij toen geslapen en ontwaakt zijnde, had hij verklaard zich weer senang (lekker) te gevoelen. Dat was echter een staartmensch geweest, wiens lichaam aan paardenmiddelen gewoon was en die ontegenzeggelijk eene sterkere constitutie had dan de patient waar Corrie nu mede te doen had. En desniettegenstaande dacht hij er hard over dat middel ook hier toe te passen. Zooals hij nu lag zou Isa's vader 't toch niet lang meer uithouden, dan was het beter nog de waterkuur aan te wenden en hem dus nog eene kans te geven er boven op te komen. Daar Corrie echter wist dat bij dat middel 't ‘er op’ of ‘er onder’ zou zijn met den zieke, besloot hij niets te doen, voordat hij Isa den geheelen toestand had uitgelegd waarin haar vader nu verkeerde met de logische gevolgen ervan en haar vervolgens te zeggen dat slechts één middel haren vader nog redden kon, maar dat datzelfde middel hem ook zeer goed doodelijk zou kunnen zijn,

ja, dat de kansen om hem er door die kuur bovenop te helpen, zeer, zeer gering waren. Maar ofschoon de kans gering was, zij bestond; tegen te spreken was zulks niet. Toen hij zoover gekomen was met zijne gedachten en hij Ah Hing geroepen had om hem naar 't koeliehuis te vergezellen met een paar dekens en eene flesch brandy, zag hij Oh Soei San aankomen, haastig en anstig gejaagd. Wat kon 't zijn dat haar, zij, die zoo bang was, alleen terug deed komen? Zou 't alreeds beslist zijn? Conic wist niet wat hij hopen moest. Spoedig vernam hij echter dat 't zoover nog niet was. Wel lag de zieke ontzettend te ijlen en te roepen om ‘water, water’! maar gedaan was 't nog niet en Oh Soei San kwam slechts om Corrie uit naam van hare vriendin te halen. Haastig zeide hij haar wat hij van plan was te doen, als Isa er in toestemde en terwijl hij zijn kleintje raadde achter te blijven en te gaan rusten, snelde hij, gevolgd door Ah Hing naar de pondoq terug. Nog steeds zachtjes snikkend vond Corrie Isa geknield bij haren vader liggende. Hij wenkte haar tot zich en haar buiten de woning brengende, begon hij, nadat zij wat kalmer geworden was, haar den toestand van haren vader omzichtig mede te deelen. Onder een vernieuwden tranenvloed hoorde 't jonge meisje hem aan, 't was dan ook wel vreeselijk. O! hare voorgevoelens waren schrikkelijk bewaarheid geworden! Daar hoorde zij echter plotseling dat haar vader nog te redden was, of had zij door den wind, die hoe langer hoe meer opstak, die groote zware regenwolken woest voor zich uitjoeg, niet goed verstaan wellicht? Neen, hoor maar, duidelijk vernam zij daar de woorden door den toean gesproken: ‘dat er slechts

nog één middel was om haren vader misschien te redden, maar dat 't honderd tegen één zijn zou dat hij door dat middel zou blijven leven.' En in de overmaat van geluk, en den helderen glans der hoop die Corrie haar door zijne woorden in 't hart had gestort, viel Isa vóór hij 't kon verhinderen op hare knieën en terwijl ze haar schoon gelaat, waarop de tranen nog als zooveel dauwdroppels glinsterden en flikkerden, naar hem ophief, omvatte ze met beide handen de zijnen en smeekte hem, wat ook de gevolgen mochten zijn, direct 't middel aan te wenden. Een oogenblik was Corrie als bedwelmd: was hij 't werkelijk voor wie dat schoone kind daar knielde, waren't zijne handen die zij gegrepen had en was 't aan hem, dat die aanvallige Javaansche smeekte, terwijl hare schoone oogen, die nu in tranen baadden, als diamanten flonkerden, om 't leven van haren vader? Allah! welk een tooneel! Vluchtig voeren de schimmen van Faust en Gretchen ook door Corrie's brein, ja, de tuinscène van die schoone opera had hier, in eene Indische omgeving hare wedergade gevonden. Maar God! welk eene schrikkelijke droevige gebeurtenis bracht hier twee jonge levens tezamen! Niet Corrie lag smeekend op zijne knieën, maar Isa; niet hij bad om de liefde eener jeugdige schoone, neen, zij was 't, die hem bezwoer 't leven haars vaders te redden. Maar wilde hij dat doen, dan mocht hij niet talmen Elke seconde die teloor ging, was meer dan goud waard.

Haastig rukte Corrie zich dan ook los en snelde hij naar 't ziekbed terug. Na vier stevige koelies te hebben uitgezocht gaf hij den anderen last de woning te ontruimen. Ook Isa verwijderde zich. Corrie beloofde haar echter haar te laten roepen, wanneer hij zou zien dat

't mis liep, opdat haar vader tenminste in hare armen, aan hare borst rustig zou kunnen sterven.

Een groote ton tot aan den rand met water gevuld werd nu midden in de kamer gezet, terwijl Ah Hing intusschen den kranke ontkleedde. Nog immer lag deze in ijlende koortshitte op zijn tikar (matje) rusteloos om en om te woelen en om water te roepen. Helder en frisch moest dat echter zijn, want als men hem gekookt soengeiwater aan den mond bracht, keerde hij zich woedend en vloekend af, in zijne bewusteloosheid om Isa roepende daar men hem wilde vergiftigen. Wat 't arme meisje leed als ze zich op soms woeste, soms hartbrekend teedere wijze door haren vader hoorde roepen, is geen pen in staat te beschrijven. Krampachtig klemde zij zich dan ook vast aan Oh Soei San die onmogelijk rustig thuis had kunnen blijven, maar opnieuw naar hare vriendin was gesneld om haar de beproeving te helpen dragen.

Intusschen was binnen alles tot de proef gereed De brandy was ontkurkt, een Chineesch steenen lepeltje er half mede gevuld en de kranke zelf was ontkleed. Voorzichtig liet Corrie nu den kootslijder door twee koelies opnemen en hem terwijl hij zijne pols vasthield, plotse ling in 't water plaatsen. Onmiddellijk daarop bracht Ah Hing 't lepeltje met brandy aan den mond van den patient en wrong 't hem tusschen de tanden, die hij krampachtig opeen gesloten had. Zooals Corrie wel half had gedacht was de uitwerking van 't lauwe, maar vooi den zieke ijskoude stinkende water op zijn gloeiend heet lichaam vreeselijk om aan te zien Niet zoodra had hij 't water gevoeld, of eene akelige lijkkleur overtoog zijn gelaat zijne handen sloten zich krampachtig en

terwijl zich een steunend reutelen aan zijne borst ontwrong, onderging zijn lichaam een heftig schokkende beweging. Ook zijne oogen, wel tweemaal zoo groot als anders, hadden eene verwilderde uitdrukking gekregen en staarden in 't ijle. Met 't horloge in de hand ging Corrie de pols na, terwijl Ah Hing met de brandy doorging. Na eenige minuten was 't water warm geworden en plaatste men Isa's vader in eene tweede ton. Nauwelijks was dit echter geschied of de bewegingen van den patient begonnen zoo woest en wild te worden dat Ah Hing hem de brandy niet meer in krijgen kon en de koelies den ouden man niet dan met groote krachtsinspanning konden bedwingen. Plotseling evenwel hielden die stuiptrekkingen op en als levenloos viel de lijder in de armen van hen die hem ondersteunden. Ook zijne pols hield op te slaan. Niet anders denkende dan dat hij sterven ging, liet Corrie hem uit de ton nemen en op zijne legerstede leggen en terwijl hij Isa liet roepen gaf hij den koelies last den zieke stevig te gaan wrijven en pitjitten (masseeren). Hij zelf hield hem intusschen ammonia liquida onder zijn neus en gaf hem tusschenbeide nog wat brandy in. Weldra kwam de pols weer wat bij en werd ook zijne ademhaling geregeld. 't Was echter eene laatste opflikkering van 't vervliegende leven. Toen Oh Soei San en Isa binnentraden en zij den zieke zoo kalm daar zagen liggen, wierpen beiden Corrie een blik toe waarin duizend vragen opgesloten lagen. Hij echter haalde zijne schouders op. Waarlijk nu Isa nog te doen hopen was hem niet mogelijk. Spoedig zag zij dan ook, dat 't doodsuur haars vaders slaan ging. Kalmer dan Corrie gedacht had, knielde de Javaansche aan 't sterfbed neder en terwijl zij hare hand zachtkens onder

't matte hoofd van haren vader schoof, zoodat hij in haren arm rustte, wierp ze een blik waarin eene onuitsprekelijke liefde, een zachten weemoed lagen opgesloten op zijn gelaat waarop nu rust en kalmte waren te lezen. Naast haar knielde Oh Soei San, aan den anderen kant Corrie die nog steeds de pols bleef vasthouden, welke echter hoe langer hoe zwakker werd. Daar hij begreep dat 't wrijven der koelies 't vluchtende leven toch niet meer weerhouden zou, gaf hij hen een wenk zich te verwijderen, terwijl hij vervolgens snel een paar woorden op papier krabbelde en dat door Ah Hing aan Blouns brengen liet. Zeer goed begreep hij toch dat 't geen natuurlijke kalmte was die Isa aan den dag legde; als haar vader gestorven was, verwachtte hij eene hevige reactie die hij met obat bestrijden wilde. Om dien obat had hij Ah Hing gezonden

Plotseling richtte de zieke zich half op, kreunde weer om water en zich uitstrekkende viel hij, terwijl een zwaren zucht zijne borst ontvloot, als levenloos in de armen zijner dochter Corrie begreep dat 't beslissende oogenblik gekomen was, otschoon de pols nog flauw en met lange tusschenpoozen klopte. Zacht stond oaze vriend op en Oh Soei San wekkende, verwijderde hij zich .... Wellicht dat Isa de laatste oogenblikken met haren vader alleen wilden zijn. Verdiept in hare smart zag nog hoorde zij iets. Daar boog zij zich plotseling over den lijder heen en naar 't Corrie voorkwam, fluisterde zij hem iets in. Wat kon 't zijn? Welke boodschap had de levende den stervende naar die verre geheim zinnige gewesten daar, aan de overzijde van 't graf medegegeven? Zou 't aan hare moeder dan wel aan haren verloofde zijn geweest? Alsof de zieke haar ver-

staan en begrepen had, mompelde hij iets, sloeg zijne armen krampachtig in de ijle lucht en viel terwijl hij voor 't laatst 't woord: ‘water!’ uitte, maar nu met iets zegevierends in zijne gebroken stem, dood in de armen zijner dochter. Snel wenkte Isa Corrie; in een oogenblik was hij bij haar en onderzocht nauwkeurig 't voor hem liggende overblijfsel van haren vader. Zooals hij echter wel dacht, was 't leven gevloden en lag Isa in de armen van hare trouwe vriendin bij het lijk, bij 't zielloos overschot van haren vader .....

En terwijl 't laatste woord van den doode nog in de lucht trilde, terwijl de laatste ademtocht, alvorens voor eeuwig te vervliegen, nog boven in 't omhulsel zweefde dat hij zooeven had verlaten, begon daar buiten met groote zware droppels de regen te vallen, die zoo lang gedreigd had, die door eerder 't aardrijk te bevochtigen en te verkwikken, wellicht 't leven zou hebben gered van hem, wiens laatste woord eene klacht tegen Suan Lamba had ingehouden.

V. Water!!!

Niemand nam echter op 't oogenblik eenige notitie van het gezondheid aanbrengende hemelvocht dat langzamerhand in steeds feller stroomen begon te vallen. Corrie zoowel als Oh Soei San hadden beiden veel te veel met Isa te doen om op iets anders te kunnen letten. Zoodra hij 't meisje toch 't noodlottige: ‘soeda mati!’ (gestorven) ingefluisterd had en zij 't vreeselijke woord in al zijne ontzettende beteekenis had verstaan en begrepen, was zij doodsbleek geworden, opgestaan en na een langen innigen blik op 't koude maar kalme gelaat van den doode geworpen te hebben, zonder een kreet te uiten eensklaps achterover geslagen. Daar Corrie zoo iets dergelijks had verwacht, had hij Oh Soei San er op voorbereid, zoodat deze 't ongelukkige kind in hare armen had kunnen opvangen. Behoedzaam werd zij vervolgens op een tikar gelegd met haar hoofd op eene der dekens en terwijl Tjisai haar hoofd en fijne polsen bevochtigde, liet Corrie haar ammonia ruiken en

was de mandoor bezig haar naar inlandsche wijze te pitjitten. Lang duurde 't dan ook niet of zij kwam weder tot bezinning. Een oogenblik wist zij echter niet waar zij zich bevond en welk zwaar verlies zij had geleden Onbestemd dwaalden hare blikken dan ook van den een naar den ander. Daar viel zij echter plotseling op 't stoffelijk overblijfsel van haren vader en als met een tooverslag herinnerde zij zich nu weder alles Toen hare handen voor de oogen slaande, begon zij luid te snikken. Weldra volgde nu ook een weldadige tranenvloed die lucht gaf aan hare beklemde borst. Stil liet Corrie haar uitweenen. Intusschen verscheen Blouns gevolgd door Ah Hing die Hoffmandroppels medebracht. Snel wierp Corrie hiervan wat in een versch glas water en bood 't Isa aan die niet meer schreide, maar met akelig strakken blik naar 't lijk staarde. Eerst weigerde zij, toen Oh Soei San 't haar echter gaf nam zij 't en ledigde ze 't glas tot den laatsten druppel. Met den mandoor besprak Corrie intusschen de begrafenis die den volgenden morgen zou plaats hebben. Tot zoo lang zou 't lijk in eene der kamertjes van Corrie's bijgebouwen gedeponeerd worden, bewaakt door een oppasser Hij gaf dus last den doode op te nemen. Toen Isa zag dat men haren vader vervoeren ging, stond zij op om de dragers te vergezellen zonder te vragen waarheen. Maar wat ging haar dat dan ook aan, moest ze niet bij haren vader blijven tot 't laatste oogenblik; was 't niet haren plicht den laatsten oogopslag te werpen op 't omhulsel dat eens de ziel herbergde van hem, die haar 't dierbaarst was op aarde? Corrie durfde 't haar niet te weigeren, de ongelukkige wees; alleen stond zij nu, geheel alleen op deze wereld; gescheiden toch van hare vrienden en verwanten zoo

ze die nog had, bevond ze zich in een ver, vreemd land, in eene omgeving waar zij niet behoorde, noch zich thuis gevoelde. Wat moest er van 't arme kind hier terecht komen, wie zou er hier voor haar zorgen? Zou Corrie 't stil kunnen aanzien dat zij, nu haar vader haar niet meer voeden en kleeden kon door de koelies om Gods wil zou onderhouden worden? Neen, bij Allah! op hem rustte de zedelijke verplichting voor haar te zorgen en hij zou 't zich niet uit zijne handen laten nemen.

't Was een treurige optocht die zich even daarna van uit de pondoq in beweging stelde en den weg volgde die naar 't groo'e huis leidde. Voorop ging 't lijk, dat in een tikar gewikkeld, door vier koelies gedragen werd. Daarachter volgde Isa die gesteund door Oh Soei San, hevig liep te snikken en daarachter Corrie en Blouns gevolgd door den mandoor die den stoet sloot 't Geheel had iets phantastisch, iets spookachtigs dat nog verhoogd werd door sombere zware regenwolken die door den wind en in woeste vaart voortgejaagd, telkens 't zachte vriendelijke licht der nachtvorsten onderschepten. De regen had opgehouden, maar hoe weinig 't ook was geweest, de geheele natuur, alles was er van opgefrischt, alles herleefde weer en Corrie had gezien dat 't hier ook regenen kon, iets waar hij langzamerhand aan was beginnen te twijfelen. Hoe jammer dat 't niet eerder gekomen was, en dat 't maar zoo weinig was geweest.....!

Weldra had de stoet 't huis bereikt en gaf Corrie den mandoor fluisterend last, 't lijk in de bijgebouwen te leggen en tevens om den volgenden morgen ergens in 't bosch een kuil te laten graven. Ook Isa bleef natuur-

lijk den laatsten nacht bij 't lijk haars vaders. 't Arme kind was ongevoelig voor troost. Zij begreep toch dat zij in haren vader alles, alles verloren had. Was 't dan wonder dat zij de toekomst door geen enkelen lichtstraal verhelderd zag? En terwijl in de bijgebouwen de doode lag, bewaakt door zijne dochter die hartstochtelijk ééne zijner ijskoude handen in de haren knelde en die met heete kussen en brandende tranen overstelpte alsof zij haar daardoor hare natuurlijke warmte zou kunnen teruggeven, werd in Corries slaapkamer 't lot en de toekomst besproken van 't dien avond van alles beroofde meisje. Lang echter werd er niet over gedelibereerd en toen na een half uur Corrie en zijn kleintje ondanks de talrijke muskieten waren ingeslapen, was 't lot van Isa verzekerd en blikte haar vader van boven 't schitterende sterrengewelf in dankbare liefde op beiden en op zijn nu niet langer eenzaam en verlaten kind neer. Nog was 't niet ten volle licht toen Corrie den volgenden morgen in 't afgeschoten hokje trad waar Isa uitgeput van haar schreien, in een onrustigen slaap was gevallen. Haar niet willende storen sloop hij zachtkens nader; ofschoon 't lijk nog volstrekt niet was veranderd, was er toch eene eenigszins vreemde reuk aan te bespeuren. Corrie besloot dan ook de teraardebestelling niet langer te vertragen. Zachtjes gaf hij daartoe den Bengalees de noodige bevelen en ging vervolgens naar zijne slaapkamer terug om Oh Soei San te wekken, opdat zij hare vriendin opbeuren zou en sterken en troosten op den tocht achter 't lijk. Weldra was alles daartoe gereed, ook Isa was ontwaakt en had zich bereid voor dezen moeielijken gang. Wat had echter de smart dat schoone meisje veranderd! Zoowel Corrie als Oh Soei

San schrokken van haar; omgeven door lichtblauwe kringen waren hare eens zoo schoone oogen diep in hunne kassen weggezonken, terwijl eene rimpel, de rimpel van wanhoop en smart, zich vertoonde op haar eens zoo effen voorhoofd en haar mondje een zwaarmoedigen trek had gekregen Met moeite kreeg Tjisai van haar gedaan dat zij iets nuttigde, maar bij de baleh baleh waarop haar vader lag; hare plicht toch was 't daar te waken tot 't einde..... En dat kwam spoedig: weldra verscheen de mandoor met twaalf koelies en vier klaagvrouwen. Alsnu werd 't lijk in de tikar gewikkeld, opgenomen door vier Javanen en terwijl de acht anderen vooruit liepen om met parangs (kapmessen) gewapend, door 't dichte oerwoud een weg te kappen, liep Isa door Oh Soei San gesteund, hevig schreiende achter 't zielloos overschot van haren vader en werden deze gevolgd door Corrie en Blouns, terwijl de vier klaagvrouwen de achterhoede vormden. Weldra was de sombere kuil bereikt en werd 't lijk onder ontzettend misbaar en geween der vrouwen er in gelegd. Isa zelf kon niet meer schreien, zij had geen tranen meer, maar met somberen blik op 't graf voor zich uit starende; scheen zij levend dood. Eene hevige rilling voer haar echter door de leden toen de koelies den kuil begonnen te vullen en toen hij ten laatste met den grond gelijk was gemaakt en Corrie den mandoor last had gegeven eenige groote steenen op 't graf te doen wentelen om den babi oetang (bosch of wilde varkens) te beletten 't lijk op te delven, verscheen er op 't gelaat van 't troostelooze meisje een glimlach zóó akelig, zóó hartverscheurend weemoedig, zóó wanhopig dat Corrie zich huiverend omkeerde.

In eene sombere stemming keerde men terug, eene stemming waar de natuur in scheen te deelen. Langzamerhand toch betrok 't zwerk en schuilde de zon achter eene dichte wolkenmassa. Tevens echter verhief zich de wind en ernstig verontrustte Corrie zich dat die de regenwolken weer zou verspreiden. Intusschen had de kleine stoet 't bosch verlaten en begaven de koelies zich weer aan hun gewonen arbeid. Ook Isa had zich willen verwijderen, maar Oh Soei San had haar zulks met zachten dwang belet en haar met zich naar 't groote huis gevoerd. ‘Wat zou zij langer onder de koelies in gindsche pondoq doen?’ Zoo had de Japansche haar gevraagd en 't arme vaderlooze meisje had baar daarop onder een weldadigen stroom tranen ten antwoord ge geven: ‘Ik weet 't niet, mijn vader is daar niet meer om voor mij te zorgen en de anderen ken ik niet, evenmin als zij mij.’ En nochtans wilde zij terug, ‘gaarne zou ze evenals vroeger dikwijls weerkomen, maar voor goed in 't groote huis blijven, neen, dat ging niet.’ Wanhopig riep Oh Soei San Corrie's hulp in, om Isa te bewegen niet terug te gaan. En gaarne hielp hij zijn kleintje. Voor beiden vond hij 't goed dat zij op den dag altijd in elkanders gezelschap konden zijn. In korte scherpe trekken schilderde hij Isa dan den toestand waarin zij zou verkeeren, wanneer zij niet in 't groote huis blijven wilde, wanneer ze terugging in eene omgeving waar zij niet thuis behoorde en waar ze, nu ze haar vader, haar eenige verzorger verloren had, 't genadebrood zou moeten eten. ‘Was 't dan niet veel beter’, zoo ging hij voort, ‘haar eigen nassie te verdienen door de vriendin, de baboe te zijn van zijne njaai en haar in alles te helpen? Blozend zag Isa toen hij uitgesproken

had, Corrie aan, diep, gevoelvol richtte zij hare nog in tranen zwemmende oogen op hem en Tjisai en ze vervolgens naar boven slaande, bad zij den zegen van Allah af over hen, die zich de arme wees aantrokken en ontfermden en toen Oh Soei San omhelzende, drukte zij Corrie dankbaar de hand. Glimlachend zag deze naar zijn kleintje; in Isa had hij eene nieuwe hoedanigheid ontdekt: voor niets wilde zij niet onderhouden worden, nu echter zou ze als baboe (lijfmeid) moeten arbeiden en alzoo haar nassie verdienen en daar schaamde zij zich niet voor, dat wilde ze wel.

Weldra liet Corrie nu de beide meisjes alleen en begaf hij zich 't veld in, reeds lang waren de waterputten natuurlijk in orde, maar ten overvloede ging hij ze nog eens inspecteeren. De hemel toch bleef betrokken en Corrie's hoop op regen nam meer en meer toe, temeer daar ook de wind langzamerhand wegstierf. Nog was onze vriend niet geheel gereed met zijne pu'teninspectie, toen de tong tong luid verkondigde dat 't elf uur was en daarmede een paar uur rust waren aangebroken. Bedaard en langzaam begaf Corrie zich dus huiswaats. Eensklaps echter stond hij stil: zijne ooren toch hadden een geluid opgevangen dat hij evengoed kon houden voor een woest krijgsgeschreeuw als voor vreugdekreten; daar zag hij plotseling ook eenige bruine gedaanten hard loopende op hem toekomen, terwijl een der voors'en onder aanhoudend gillen een donker voorwerp boven zijn hoofd zwaaide. Wat kon dat beteekenen? Maakten die lieden amoq, (in dezen zin oproer) of waren zij mâta glap? (verblind van woede, letterlijk: donker oog) vluchten zij voor iets, of trachtten zij zelf iets of iemand te achterhalen? Corrie wist het niet,

maar terwijl hij bedaard 't gillende, en schreeuwende troepje tegemoet trad, omklemde hij vaster dan gewoonlijk zijn rotan, terwijl hij een vertrouwenden blik op zijn parang in zijn gordel wierp. Weldra bleef hij echter glimlachend staan: dat was geen woedend moordgeschreeuw, zoo zagen geen amokmakers er uit: Neen, die opgewondenheid was vreugde, stellig hadden ze iets gevonden, misschien wel water.....

En Corrie had 't goed geraden: ja, er was water gevonden en ditmaal drinkbaar, helder, klaar en frisch. Opmerkzaam en terwijl al zijne zintuigen samengetrokken waren in zijn smaak, proefde Corrie 't medegebrachte vocht en als hij 't niet voor zijn prestige had gelaten, waarachtig! luide zou hij hebben ingestemd met 't gejubel dat opnieuw de Javanen en Dajaks aanhieven, toen zij zagen met welk een genot, met welk een glans op 't gelaat hun heer de flesch tot op den bodem ledigde. God! hoe lekker was dat! O, zij die 't nooit ontbeerden, zij, die niet weten wat 't zeggen wil, gebrek te hebben aan water, kunnen met geen mogelijkheid de waarde van dat gezonde frische vocht beseffen want ..... zij misten 't nooit En leert men niet juist van hetgeen men mist de waarde op den rechten prijs stellen?

Er was dus water gevonden, en Corrie talmde niet lang met er zich van te gaan overtuigen. Daar ook naar dezen put de naaste weg door een diepen breeden modderpoel liep, een moeras waarin de vergiftigste slangen, de doodelijkste miasma's huisden, nam Corrie touwen en planken mede om dat te kunnen passeeren. Weldra bevond men zich op weg en in 't bosch, waar, door den met zware regenwolken bezetten hemel, slechts een schemerlicht heerschte. Na een tien minutes loopen

bereikte men 't moeras dat een bijna onoverkomelijke hinderpaal daarstelde. O, hoe benijdde Corrie op dat oogenblik de apen die zich aan geen moeras of rivier gelegen laten liggen, maar die in de boomkruinen, welke door stevige slingerplanten aan elkander verbonden zijn, even veilig een weg vinden als de menschen op den beganen grond. Vooral als men als Corrie in verlegenheid zit, is 't om bleek te worden van ergenis, de apen daar door de boomen over den hinderpaal te zien vol tigeeren en springen, terwijl zij luid elkander toeschreeuwen als om den hulpeloozen mensch uit te lachen. Fluks gelastte Corrie dan ook zijne koelies de planken over 't moeras te leggen en ze met de touwen stevig aan elkander te verbinden. Voor menschen als de Dajaks, die van hunne jeugd af gewend zijn dergelijke moeilijkheden te overwinuen en die in vlugheid en behendigheid den apen niets toegeven, beteekende 't maken van eene brug over dien modderpoel dan ook niets. Spoedig waren zij met de hulp der Javanen met dat werkje gereed en gaf Corrie 't sein den tocht te vervolgen. Als immer gevolgd en voorafgegaan door eene kolonie apen, die met allerlei grimassen en luid gejoel protesteerden tegen 't indringen van hun woud, ging men verder om weldra den put te bereiken waarin op ongeveer twintig voet diepte 't heerlijkste drinkwater borrelde. Verrukt gaf Corrie den koelies bevel eenige flesschen te vullen om ook de meisjes en Blouns eene aangename verrassing te bereiden, waarna hij den terugtocht aanvaardde. Vier koelies bleven achter om den put nog wat te fatsoeneren. De anderen volgden Corrie die, verdiept in alle mogelijke luchtkasteelen voor de toekomst, vroolijk 't pad volgde dat zijne koelies op den heenweg hadden gekapt. Waar-

achtig, nu hij water had gevonden meende hij alle bezwaren overwonnen te hebben en zag hij in zijne verbeelding de estate Suan Lamba als een edelgesteente flonkeren aan 't hoofd der andere ondernemingen op Britsch Noord Borneo. Droomend passeerde hij 't moeras en reeds zag men de velden der Ooster-afdeeling door de boomen en heesters heen, toen plotseling èn Corrie èn de koelies opgeschrikt werden door een gil zóó rauw en zóó snerpend dat iedereen verbleekte; in hetzelfde oogenblik hoorde men een sissen en terwijl een klein bont slangetje al blazend haastig wegschuifelde en in een moment verdween, plofte één der Javanen als levenloos op den grond. Onmiddellijk begreep Corrie hetgeen er gebeurd was en zijn vlijmscherpen parang trekkende onderwierp hij direct de beenen en voeten van den gebeten koelie aan een scherp onderzoek. Na eenig zoeken vond hij de wond die niet grooter was dan een speldeknop. Alsnu liet hij de andere koelies den patient stevig vasthouden en zonder te aarzelen gaf hij over de wond eene groote diepe kruissnede, zoodanig dat zij er 't middelpunt van uitmaakte, waarna hij een klein fleschje amonia liquida te voorschijn haalde, ontkurkte en eene hoeveelheid van dien obat in de wond schonk na 't vleesch, dat door 't gif geheel wit geworden was en bijna niet bloedde, flink uit elkander te hebben gebogen. Dol, radeloos van pijn trachtte de Javaan zich los te rukken, hetgeen hem echter door de anderen werd belet. Maar 't gillen en huilen van smart, 't smeeken om den genadeslag, daar zijn lichaam als vuur brandde, kon men hem niet verbieden en hoewel 't de werking van 't gif eerder bevorderde dan tegenging, moest Corrie hem zijn gang laten gaan. Van zelf werd dat echter minder en toen na een angstig

kwartier de trekken van den lijder kalmer werden en de zwelling van 't been als voorbode van den dood, uitbleef, kon Corrie gerust zijn: zijne opratie was gelukt, hij had een mensch in 't leven gehouden Voorzichtig werd nu de lijder door vier zijner makkers opgenomen en behoedzaam naar 't koeliehuis gebracht waar Corrie hem verder verzorgde. Een half uur later begaf hij zich naar huis om eene welverdiende rust te nemen. Hij had echter 't bevel achtergelaten hem onmiddellijk te komen roepen als er iets bijzonders met den gewonde voorviel. Thuis vond hij zijn kleintje in groote opgewondenheid over 't uitstekende drinkwater, ook Blouns was er mede in de wolken en hoewel Isa nog steeds zacht zat te schreien en naar geen troostredenen wilde hooren, had zij toch de verleiding geen weerstand kunnen bieden toen de Japansche haar een glas van 't frissche vocht had voorgehouden. Met groote blijdschap zag Corrie intusschen de lucht steeds zwarter worden; zijne vreugde was echter niet onvermengd: nu toch, nu was Suan Lamba voorzien van 't levenaanbrengende vocht, nu, nu er reeds één hier zijn graf had gevonden. Waarom, o, waarom had er een offer moeter zijn? Zes heldere slagen stoorden Corrie in zijn overpeinzing, onmiddellijk daarna klonk de tong-tong, en stroomden de koelies allerwegen haastig van hun arbeid naar huis daar hier en daar reeds een groote zware regendroppel kletterend op den atap viel.

Daar bleef 't echter niet bij, met de duisternis nam ook de regen toe en weldra viel 't water in stroomen. Reeds lang had iedereen eene schuilplaats in huis gezocht maar ‘iedereen’ had zulks evengoed kunnen laten, want waar zij zich ook keerden en wendden, in huis onder-

gingen zij evengoed een stortbad alsof zij daar buiten hadden gestaan. Waarachtig! 't dak op hun huis kon 't best met eene zeef worden vergeleken. Ruim twee uur hield de bui aan en daar er voorloopig toch niets aan te doen was liet Corrie zich maar kalm nat regenen. Ofschoon hij 't hoogst onaangenaam vond vooral voor de beide meisjes en in de tweede plaats voor Blouns die van koude bibberde en rilde, vond Corrie toch dat men voor dat buitje dankbaar moest zijn: de watervoorraad vermeerderde toch daardoor, wat veel waard was als men 's avonds eens water noodig had. Op den dag beteekende 't niets dat uit den put in 't bosch te gaan halen, 's nachts echter was zulks niet te doen: behalve toch dat in 't duister 't moeras op broze smalle planken en boomstammen te passecren, een bijna onoverkomelijk bezwaar was, zou 't ook minder aangenaam zijn eene ontmoeting met bantengs (wilde ossen) olifanten. orang oetan of andere boschbewonurs te hebben, iets dat volstrekt niet tot de onmogelijkheden behoorde.

Intusschen bleef de regen met onverminderde kracht vallen en daar de nacht ook weldra alles met een donkeren sluier bedekt had, was de toestand onzer vrienden er niet aangenamer op geworden. Tevergeefs had Corrie beproefd de lamp boven de tafel aan te steken, maar behalve dat zijne lucifers vochtig waren geworden, zou 't pitje waarschijnlijk toch zijn uitgeregend. Met flinken stap liep Corrie op zijne bloote voeten dan ook maar in den donker en in den regen, in zijn kletsnat pak de voorgalerij op en neer. Hij behoefde niet bang te zijn tegen iets aan te loopen, meubilair toch stond hem niet in den weg, alleen moest hij oppassen in zijne vaart Blouns niet omver te loopen,

Deze toch was versuft door 't lawaai van den neer-stroomenden regen en verstijfd van de koude in een hoekje der voorgalerij met opgetrokken knieën gaan zitten. Ondanks Corries pogingen om hem te doen opstaan en hem ook aan 't loopen te krijgen teneinde warm te worden, bleef hij daar zitten als een hond die slaag had gehad. Telkens als Corrie hem passeerde hoorde hij hem klappertanden. En de meisjes? Rillend van koude en nattigheid hadden zij eene toevlucht gezocht in Corrie's slaapkamer, waar zij dicht bij elkander gekropen, onder eenige dekens droog trachtten te blijven. Hunne pogingen waren echter vruchteloos: evenals de atap waren weldra de dekens doorweekt en juist begaven de arme schepseltjes zich op den tast naar voren toen zij tegen 't lijf werden geloopen door Corrie die naar wiskey ging zoeken. Een kunst was 't echter die te krijgen: de drank toch stond tusschen medicijnen in, zoodat hij zich licht vergissen kon en bijv. castor-olie pakken dat niet precies hetzelfde als wiskey of brandy is. Na eenig zoeken echter kreeg Corrie eene flesch in handen waarvan hij zich door wat van den inhoud te keuren, overtuigde dat zij wiskey bevatte Daar hij nu zoo spoedig geen klappa-dop vinden kon, noch 't eenige glas dat zij bezaten, strompelde hij naar voren en Blouns de flesch overreikende gelaste hij hem eene flinke teug te nemen. Na eenig tegenspartelen deed hij zulks, waarna de beurt aan de meisjes kwam. Met veel moed zette Oh Soei San de flesch aan hare fijn gevormde lippen, niet zoodra echter had ze 't ‘vuurwater’ in haren mond of met een gil die boven de neervallende waterstroomen uitklonk, wilde ze zich er weder van ontlasten. Corrie belette haar zulks echter en ofschoon zijn kleintje

beweerde dat hare maag verbrandde, hij dwong baar 't verwarmende vocht in te zwelgen. Ook Isa bedankte voor ‘itoc ajer apie’ (dat vuurwater), temeer daar 't haar als rechtzinnige volgelingen van den grooten profeet streng verboden was spiritualiën te gebruiken. Dit laatste bezwaar hief Corrie echter op door 't haar als obat te geven, zoodat ook zij eindigde met 't te drinken. Alsnu nam de dokter zelf eene flinke dosis en dwong hij èn Blouns èn de meisjes de werking van den drank te bevorderen door flink heen en weer te gaan loopen.

Gelukkig kwam er echter langzamerhand een einde aan den watervloed en ofschoon de lucht met sombere dreigende wolkgevaarten bezet bleef, hield de regen zachtjesaan geheel en al op. Daar vertoonde zich plotseling Ah Hing, die zelf druipende en even nat als zijne meesters, Oh Soei San kwam mededeelen dat hij geen kans zag dien avond naasie of vleesch klaar te maken, daar alles onder geregend was en hij met geen mogelijkheid vuur kon aanleggen Dat was erg: vertwijfelend zag Tjisai Corrie dan ook aan, want is 't onder gewone omstandigheden onaangenaam geen warm eten te hebben, in den toestand waarin Corrie en zijne metgezellen zich bevonden, was een stevig warm maal bepaald een vereischte teneinde de dierlijke warmte in 't koude natte lichaam te herstellen. Dien avond zou men echter die warmte maar zonder warm eten moeten zien op te wekken, want hoe, en op welke wijze Corrie zelf ook beproefde vuur te maken, niets baatte, alles was nat. Eindelijk gaf hij 't dan ook maar op en nadat hij gemandied en andere kleeren aangetrokken had, soupeerde hij smakelijk met de anderen al wandelend, met een overgeschoten apenboutje van dien

morgen en een paar blikjes sardines à l'huile met biscuit, alles rijkelijk besproeid met een mengsel van wiskey en water. Na flink gegeten te hebben zag Corrie bij 't onzekere schijnsel van de palita, die hij na veel moeite eindelijk aangekregen had, eens rond. Lachend maakte hij de opmerking dat 't was of er een tweede zondvloed had geheerscht. Alles, letterlijk alles dreef van't water. Wanhopig zag Oh Soei San rond: waarachtig! zij durfde zich geen idée vormen hoe 't er in de slaapkamers zou uitzien. Al was 't er niet half zoo nat als in de binnengalerij, dan zou alles toch zoo vochtig en kil zijn dat men 't niet zou kunnen gebruiken, zoodat men aan slapen en rusten niet behoefde te denken. En zooals Tjisai gedacht had, zoo was 't: atap en dekens waren nat alsof zij in eene soengei hadden gelegen en op verscheidene plekken had de regen groote plassen gevormd. Was zulks voor Corrie niets, kon 't hem met zijne ijzersterke constitutie niet schelen een nacht niet te slapen, voor de meisjes en Blouns was 't zooveel te erger. Noch hij met zijne wankelende gezondheid, met zijn door zielelijden verzwakt gestel, noch zij met hunne teedere lichamen, met hunne fijne zenuwen en weeke spieren zouden bestand zijn tegen ontberingen en avontuurtjes als van dezen avond Zeker, o stellig zouden ze ziek worden en als Corrie Oh Soei San niet spoedig eene betere huisvesting zou kunnen verschaffen, zou ze langzamerhand verzwakken, ja, wellicht sterven. En dan zou't zijne schuld zijn, God, zijne schuld! .... Om zooveel mogelijk iedereen voor de gevolgen van dien natten avond te vrijwaren, besloot Corrie de Chineezen na te volgen, die obat innemen als ze gezond zijn om zoodoende eventueele ziekten te voorkomen. Wanneer

ze ziek zijn betalen ze ook hunadokter niet, ‘neen,’ redeneeren ze zeer practisch, ‘hij moet zorgen dat we gezond blijven, dan eerst verdient hij zijn geld!’ Waarachtig, slechts een staartmensch is in staat zóó te redeneeren en men moet een zoon van het Hemelsche Rijk zijn om zich zonder protest bij die redeneering neer te leggen. Overtuigd dat hij om die reden geen soesah met zijne jongens zou hebben, begaf Corrie hen roepende zich naar zijne apotheek. En heusch, zooals hij voorzien had slikten ze de bittere quinine even gewillig alsof 't honig was. Met Blouns en de meisjes had hij meer moeite. Maar eindelijk hadden die ook den obat geslikt en nu maakte Corrie zich gereed om eens te gaan zien hoe zijne koelies het stelden. Gewapend met eene groote stopflesch quinine en eene kleinere met castor-olie bevond hij zich weldra in gezelschap van Ah Hing en een paar zijner honden op weg. Zooals na zoo'n stortbui te verwachten was, was de weg die eigenlijk niet veel meer was dan een nauw begaanbaar boschpad, zoo vuil en zoo slikkerig dat er bijna geen doorkomen aan was, terwijl eene dikke Egyptische duisternis 't hare er niet toe bijdroeg om den weg te vergemakkelijken. Eindelijk bereikte Corrie na tallooze keeren gevaar te hebben geloopen van uit te glijden en te struikelen, 't doel van zijn tocht. In 't koeliehuis zag 't er al even treurig uit als overal. Links en rechts lagen de koelies met eene onbegrijpelijke zorgeloosheid doornat op hunne even natte tikars rustig te slapen, velen met een lach op 't gelaat alsof ze geen zaliger toestand kenden, alsof ze zich in Mahomed's schoot bevonden. Ook de mandoor behoorde tot hun getal. Ongeduldig maakte Corrie hem wakker, gelastte hem

al de koelies te wekken en ze te zeggen dat zij onmiddellijk allen van kleeren moesten verwisselen. Verwonderd en volstrekt niet begrijpende hoc zijn toean zoo plotseling daar was verschenen, wekte hij de koelies door ze ieder eene kneep in hun neus te geven. En hij die dan slaapdronken voort wilde dommelen werd nog getracteerd op een trap. Toen iedereen, ook de vrouwen en kinderen verkleed waren, gelastte Corrie den mandoor hen op eene rij te plaatsen. En nu kreeg iedereen op zijne beurt eene flinke dosis uit ééne der beide flesschen. Hij die den geestigen roman ‘Olivier Twist’ van C. Dickens gelezen en daarbij de plaat gezien heeft, waarop de jongens één voor één met hun bord bij den vader van 't gesticht komen om ieder hunne schrale portie boeboer (pap) te halen, kan zich een flauw idée vormen van 't typische lachverwekkende tooneel dat nu in 't koeliehuis afgespeeld werd. Voor Corrie stonden de Javanen op twee gelederen geschaard, naast hem bevond zich de mandoor en Ah Hing en met hun drieën stonden ze bij een soort tafel waarop zich behalve de flesschen met obat, nog een kopje zonder oor, van boven tot onder en aan alle kanten gebarsten en een gendie met water bevonden. De mandoor kreeg 't eerst een hap en toen één voor één de koelies, van de rij af. Die gehad had kreeg bevel onmiddellijk zijne oogen toe te knijpen en te gaan slapen. Na de mannen kregen de vrouwen, jonge meisjes en de kinderen eene beurt. Met hen echter had Corrie meer last dan met de mannen en meer dan eens moest hij zijne stem verheffen om onder die woelige kakelende dames orde te houden. Ook hier echter kwam hij mede klaar en weldra was hij op weg naar de andere pondoqs, daar hij zeer goed

begreep dat 't overal wel zou zijn als hij 't in de eerste koeliewoning had gevonden. Precies wees zijn horloge één uur toen hij de laatste pondoq verliet. Een kwartier later was hij thuis De binnengalerij intredende, zag hij Blouns, die met zijn hoofd op de tafel rustte, kalm sluimeren. Naar de meisjes omziende bemerkte hij ze weldra in zijn longchair. Ook zij sliepen: Oh Soei San in Isa's armen. De eigenaardige geur die zij verspreidden verried Corrie dat zij de minjak klappa niet hadden gespaard. Maar anders was 't ook niet uit te houden geweest; ontelbare muskieten door den regen naar binnen gejaagd, gonsden op eene onrustbarende wijze en aasden overal op menschenbloed. Door de minjak klappa konden zij echter niet heendringen en ook Corrie haastte zich zijn lichaam te doen glimmen. Toen kon hij echter niet meer en zich op den natten atap werpende sliep hij in, gewiegd door 't gegons en de ruischende vleugelslagen der duizende muskieten.

VI. Ziekte van Blouns.

Toen Corrie den volgenden morgen gewekt werd, lag hij tot aan zijn neus in cene nog immer vochtige reisdeken en was hij in al zijne leden en gewrichten stijf en stram als een oude heer. Na een bad en een warm kop koffie werd 't echter beter en spoedig was hij weder even lekker en lenig als altijd en begaf hij zich de velden in, waar de koelies gewekt door den onverbiddelijken tong-tong, hem weldra volgden, 't Allereerst zond hij nu een ploeg Javanen en Dajaks uit in twee sampans (booten) om nipahbladeren te gaan snijden. Zoowel van de koeliehuizen toch, als van 't groote huis moesten de daken hersteld en opnieuw met atap gedekt worden, opdat men bij eene tweede stortbui in de huizen tenminste zou kunnen schuilen. Corrie besloot echter den atap dubbel te laten leggen. Voor een zondvloed als den vorigen avond gaf eene enkele dekking niets.

Terwijl de Javanen uit waren om de bladeren te verzamelen, zag Corrie tot zijn groot genoegen dat de

waterputten bijna overliepen en dat de quininekuur, die hij den vorigen nacht den koelies had doen ondergaan, uitstekend had gewerkt. Allen waren present op een paar na die nooit beter werden en die Corrie dan ook maar aan hun lot overliet. Natuurlijk behoorden ze onder het gilde, onder de keurbende die de tabaksplanters kennen onder den naam van .... minta ampong (vergeving) lezers! ‘stinkers’, koelies, die te zwak en te lui zijn om te werken en in den regel door hunne sterkere kameraden gebruikt worden voor duivelstoejager. Ook miste Corrie natuurlijk den koelie die den vorigen dag door de oelar belang (bonte slang) was gebeten geworden, hoewel 't met hem goed vooruit ging. Opgeruimd wandelde Corrie dan ook de verschillende velden, waar de koelies druk aan den arbeid waren door, terwijl hij hier en daar aanmerkingen maakte of den mandoor bevelen gaf. Tegen acht uur begaf hij zich langzaam naar huis om ‘the breakfast’ te gebruiken. Nauwelijks was hij in 't gezicht van 't huis gekomen of Oh Soei San die zich met Isa op de voorgalerij in de zon zat te koesteren, zweefde de trappen af en huppelde haren Hakakei tegemoet, gevolgd door Isa. Beiden zagen er goed uit. Tjisai's oogen schitterden als juweelen, terwijl de zwaarmoedige trek om Isa's mond en hare neergeslagen oogwimpers haar eerder flateerden dan leelijk of minder aantrekkelijk maakten. Verheugde Corrie er zich dan ook over dat geen van beiden onaangename gevelgen had ondervonden van den zondvloed, met grooten schrik hoorde hij dat Blouns nog te bed lag en zich volstrekt niet lekker gevoelde. Onmiddelijk verhaastte hij zijn gang en weldra stond hij aan de legerstede van zijn vriend. Mat glimlachend reikte deze hem de klamme

hand toe, terwijl e eene uitdrukking op zijn gelaat lag die Corrie deed ontroeren. Hij vermande zich echter en zijn zieken makker op een vroolijken bemoedigenden toon aansprekende, voelde hij hem tersluiks zijne pols. Nauwelijks was deze echter merkbaar: met lange tus schenpoozen zwak slaande, vergeleek Corrie haar onwillekeurig bij eene machine die bij gebrek aan voedsel langzamerhand gaat stilstaan en in dat idée werd hij nog versterkt door de bijzondere matte stem en akelig bleeke gelaatskleur van den patient O! hij voelde dat bij deze ziekte al de obat uit zijne apotheek, alle geneeskundigen uit de geheele wereld met hunne kennis en wetenschap, met al hunne geleerdheid te kort zouden schieten. Deze jongeman was ziek omdat hij ziek wilde zijn, omdat hij niets meer te wachten had van 't leven dat hij een ondeelbaar klein oogenblik van zijne schoonste zijde had leeren kennen om daarna door 't noodlot teruggestooten te worden in de poel van tranen en smartelijk zielelijden. Ja, deze ziekte was ontstaan door gebrek aan levenslust, veerkracht, en zij was ongeneeslijk tenzij..... eene jonge vrouw wilde redden, eene jonge vrouw die in den toon van hare stem, in den zachten blik van haar oog den eenigen obat verborg die deze zieke moest hebben om beter te worden, om levenslust en veerkracht te krijgen om aan hare zijde in 't vervolg met een kalmen glimlach de stormen des levens te tarten en te overwinnen. Maar de maagd die dat vermocht was verre, verre van hem, wiens levenskaars daar zachtjes afbrandde, verre van hem, die sterven ging omdat hij niet aan hare zijde leven kon.....

Dit alles vloog Corrie bliksemsnel door het brein, en machteloos als hij hier was, bepaalde hij er zich toe

Blouns moed in te spreken en hem een lepel castorolie te geven. Gewillig nam de zieke èn den goeden raad èn de olie aan, maar met een glimlach waarin Corrie duidelijk las: ‘Dat hindert me niet, dat zal 't einde niet vertragen.’ Gaarne was onze dokter dien morgen bij zijn patient gebleven, maar dat ging niet; er was te veel te doen, en na vluchtig wat gegeten te hebben, spoedde Corrie zich dan ook weer de velden in, maar niet, dan na de beide meisjes op 't hart te hebben gedrukt Blouns in 't oog te houden en tusschenbeide wat met hem te gaan praten. Afleiding toch hield Corrie in dit geval voor nog beter obat dan de almachtige castor-olie. Snel vervloog de tijd voor hem en zoo was 't elf uur v'o'or hij er om dacht. Haastig spoedde hij zich naar huis waar hij tot zijne verrassing Blouns op vond terwijl hij met een zachten glimlach naar Oh Soei San luisterde die hem en Isa, twee treurenden, trachtte te boeien door met geestdrift te spreken van haar bloemrijk vaderland. Inderdaad 't lieve meisje had een zware taak en Corrie beloonde er haar voor door met haar om twaalf uur naar den opkomenden vloed te gaan zien en zich verder tot één uur alleen met zijn kleintje bezig te houden. Blouns trachtte intusschen met Isa een gesprek aan te knoopen, maar daar deze nog te veel verdiept was in 't door haar geleden verlies en zij dikwijls ook 't Maleisch van Blouns niet verstond, kwijnde 't gesprek alras tot 't weldra geheel ophield en beiden weer in hunne treurige herinneringen verzonken waren. Plotseling deed de tong-tong hen opschrikken: 't was één uur en uitgerust begaf ieder zich weder aan den arbeid. Ook Blouns wilde gaan, maar op raad van Corrie bleef hij thuis tot de grootste hitte over

zou zijn. Tegen twee uur kwamen de nipahsnijders terug en onmiddellijk werd nu iedereen aan 't werk gezet om atap te maken. Rustig ging verder de dag voorbij. Om een uur of vijf betrok de lucht weer en viel er eene regenbui die echter kort van duur en lang niet zoo hevig was als die van den vorigen avond. Toen Corrie om zes uur naar huis wandelde, kwam hij Blouns tegen die als een oud man op een stok geleund, hem tegemoet kwam.

Direct presenteerde Corrie hem zijn arm en nadat hij hem wat had laten uitblazen maakte hij van de gelegenheid gebruik dat ze alleen waren, om zijn vriend eens te polsen over een denkbeeld dat dien middag in Corrie's brein was opgerezen. Waarachtig! Blouns eenig behoud lag in Europa; hier ging hij dood, hier hoorde hij niet thuis Waarom zou hij dan hier blijven, waarom zou hij moedwillig den dood in de armen loopen? Was 't dan niet veel beter terug te gaan naar Europa, naar zijne moeder naar Mary?..... Een hevig beven verkondigde Corrie dat hij te ver was gegaan. Ja hij was te ver gegaan in 't vuur van zijne redeneering. Had hij dan vergeten dat Mary Blouns, hij niet haar ontvlucht was? O, groote bódóh (Stommerik). Zwijgend vervolgden de beide vrienden hun weg. Daar stond Blouns plotseling stil, rukte zich met kracht uit Corrie's arm en zich in zijne volle lengte verheffende, riep hij met eene volle sterke stem, terwijl Corrie hem uiterst verwonderd en als verstomd over deze plotselinge gedaanteverwisseling aanzag: ‘Nooit, dat nooit neen, in der eeuwigheid niet, dan liever sterven!’ ..... En vol eerbied voor zoo'n liefde, voor zoo'n groot, zoo'n machtig groot karakter boog Corrie 't hoofd. Toen hij 't weder ophief was de reus verdwenen, de titan weer

gemétamorphoseerd in een zwakken bleeken jongeling in wiens blik alleen nog eene vonk gloeide van heilig vuur..... lang, lang daarna echter herinnerde Corrie zich dit oogenblik. Tegen acht uur begaf Blouns zich dien avond naar zijne kamer iet of wat koortsachtig. Toen een uur daarna Corrie en de beide meisjes ter ruste gingen en de eerste nog even naar Blouns ging zien, was de zieke echter kalm, ofschoon hij niet sliep. Vermoeid en slaperig begaf onze vriend zich vervolgens zelf naar zijn bed van heerlijke droge versche atap, om weldra in de armen van zijne Tjisai in slaap te vallen en te droomen, van Mary, titans, donderende woorden, water en tabak.

Voor Isa was eene slaapgelegenheid ingeruimd in ééne der andere kamers van de binnengalerij en ofschoon zij er eerst tegen geprotesteerd had, daar zij beweerde dat eene bediende, eene baboe in de bijgebouwen behoorde te eten en te slapen, had zij tenlaatste in de schikking berust, toen Oh Soei San 't haar had gevraagd op haren gewonen onweerstaanbaren toon.

Den volgenden morgen scheen Blouns beter noch erger en welgemoed begaf Corrie zich dan ook aan den arbeid. Ternauwernood was hij echter anderhalf uur in 't veld en juist bezig met in de Ooster afdeeling den mandoor aan zijn verstand te brengen hoe men een bibitperk uitlegt, toen hij eensklaps op een draf Ah Hing naar hem toe zag komen. Als door een voorgevoel gedreven riep hij: ‘Allah, poor Blouns!’ Meer kon hij niet zeggen, want reeds was zijn jongen bij hem. Hijgend en stotterend deed deze hem nu een verhaal waarvan Corrie alleen maar verstond: ‘toean, itoe lain toean sakit kras!’ (mijnheer, die andere mijnheer is erg

ziek). Meer hoorde onze vriend niet, reeds was hij weg. In ten onmogelijk korten tijd legde hij den afstand af die hem van zijn huis scheidde; bij drie, vier treden tegelijk stormde hij de trap op die naar de voorgalerij leidde. Als een paar schapen die voor cene donderbui schuilen stonden daar de beide meisjes sidderend bij elkander. Corrie lette echter niet op hen, snel als de wind liep hij de binnengalerij door, waar hij Blouns reeds zeer goed kon hooren kreuneln en kermen. Voor de deur zijner kamer gekomen stond hij een ondeelbaar oogenblik stil om wat te bedaren, waarna. hij zoo kalm mogelijk de kamer betrad.

Onwillekeurig had hij er zich op voorbereid iets vreeselijks te zien, wat? daar had hij zich zelf zoo snel geen rekenschap van kunnen geven, later herinnerde hij zich echter dat gedurende zijn ren naar huis, 't woord ‘bloed’ den grondtoon van zijne gedachten had uitgemaakt. Wat hij echter zag, kwam hier op reer: Blouns lag schrijlings op den atap van zijn ledikant, terwijl hij zich krampachtig aan de stijlen ervan vasthield. Onder een benauwd steunen en kreunen onderging zijn lichaam trillingen en schokken, die vrecselijk waren om dan tezien Waarachtig, 't was of hij met iemand cene weddenschap om zijn leven had aangegaan om zijne legerstede uit elkander te rukken. Met ijzeren vuisten hield de anders zoo zwakke man de stijlen van zijn tampat tidor (ledikant) omklemd, terwijl zijne met bloed beloopen oogen met woeste vaart door zijn hoofd heen en weer rolden.

Hem naderende legde Corrie met kracht zijne hand op Bloun's schouder, terwijl hij hem zoo kalm mogelijk vroeg, wat er aan scheelde. Steeds schokkend en steunend

poogde de arme zieke antwoord te geven. Hij kon echter niet. Zoodra hij poogde te spreken, zoodra hij zijn mond opende, uitte hij slechts onverstaanbaar klanken, terwijl alsdan een bloedig schuim zich op zijne lippen vertoonde. Zachtjes gelastte Corrie Ah Hing zijne reisdeken te halen; in dien tusschentijd legde hij zelf de beenen van den patient die buiten 't ledikant slingerden binnen boord, zoodat Blouns nu languit lag; daarop, poogde Corrie zijne krampachtig gesloten vuisten los te wringen, hetgeen hem niet dan na groote krachtsinspanning gelukte. Eindelijk zijn doel bereikt hebbende hield hij de handen van den kranke stevig in de zijnen, terwijl hij trachtte ze zooveel mogelijk open te houden. Toen de jongen met de deken terugkeerde liet Corrie haar oprollen en haar vervolgens Blouns onder zijn hoofd schuiven. Voor iemand ia zoo'n toestand was een sigarenkistje slechts met atap gedekt, wel wat tehard, vond hij. Nog steeds werden zijne handen door den zieke met eene kracht omklemd, die Corrie verbaasd deed staan. Was dat de door lijden uitgeputte, door tranen verzwakte jongeling? Corrie moest het gelooven omdat hij 't zag, maar antlers..... Er moest echter iets gedaan worden, iets worden aangewend om t' schokken te doen ophouden, om 't lichaam weer tot rust te brengen. Zoo toch ging 't niet langer en daar Corrie zelf niet weg kon gaf hij zijn jongen last eau de cologne, azijn, Hoffmandruppels, eene kom met water en een handdoek te halen. Ammonia had hij als altijd bij zich. Middelerwijl sprak onze vriend Blouns kalm toe, terwijl hij zijne handen poogde te bevrijden en den zieke zijn rotan tusschen de vingers trachtte te wringen. Toen hem dat gelukt was, maakte Corrie snel de kleeren van

Blouns los, de arme jonge scheen zich gekleed te willen hebben en gedurende 't kleeden door 't schokken overvallen te zijn en gaf hem daardoor zooveel mogelijk lucht. Na een wijl, die onzen vriend eene eeuwigheid scheen, kwam Ah Hing eindelijk terug. Haastig maakte Corrie nu een paar compressen, doopte die in een mengsel van wa er en eau de cologne en bond er een om 't voorhoofd van Blouns, waarop de zweetdroppels parelden. Daarna liet hij hem ammonia opsnuiven, terwijl Ah Hing bezig was zijne beenen, die hij krampachtig opgetrokken hield, lang uit te strekken en hem aan de voeten te masseeren. Ook stopte Corrie tusschenbeide Bloun's polsen eens in 't water en maakte hij zijne borst nat. Voorloopig bleven echter al zijne bemoeiingen vruchteloos, steeds door bleven de polsen, zoowel in Bloun's armen, als aan zijn hoofd slaan met een woest geweld. Ook de schokken en 't steunen verminderden niet.

'Wat zou dat toch kunnen zijn'? vroeg Corrie zich meermalen in stilte af. Al eenige keeren had hij zachtjes Ah Hing ondervraagd hoe of 't begonnen was, maar ook van hem ontving hij slechts zeer onvolledige inlichtingen. Zooals hij zijn mester mededeelde was hij achter bezig geweest met eenig werk, toen hij plotseling door de baboe van 'Missie' was geroepen geworden die hem gezegd had onmiddellijk zijn toean te gaan zoeken, daar toean Blouns eensklaps sakit, oah, kras kali (ziek o, zeer ernstig) geworden was. Toen hij vervolgens was weggerend, had hij den toean duidelijk hooren kreunen Met een zucht en een hartelijk: 'Kassian sama dia' (medelijden met hem) besloot de trouwe bediende zijn verhaal.

Zoo langzamerhand begon Corrie een beetje ongerust te worden daar er, wat hij ook deed, van kalmeeren geen kwestie was. Nog steeds ging hij voort met de compressen en de ammonia, maar noch de schokken, noch de trillingen hielden op. Een moment dacht Corrie er aan hem ader te laten, maar daar hij 't nooit ondervonden of gezien had, durfde hij 't niet goed te wagen, daar hij bang was den zieke op de verkeerde plaats te kerven en te snijden en hij daarenboven niet wist hoe 't bloed te stelpen, als 't eens was begonnen te vloeien. Bij zich zelf dacht hij echter dat 't jammer was, daar hij stellig geloofde dat zoo'n operatie wel helpen zou. In elk geval zou er iets gedaan moeten worden, zoo kon 't toch niet langer blijven. Ah Hing kreeg dan ook order in 't een of ander water te halen; intusschen ging Corrie voort met de ammonia.

Weldra was de jongen terug; haastig trok onze vriend den patient nu zijne kleeren uit en wierp hem terwijl hij hem kalmeerend toesprak en de jongen hem stevig vasthield, plotseling 't koude water over zijn hoofd en lichaam. Daar er geen beddengoed aanwezig was, behoefde, Corrie niet bevreesd te zijn dat te bederven, dit ter uwer geruststelling o, nooit volprezen Hollandsche huisvrouw! Toen Blouns dat plotselinge stortbad voelde, greep er voor een oogenblik eene enorm groote verandering met hem plaats. Eensklaps toch sloot hij de oogen en hield zijn lichaam op te schokken en te rillen, terwijl zijne pols ook veel verminderde. Een moment dacht Corrie dat hij zijn vriend had gedood, ook Ah Hing was van die opinie. ‘Nanti, Toean mati!’ (wacht mijnheer is dood) fluisterde hij zijn' heer in. Als om deze woorden te logenstraften, opende Blouns plotseling

weer zijne oogen, begon zijn lichaam weer te schokken en te rillen, maar zooals Corrie spoedig opmerkte in veel mindere mate dan de eerste keer en ontsloot een zacht kreunen weer zijnen vaalbleeken lippen. 't Bloedige schuim was er echter van verdwenen en ook zijne oogen rolden niet meer zoo woest door hunne kassen. Toen Corrie dat bemerkte ging hij voort met de waterkuur en de borst, polsen en 't hoofd flink nat houdende liet hij den zieke bij tusschenpoozen nog eens de ammonia opsnuiven. Was 't aan dien obat en 't water te wijten, of had 't lichaam zich hersteld van den aanval waaraan 't onderhevig was geweest? Dat te beslechten is 't best om aan deskundigen over te laten, Zeker is 't echter dat de trillingen en de schokken langzamerhand verminderden en eindelijk geheel ophielden, ofschoon de borst nog onstuimig op en neer bleef gaan en Blouns van afmatting en vermoeit nis lag te hijgen. Weldra kon hij, hoewel zeer zachtjes, ook weer spreken en trok Corrie hem zijn goed weer aan. Na hem vervolgens een flink glas brandy te hebben gegeven, om hem wat op te wekken, gaf hij hem den raad nu maar stil te blijven liggen en trachten in te slapen. Met een zucht van verlichting verliet Corrie vervolgens de kamer en begaf hij zich naar de voorgalerij, waar hij door zijn kleintje aangeklampd werd. Alles moest hij haar vertel len, zij schonk hem geen woord. Maar toen hij gedaan had kwam zij aan de beurt. En nu hoorde Corrie hoe Oh Soei San voorbij de kamer van Blouns was geloopen en daarin een geluid hoorende dat haar vreemd was en haar verdacht voorkwam, door een reetje van de deur geloerd had O, die vrouwelijke nieuwsgierigheid! Bij uitzondering was die slechte eigenschap van

't zwakke geslacht hier op hare plaats geweest. Verschrikt had Tjisai Isa geroepen en deze had onmiddellijk begrepen dat 't daar binnen niet goed was. Toen zij vervolgens Blouns zoo had hooren kreunen had zij Ah Hing naar Corrie gezonden. Geen van beiden hadden echter moed gehad den armen jongen te helpen en angstig waren zij op de voorgalerij gevlucht, niets anders denkende dan dat Blouns stervende was. Zoo had Corrie ze gevonden. Vroolijk lachte hij de schuwe schepseltjes uit en Oh Soei San een kus gevende zeide hij: ‘Bij Allah, my darling! ik hoop niet dat ik ooit ziek word, want ik geloof dat je me kalm zoudt laten liggen.’ Zwijgend keerde Oh Soei San zich om en ook Isa zag Corrie verwijtend aan. Deze begreep dat hij 't gevoelige hartje van zijne Tjisai gekwetst had en haar kussende vroeg hij haar nederig om vergeving. Met vorstelijke gratie werd deze verleend en nu spoedde Corrie zich weer 't veld in, na de meisjes verzocht te hebben tusschen beide eens weer door een reetje der deur van de ziekenkamer te loeren en hem onmiddelijk te laten roepen, als er zich eene ongunstige verandering voordeed. In de Ooster-afdeeling zou men hem kunnen vinden.

En toen Corrie daar buiten ia de vrije natuur liep, dankte hij zijn God uit den grond zijns harten dat hij Blouns had kunnen kalmeeren Stel eens dat de arme vent onder zijne handen was gestorven. Zoo iets zou voor zijne arme moeder, maar vooral ook voor Mary vreeselijk zijn geweest. Zij toch zou feitelijk de schuld van zijn dood zijn. Toen eerst besefte Corrie ook ten volle welke verantwoording zij op zich had genomen. Waarachtig, door haar was Blounster dood veroordeeld,

als hij tenminste op Suan-Lamba bleef. En nogmaals besloot Corrie dan ook zich eens ernstig met zijn vriend te on erhouden. 't Is waar, al 't werk zou dan voor zijne rekening komen, maar mocht hij daarom 't leven van een zwakken jongeling op 't spel zetten? Neen, duizendmaal neen! Zoodra zij weer alleen zouden ziin, zou hij hem ernstig raden zoo spoedig mogelijk naar Sandakan en van daar naar Europa weer te keeren, daar iemand als hij hier een eenzaam treurig sterfbed tegemoet ging, onvermijdelijk en zeker.

Een paar uur later waarschuwde de tong-tong iedereen dat 't elf uur was. Haastig spoedde Corrie zich naar huis. Op de voorgalerij werd hij opgewacht door zijn kleintje. Aan haar kalm gelaat en rustige houding bemerkte hij gelukkig dat er geen nieuwe bezwaren met Blouns waren. Eene meening die zij weldra bevestigde: de zieke lag kalm te slapen. Corrie wilde hem echter zelf zien en snel zijne schoenen en sokken uittrekkende sloop hij naar de kamer waarin Biotins rustte, En werkelijk: met eene vredige uitdrukking op zijn gelaat haalde de zieke kalm adem, ook zijne pols was zoo goed als normaal. Verheugd voegde Corrie zich weder bij de meisjes en na de zieke koelies te hebben behandeld en ‘the tiffin’ gebruikt te hebben, genoot hij tot één uur, in eene longchair uitgestrekt van een cigarette en 't zachte melodieuse getjilp van zijne darling.

Voor onze vriend vlogen de uren om; eer hij er dan ook aan dacht was 't zes uur en staakten de koelies den arbeid. Langzaam zich naar huis begevende, genoot Corric van den heerlijken avond en zich tegelijk Blouns herinnerend, dacht hij met weemoed aan de rampen en smarten die er gedragen, aan 't lijden dat er gedaan

wordt op de wereld die zich daar zoo onbeschrijfelijk mooi baadde in de laatste gouden stralen van de schitterende dagvorstin. Plotseling stond hij stil: op de trappen der voorgalerij zat een witte gedaante die veel van Blouns had. En waarachtig, naderbij herkende Corrie weldra zijn vriend. Haastig spoedde hij zich naar hem toe en hem hartelijk de hand drukkende, wenschte hij hem geluk met zijn herstel. Met eene stem die van aandoening trilde bedankte Blouns Corrie voor zijne hulp. Deze wilde natuurlijk hier niets van weten, maar vroeg hem of 't de eerste maal geweest was, dat hij zoo'n zonderlingen aanval had gehad. Verwonderd zag Blouns op: blijkbaar wist hij niet wat er eigenlijk met hem was voorgevallen en Corrie zulks merkende begreep dat 't maar het beste zou zijn er verder over te zwijgen, een sluier over 't gebeurde te werpen en hem onkundig te laten van hetgeen er dien morgen was voorgevallen. Behendig bracht hij dus 't gesprek op iets anders dat hem door de verschijning der beide meisjes die juist uit de mandiekamer traden, niet moeilijk werd gemaakt.

Den volgenden morgen na ‘the breakfast’ zou Blouns Corrie weer eens op zijn tocht door de velden vergezellen. Van deze gunstige gelegenheid besloot de laatste gebruik te maken om zijn vriend te raden naar Europa weer te keeren. Hij had echter evengoed zijne woorden kunnen sparen. Met den glimlach op 't gelaat dien door Corrie zoo gehaat werd, hoorde Blouns hem aan om toen hij met spreken eindigde, kalm met 't hoofd te schudden en te zeggen: ‘Neen mijn vriend, ik blijf hier!’ En zelfs toen Corrie door zijn tegenstand geprikkeld, zijn collega in dat geval verzocht hem 't adres van zijne moeder op te geven, opdat hij 't haar kon

laten weten als haar zoon door zijne koppigheid hier eenzaam en verlaten stierf, haalde hij steeds glimlachend zijn zakboekje voor den dag en met vaste hand een adres opschrijvende, gaf hij 't hem. Koel nam Corrie 't aan, terwijl hij bij zich zelf besloot den eerstvolgenden hari besaar naar Sandakan te gaan en den headmanager over Blouns te spreken, daar hij niet de verantwoording van een langer verblijf van hem op Suan-Lamba, op zich durfde nemen. Daar hij echter zeer goed begreep dat hij den armen halstarrige toch niet overtuigen kon van 't verkeerde van zijne handelwijze, sprak hij er met hem geen woord meer over en was hij weldra weer druk aan den arbeid. En druk had hij 't, behalve toch dat hij zijne bibitperken moest uitzetten, waren er een massa koelies ziek en moesten de anderen dus harder werken, iets dat boven hunne bevatting of..... ijver scheen.

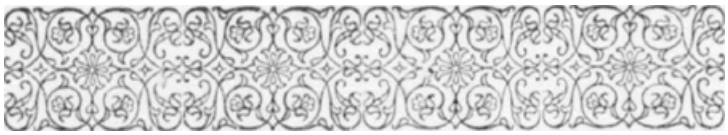

VII. Naar Sandakan.

Ja, eene massa Koelies lagen er ziek in de verschillende pondoqs en bij verscheidenen van hen hielp 't geneesmiddel niet, waar Corrie zoo mede dweepte en dat hij hen ingaaf als ze pijn in 't hoofd, in hunne kiezen, in hunne maag of in de beenen hadden: Castor olie. Waarachtig 't hielp niet tot Corrie's groote en niet minder pijnlijke verwondering en smartelijk was 't oogenblik voor hem geweest toen hij tot die vreeselijke ontdekking kwam. 't Was of hem een dierbaren vriend was ontvallen en diep en innig betreurde hij de feilbaarheid zijne olie. Ook daarover wilde hij met den head-manager spreken, niet over de olie maar over de talrijke zieke Koelies en hem vragen om eens in de maand een dokter te zenden. Zoo toch ging 't niet langer, meer dan een vierde der Koelies was ziek en bij een stuk of wat meende Corrie sporen te hebben ontdekt van de ziekte die hij tot elken prijs moest beletten zich op Suan-Lamba estate te nestelen. Dat zij dat reeds gedaan

had, bevroedde hij niet, maar vóór hij vijf uur ouder was, zou hij 't weten. De morgen is omgevlogen en in de van hitte trillende lucht hebben zoo even de holle slagen op den tong-tong geklonken. Als elken dag verzamelen zich vóóor 't groote huis zij, die zich verbeelden en zij die werkelijk ziek zijn. Corrie zelf staat op de voorgalerij en terwijl Ah Hing de verschillende medicijnen aanbrengt, monstert hij met diepe rimpels in zijn voorhoofd 't aantal zieken dat al weder met een paar vermeerderd is. Stil, storen wij hem niet, de planter is bezig zich te metamorphoseeren in een dokter..... Eindelijk, daar geeft hij een teeken en no. I strompelt de trap op naar de voorgalerij en betreedt weldra dat laatste heiligdom zelf met neergeslagen oog, trillende leden en wankelende schreden. Streng en koud als een rechter doet Corrie nu eenige vragen, die beslissen of quinine dan wel Castorolie den patient moet genezen, 't Kleine gele fleschje of de groote meer statige en deftige witte stopflesch beslissen hier over 't ‘to be, or not to be’ van den zieken Koelie En hem is 't onverschillig waaruit hij krijgt: 't een slikt hij even lief, met hetzelfde flegma, als 't andere. Maar, wat zeer opmerkingswaardig is: 't een helpt ook even goed als 't andere..... als 't helpt.

Vlug geeft Corrie den een uit de groote deftige stopflesch, den ander uit 't kleine kleverige gele fleschje en allen gaan zij tevreden naar huis. Plotseling verbleekt Corrie: zoo even is daar een Javaan door twee andere Koelies naar boven gesleept met een paar beenen zoo opgezet en zoo onnatuurlijk gezwollen dat onze vriend er niet meer aan kon twijfelen of daar lag een patient

voor hem die lijdende was aan de in Indië zoo gevreesde kwaal berri-berri. Hier zou dus quinine noch castorolie baten, maar wat dan? Een oogenblik dacht Corrie na. Ha! brandy en kamfer-spiritus! Waarachtig, dat was hier 't eenige middel. Snel gaf hij Ah Hing last dien obat te halen en er de aangetaste deelen flink mede in te wrijven, terwijl hij zelf den zieke een groot glas brandy te drinken gaf. Toen de patient genoeg gemasseerd was, eene handeling die Ah Hing de zweetdroppels op 't voorhoofd deden parelen en waaronder de Javaan ondanks Corrie's ernstige vermaningen geschreeuwd had als een mager varken dat gekeeld wordt, liet onze vriend zijn jongen twee stukken bamboes uithollen, zoo dat er juist een paar beenen inpasten, waarna er touwtjes aangebonden werden, ten einde de dingen te kunnen ophangen. Nu moest Ah Hing tot groot vermaak van de Koelies die op den ongelukkige wachtten, op den grond gaan liggen om eene plastische voorstelling te geven op welke wijze de patient die blokken moest gebruiken. Nadat 't hem een paar maal was voorgedaan, verklaarde hij 't te weten en wilde zijne vrienden hem weer naar de pondoq sjouwen. Maar Corrie die 't beter vond den lijder niet in gemeenschap met de andere Koelies te laten, gelastte hen hem in de bijgebouwen te dragen en zijn goed dien middag daar ook te brengen. Zooveel 't toch in zijn vermogen was, moest hij die ellendige ziekte tegengaan, terwijl 't ook rustiger en gemakkelijker voor Corrie zou zijn om den zieke in zijne nabijheid te hebben voor 't geval dat hij eens plotseling erger worden zou. Zelf hielp Corrie hem nu ook zijne beenen in de blokken te hangen en hem zoo gemakkelijk te laten liggen als 't den zieke in die positie mogelijk

was. Buitengewoon stil was onze vriend dien middag gedurende ‘the tiffin’ en geen wonder: peinzende op een middel om de berri-berri te beletten nog meer slachtoffers te maken, vergat Corrie zijn pahit, zijn eten, ja zelfs den kus dien hij elken middag bij zijne thuiskomst zijne Tjisai schuldig was. Maar ook de anderen waren stil en deden niets anders dan zich elk oogenblik 't gelaat afvegen waarop de zweetdroppels parelden, diepe zuchten slaken en van tijd tot tijd eene beweging met een kipas (waaier) maken teneinde zich wat te verkoelen, hetgeen hen echter niet veel hielp daar de geheele dampkring één gloeienden oven scheen. Allah! wat was het heet en daarbij zoo drukkend dat Corrie, die ten laatste door de aanhoudende zuchten van Oh Soei San uit zijne sombere droomerijen was gewekt, er geen oogenblik aan twijfelde of daar stond hem nog vóór den avond eene hevige donderbui te wachten. Sinds den dag dat Isa's vader was gestorven, had 't telkens min of meer geregend en ook nu pakten sombere wolkgevaarten zich samen en dreigden den vlekkeloozen blauwen hemel te verduisteren. Gerust kon iedereen echter de bui afwachten: alle daken waren hersteld en tenzij 't geheele huis verzonk, behoefde men niet bang te zijn dat men daar binnen nat zou worden, een paar lekken zouden wellicht alles zijn. Als 't echter maar bij eene regenbui bleef. Corrie hoopte het, maar vreesde er voor: die vuurroode gloeiende zon, die alles neder-drukkende hitte, die sneeuwwitte koppen die de wolken onheilspellend verhieven zeide hem dat er eene uitbarsting op til was, zóó grootsch, zóó woest, zóó majestueus als alleen soms de natuur zich in de tropen openbaart. Plotseling klonk daar de tong-tong maar dof,

loom en zwaar zooals en de stemming van iedereen was. Zuchtend nam Corrie hoed en stok en begaf zich naar buiten waar hij juist de eerste Koelies ontmoette die achter elkander met gebogen hoofden, zwaar zuchtend en met loome schreden zich weder aan den arbeid begaven. Dien middag werd er echter niet veel gedaan: 't was of allen tjandoe hadden geschoven, zoo slaperig was iedereen. Daar deed tegen half drie voor 't eerst de donder zich hooren, vergezeld van eenige regendroppels die kletterend, als kwam hier en daar in 't dichte loof van 't bosch een hagelsteen neer, op den atap der huizen vielen en daar als groote tranen aan bleven hangen. Allerwege keerden de Javanen van de velden snel naar hunne huizen terug. Ook Corrrie zocht een goed heenkomen onder 't beschermende dak van zijn huis waar Oh Soei San hem in angstige spanning opwachtte. Alles was intusschen doodstil in de natuur geworden; geen blad dat bewoog, geen grassprietje dat slingerde, geen krekel die zich meer hooren liet, geen vogel die tjilpte en geen vlinder die fladderde. Zwaar drukten de wolken op 't aardrijk en veroorzaakten, behalve eene ontzag'lijke hitte, ook nog eene angstige spanning en neerslachtigheid, die niet te overwinnen waren en waaronder de geheele schepping zwoegde. Alleen 't rammelen van den nog immer verwijderden donder deed zich hooren, maar steeds nader en nader, steeds meer onafgebroken. Als de stemme Gods beheerschte dat geluid alles, geweldig, machtig, ontzagwekkend. Plotseling deed zich een zacht windje waarnemen en tegelijk scheurde een schitterende bliksemstraal 't donkere hemelgewelf vaneen. En alsof die straal 't sein was geweest, brak 't onweder eensklaps in al zijne majesteit

los, 't vuur werd letterlijk en figuurlijk er door geopend. Een ratelende, donderslag volgde dien eersten bliksemflits en tegelijkertijd verhief zich een orkaan, die zware boomen ontwortelde, de prachtigste, hoogste kruinen ter aarde boog, takken afscheurde en als vederen wegslingerde en beladen met 't aan zoovele woudreuzen ontwrongen loof, zich verder spoedde om zijne verwoestingen voort te zetten. Een oogenblik was 't of alle geluiden der aarde ontketend waren. Aan 't geloei van den stormwind paarden zich 't rollend en ratelend geluid van den donder, 't gekraak der afbrekende takken, 't gebons en geplof van de vallende boomen, 't angstig getjilp der vogelen en 't klagend geschreeuw der apen Dat alles vormde, hoe wanluidend iedere toon op zich zelven ook weerklonk, een veheven harmonisch geheel, dat zich wild en woest verhief en 't hart met ontzetting vervulde, maar tevens stemde tot bewondering voor de ontboeide natuurkrachten. 't Vuur was niet van den hemel af en steeds dikker en zwarter werden de wolken, al lager daalden zij op 't aardrijk, totdat zij de watermassa die zij inhielden, niet meer konden houden en haar begonnen te ontlasten. Het was toen geen regen die viel, het waren geen droppels die daalden, maar waterstralen, die door den wind voortgezweept een golvend gordijn vormden, dat den gezichtskring beperkte en de voorwerpen belette te zien, die op weinige passen afstands verwijderd waren, waterstralen die vereenigd als beken en s ortvloeden, springende, vallende en woest schuimende 't hellende terrein volgden, om zich in de Suan-Lamba rivier te storten.

Angstig drukte de Japansche zich tegen Corrie aan, terwijl ook Isa en Blouns zenuwachtig waren. Zooals

onze vriend wel gedacht had, bleven zij tamelijk droog; hier en daar lekte 't een weinig, maar dat was alles. Daar Corrie echter de bijgebouwen niet vertrouwd had, had hij den berri-berrilijder, vóór de bui losbarstte boven laten brengen en ook de jongens daar vereenigd. Nog geruimen tijd duurde 't onweder met onbezweken kracht voort, tot 't zich tenlaatste in zuidwestelijke richting verwijderde. De bliksemstralen weiden minder scherp en schichtvormig en gingen meer in ontvlammingen over die 't heelal in vuur schenen te zetten; ook werden de donderslagen minder menigvuldig, de tijdruimte tusschen die slagen en de bliksemflitsen gedurig grooter en 't geluid zwakker. Allengs bedaarde ook de wind en ging de plasregen in een fijn buitje over, dat weldra ook geheel ophield, terwijl de wolken zich verdeelende, 't hemelazuur lieten aanschouwen en een gouden straal der middagzon 't aardrijk kwam verkondigen, dat destrijd had uitgewoed. Weldra klonk nu ook weer de tong-tong, dáár, waar even te voren nog de donder zijne machtige stem had doen hooren en keerde iedereen weer aan den arbeid terug. Ook Corrie begaf zich naar buiten, teneinde een overzicht te krijgen van de verwoestingen die ongetwijfeld door den storm en 't onweder waren aangericht. Waarlijk, hij had zich eene vreeselijke verwoesting voorgesteld, maar dat 't zoo'n chaos zou zijn, als 't zich aan hem vertoonde, had hij niet kunnen denken. 't Was een ontzettend woest gezicht. Op en door elkander lagen woudreuzen, die door geen acht man te omspannen waren, als rietjes, door den machtigen storm geknakt, tegen den grond, bedekt door afgewaaide stukken atap en afgescheurd loof der boomen die fier den storm 't hoofd geboden hadden. Één dier

woudreuzen was zelfs over de putten gevallen, zoodat de koelies onmiddelijk aan 't werk moesten gaan om den boom weg te branden, en dáár, waar geen vuur hielp, 't werk met den bijl voort te zetten. Nauwelijks waren de koelies daarmede begonnen, of Corrie spoedde zich 't bosch in naar den anderen put om te zien of daar geen schade was aangericht.

Vóór wij echter verder gaan, eerst eene bekentenis: de lezers van de werken van den overste Perelaer weten reeds wat wij meenen; voor hen die zijne boeken niet hebben gelezen echter, diene dat de beschrijving van het onweder uit één zijner werken bijna letterlijk is overgenomen. Wij gelooven niet dat een storm in de bosschen van Borneo ooit beter werd beschreven en.... willen niet worden beschuldigd van een plagiaat te hebben begaan.

In 't bosch zijnde, werd Corrie door een angstig voorgevoel bevangen. Hij schreef zulks echter toe aan de onbeschrijflijk woeste omgeving waarin hij zich bevond, want was 't op de onderneming een chaos, hier, in 't ongerepte woud was 't natuurlijk nog veel erger. Alleen met een vlijmscherpen parang in de vuist kon hij er dan ook doorkomen. Over boomen klauterend, woekeren slingerplanten weghakkend, of er zich door heen wringend, kwam hij eindelijk bij 't moeras. Gelukkig! de planken brug was nog in orde. Snel trok hij zijne schoenen en sokken uit en waagde hij zich op de broze smalle planken die onder zijn gewicht doorbogen en hij dus elk oogenblik gevaar liep in den peilloozen modderpoel voor eeuwig weg te zinken. Al zijne aandacht echter wijdende aan de plaatsen waar hij zijne voeten zette, daar 't hout door den gevallen regen

vreeselijk glad was, kwam hij eindelijk zonder ongeval aan de overzijde. Hier bekleedde hij zijne voeten weer en had nu weldra 't doel van zijn tocht bereikt. Verstomd stond hij stil. Allah! waar was de put gebleven? Omver lag de eeuwenoude boom aan welks voet men hem gegraven had. Waar de bron echter gebleven was, was Corrie een raadsel. Een nadere beschouwing evenwel loste 't raadsel op: de wortels van den boom waren n.l. juist in den put terecht gekomen, en daar zij naar verhouding even reusachtig waren als den boom dien zij gevoed had. den, was de put er geheel onder bedolven en zou 't geen gemakkelijke taak zijn hem er weder vrij van te maken. 't Was toch een tabilianboom, zoodat er van branden geen sprake zijn kon. Neen, hier zouden alleen bijl en zaag 't werk moeten verrichten. Ook moest er zoodra mogelijk aan begonnen worden, daar de put, zooals hij daar lag onmogelijk was te gebruiken. Spoedig keerde Corrie dan ook naar huis terug om de noodige maatregelen te nemen. Dewijl hij echter geen Javanen missen kon, daar er in de velden met de bibitperken veel te veel te doen was, besloot hij er Dajaks, professoren in allerlei boscharbeid, voor te gebruiken. Weldra hadden dezen dan ook 't bouwen van schuren gestaakt en begonnen ze aan de bevrijding van den put nog dienzelfden middag. Wat een verschrikkelijk werk zulks echter was, bevroedde Corrie eerst een paar dagen daarna. Zoo goed als niets schoten de Dajaks met hun arbeid op, daarbij kwam dat als de toean hen zijn rug had toegedraaid, zij figuurlijk en letterlijk de bijl er bij neerlagen om eens naar hartelust te kunnen redetwisten. Dit toch is 't liefste dat zij doen en blijft hen die karaktertrek

vertrek in de toekomst bij, dan zullen zij, eenmaal in den maalstroom der beschaving opgenomen, 't land van belofte voor advocaten en rechtsgeleerden vertegenwoordigen. Welk eene onschuldige liefhebberij zoo'n woordenstrijd nu ook op zich zelve was, werd zij strafbaar als er aan werd toegegeven in den arbeidstijd. En wat Corrie ook kon, dat kon hij niet beletten. Hem schoot dus niets anders over dan de Dajaks te doen vervangen door de Javanen die gereed waren met 't opruimen van den boom die op de estate over de regenputten was gevallen.

Intusschen naderde langzamerhand de hari-besaar weder en daar Corrie bij zijn plan was gebleven om naar Sandakan te gaan liet hij een paar dagen van te voren de groote scheepsboot waarmede hij de overtocht zou wagen, flink nazien. Sinds het onweder toch gewoed had, was elken middag tegen één à twee uur de lucht vreeselijk bewolkt geworden en hadden zij dan geregeld hevige stortregens en uitschietende winden gehad. Als 't zoo dus op hari besaar in de baai ook zou zijn, moest de boot wat zee kunnen doorstaan. Oh Soei San zou Corrie natuurlijk vergezellen, terwijl Isa bij Blouns blijven zou die bij den dag verminderde en zwakker werd. Als onze vriend hem dus wilde redden, zou hij zich moeten haasten. Maar ook zonder die reden was hij gegaan, behalve toch dat hij den headmanager over verschillende zaken spreken moest, had Oh Soei San zich nu lang genoeg 's avonds met minjak klappa ingewreven en op atap hare teedere leden uitgestrekt. En daar de bultzak en toebehooren nu wel gereed zouden zijn, verlangde Corrie er naar zich in 't bezit er van te stellen. Zijne Tjisai moest daarenboven eene massa inkoopen voor 't huishouden doen daar in den laatsten tijd zoowat gebrek

aan alles begon te komen; aan blikjes, zoowel als aan obat, aan kleedingstukken zoowel als aan ammunitie en aan nog talrijke dingen meer, allen even uit elkander loopend.

Kinderlijk verheugde Oh Soei San zich over 't tochtje en hoe dichter de feestdag naderde, hoe banger zij werd dat er iets in den weg zou komen. Eindelijk ging de zon op over den laatsten dag der maand, morgen zou dan toch de zoo vurig verlangde reis worden ondernomen; op Corrie's raad liet zijn kleintje dien dag de laatste kip slachten Blouns en Isa zouden zich maar zoo lang met apenvleesch moeten behelpen, verder werden er een paar dozijn scheepsbeschuiten gereed gemaakt en nadat deze proviand, waaraan nog eenige flesschen bier, selterswater, wijn en brandy toegevoegd werden, in de groote sloep gebracht was, gaf Corrie, toen den vloed was ingetreden, last haar te roeien naar de plaats, waar de vorige maal de launch gestopt had. Zijn plan was toch den volgenden morgen tegen half zes te vertrekken en daar het om dien tijd eb was, zouden zij dan met de groote boot onmogelijk weg kunnen, daar deze een te grooten diepgang had. Een kleine ranke gobang (prauw) zou hen naar de plaats voeren, waar de Soengei voor de groote boot bevaarbaar werd.

Lang vóór 't licht was aangebroken was Oh Soei San op den gewichtigen dag wakker en zich haastig kleedende, repte zij zich met 't koffie zetten. Als een kind verheugde zij zich over 't uitstapje en in haar luidruchtigheid en onrust vormde zij een scherp contrast met de stille kalme Javaansche, die met een glimlachje op 't gelaat hare vriendin en meesteres in alles hielp en met haar flegma sneller en beter vorderde dan de

opgewonden Japansche. Kindelijk was ook Corrie gereed en na den achterblijvenden de hand te hebben gedrukt, wierp hij zijn geweer over den schouder, vergewiste zich, dat hij zijn parang bij zich had en gevolgd door Oh Soei San die t met Isa nog ontzettend druk had, begaf men zich op weg. Hij de pier lag de berri-berri lijder, dien Corrie naar 't hospitaal wilde brengen, reeds op hen te wachten. Ondanks al zijne zorgen toch bemerkte onze vriend niet de minste beterschap bij hem, integendeel, naar 't hem voorkwam werd de man steeds erger. Akelig kreunend werd hij dan ook in de gobang gedragen, die behalve Oh Soei San en Corrie nog vier Dajaks bevatte om te pagaaien. 't Roer, dat ook slechts uit eene gewone pagaai bestond, werd door onze vriend gehanteerd.

Toen allen gezeten waren, hetgeen niet zonder levensgevaar gegaan was en de beide meisjes elkander gekust hadden of ze elkaar voor 't laatst zagen, gaf Corrie last om af te steken. Weldra had men nu de estate uit 't oog verloren, voortgedreven door den krachtigen pagaaislag der inlanders. Een half uur ging 't goed; hier en daar schuurde 't ranke ding wel eens over den grond, maar zulks leverde geen bezwaar op. Plotseling echter konden zij niet verder, wat zij ook deden; alles was tevergeefs, 't vaartuigje zat vast als een rots. Bedaard gelastte Corrie den Dajaks uit te stijgen, om hen desnoods over den hinderpaal heen te dragen. Kerst beproefden zij 't nog met duwen en schuiven, toen dat echter niet ging, tilden zij 't vaartuigje met Corrie en zijn kleintje er in op hunne schouders en droegen het een eind voort, terwijl zij soms tot aan de knieën, soms nog dieper de modder inzakten. Voor de apen die aan de beide zijden

der Soengei, in 't dichte bosch, door de kruinen der boomen onder luid geschreeuw voltigeerden en buitelden moet 't een vreemd en lachverwekkend gezicht zijn geweest, 't dragen der prauw met twee blanken er in. Waarachtig, 't was of zij de armen uitlachten, die zoo moesten sjouwen en werken als lastdieren. Eindelijk echter plasten de Dajaks weer in dieper water en op last van Corrie lieten ze nu de gobang drijven en beproefden ze, hoever ze 't nu wederom met de pagaaien brengen zouden tot groote geruststelling van de Japansche, aan wie dat dragen niets beviel. Nog een paar keer moest ze zich 't echter laten welgevallen vóór men de groote sloep in 't gezicht kreeg. Daarna echter was haar lijden geleden, en alles geheel vergeten, toen men tegen zeven uur langs zij van 't ruimere vaartuig lag. Snel stapte men over en door acht Javanen geroeid die den nacht in de boot hadden doorgebracht, schoot zij weldra pijlsnelvooruit. Oh Soei San zat naast haren Hakakeï die 't roer voor zijne rekening had genomen. Met een lachje op 't gelaat, dat door de morgenzon met eene zacht roode kleur werd overtogen, staarde 't lieve kind nu eens hem aan, dan weer over 't breede watervlak dat tot aan zijne boorden bijna den invloed ondervond van de acht krachtige riemslagen die 't water aan de beide zijden der boot vreeselijk geeselden en 't aan haren boeg in een golf wit schuim deed opstuiven.

Iedereen voelde zich in eene zalige stemming, 't was dan ook prachtig wêer, ofschoon de zou, die schitterend was opgegaan, nu reeds met gloed brandde, die Tjisai en Corrie de zweetdroppels op 't voorhoofd joeg en in de laatste een stil vermoeden deed oprijzen, dat dien dag weer niet zonder regen zou voorbijgaan. Gaarne wilde

hij daarom de snelle vaart, die zij hadden, behouden en na een uur geroeid te hebben, liet hij dus de koelies bij beurten, twee man tegelijk, uitrusten. Zoo hoopte hij hen niet te veel af te matten en vóór eene mogelijke bui in Sandakan te zijn aangekomen. Intusschen genoot Oh Soei San door een pajong tegen de verzengende stralen der dagvorstin beschermd, van 't prachtige gezicht, dat de oevers der soengei opleverden, die met eene dichte wildernis waren overdekt Als bijna overal op Borneo zijn het de slinger- en woekerplanten, die hier in verbazende hoeveelheid voorkomen en overal den grond als met een warnet bedekken. Tegen de hoogste woudreuzen opklimmend, omstrengelen en omvatten ze die zoodanig, dat er als 't ware, hoog in de lucht op die reuzenstammen eene nieuwe plantenwereld gevormd wordt. De grootste boomen en de kleinste struiken, alle stammen, alle takken zijn met dat bijkans ondoordringbaar weefsel overtogen. Boomen met stammen zoo recht en zoo glad als zuilen, dragen die parasietwouden, die boven 't somber loofdak uitsteken en de eentonige omtrekken der bosschen schakeeren en recht schilderachtig verbreken. Aldus schrijft Perelaer, terwijl Stanley in zijn werk er nog aan toevoegt: ‘Zulk een woud is een beeld van 't leven der menschheid.’ Bij elken blik, dien men om zich heen werpt, merkt men op: dat leven, sterven en vergaan daar evenals in de bewoonde wereld afwisselen. Alle karakters zijn hier vertegenwoordigd, behalve de zelfmoordenaar en de martelaar, want zelfopoffering ligt niet in de natuur van boomen en struiken en voor hen bestaat slechts een voorschrift: ‘Leeft en vermenigvuldigt U.’ Hier wordt, zoo niet heviger dan toch met dezelfde woede als in de menschenmaatschappij, de treurige, wan-

hopige strijd om het bestaan gevoerd. ‘leder voor zich’ is de algemeene leus en onherroepelijk is de heester of de boom ten doode gedoemd, die 't moet opgeven in den strijd tegen de steeds voortwoekerende slinger- en woekerplanten, die hem aan alle kanten omstrengelen en hem zijne beste sappen ontrooven om er zichzelven mede te voeden.’

Reeds meer dan éénmaal had Corrie zijn geweer aan den schouder gelegd om een der apen te schieten, die hem met luid geschreeuw en onder allerlei grimassen door de boomen begeleidden. Steeds echter was zijne schoone gezellin hun voorspraak geweest. Met recht stelde zij hem de vraag, waarom hij een dezer onschuldige vroolijke dieren wilde schieten en of hij 't hartverscheurende gezicht vergeten was, dat een aap had opgeleverd, die een poosje geleden door Ah Hing aangeschoten werd om tot hoofdschotel op 't diner te dienen dat hij dien avond voor zijn meesters moest gereed maken. Bij die vraag schoten opnieuw de oogen van 't zachte gevoelvolle meisje met tranen. En ja, ook Corrie herinnerde zich nu dat gansche tooneel. Weer klonk er plotseling in zijne ooren 't geweerschot, dat zich dien avond knallend gemengd had in de duizenderlei klanken en tonen die immer in een tropisch bosch na 't ondergaan der zon worden waargenomen en dat gelost werd op een aap die zich kluchtig verlustigde op de onderste takken van een eeuwenouden boom. Ofschoon zwaar gekwetst, was 't beest niet gevallen, maar zich krampachtig vastgrijpende, had hij zich met zijne achterpooten vastgeklemd aan den tak waarop hij had gezeten toen Ah Hing op hem had gevuurd. Een oogenblik was hij zoo blijven hangen en had Ah Hing hem willen grijpen,

daar hij met de hand te bereiken was. Op een wenk van Corrie had hij 't echter gelaten. Diep medelijdend stond deze met zijne Tjisai 't arme beest gade te slaan. En was 't een spel zijner verbeelding, of was 't waarheid? Hij had 't niet kunnen zeggen, maar hij meende te zien dat er tranen druppelden uit de oogen van 't beest dat met zijne voorpooten zich de borst omklemde, waar hij eene gapende wond had waaruit 't bloed hem tappelings tusschen de vingeren doorzijpelde. 't Had echter meer van eene snede, waarschijnlijk door 't afschampen van een scherphoekig stuk lood veroorzaakt, dan wel van eene schotwond. Akelig klagend klonk 't gesteun en geschrei van 't arme dier. Hij zag Corrie aan met eene weemoedige verwijtende uitdrukking in zijn blik alsof hij hem vragen wilde: ‘Wat deed ik dat men mij dooden wilde, waarom was men zoo wreed?’ Door die blik, waarvan de uitdrukking zoo sprekend, zoo vreeselijk meewarig was, werd Oh Soei San op de vlucht gedreven, terwijl Corrie daarentegen als betooverd bleef toe zien met een oog vol deernis en medelijden. Na een poos verzamelde de aap al zijne krachten, greep met de voorpooten den tak waaraan hij hing, tilde zich met inspanning omhoog en zich nederzettende, plukte hij nu eenige bladeren en jonge spruiten die hij fijn kauwde om weldra de aldus gevormde pap op de wond te leggen. Een wijl bleef hij nu stil zitten als om adem te scheppen, waarna hij zich met behulp van zijn staart en drie zijner pooten, terwijl de vierde de mond bedekken bleef, langzaam verwijderde en weldra tusschen 't donkere loof der boomen verdwenen was, zonder dat Corrie 't hem belette..... dien avond had men zich in 't groote

huis op Suan-Lamba estate tevreden gesteld met een blikje sardines Nog zat Corrie in gedachten toen zijn kleintje hem daaruit wekte door hem lachend uit te noodigen om ‘the breakfast’ met haar te gebruiken, wat Corrie met vreugde aannam Weldra hoorde men dan ook een kurk van eene flesch springen en terwijl Oh Soei San zich te goed deed aan thee, spoelde haar vriend met een teug bier de vrij droge beschuit, belegd met lapjes apenvleesch van den vorigen dag, door.

Plotseling werd de plechtige stilte die slechts gestoord werd door de slagen der riemen en 't harmonisch gemurmel van 't water dat zachtkens langs de zijden der boot wegvloeide, door een angstigen gil van Tjisai verbroken, onmiddellijk daarin door de roeiers gevolgd. Opziende zag Corrie dat men juist eene hoek rondde en daardoor dicht bij den oever was. En op dien oever zelf stond met een paar oogen die van verwondering uitgezet waren, een dier dat door onzen vriend direct herkend werd voor een kleinen Maleischen honingbeer. Hoewel verwonderd toonde 't beest volstrekt geen angst. Hartelijk begon Corrie te lachen: hij wist toch dat dit dier voor de menschen niet in 't minst gevaarlijk is. Integendeel, zacht van inborst zijnde, voedt hij zich slechts met wilde honing en andere boschproducten. Angstig kneep Oh Soei San Corrie echter in zijn arm, terwijl ze hem met gejaagde stem influisterde: schiet, schiet dan toch!’ Wat zou hij echter met 't doode dier moeten aanvangen, zijn pels kon hij toch niet medenemen. Hij vergenoegde zich dus met een stuk hout dat in de boot lag naar 't beest te werpen. Bedaard snuffelde deze er even aan, waarna hij zich omwendde en op een drafje 't bosch invluchtte, waarin

hij weldra voor de nog steeds angstige blikken van Corrie's kleintje verdwenen was, terwijl ook de Javanen rustiger werden en opnieuw met kracht aan de riemen vielen, die zij een oogenblik hadden laten schieten.

Tegen half twaalf kwam de boot in de monding van de Soengei. Zooals in de laatste dagen altijd 't geval was geweest, alleen nu iets vroeger, begon de lucht langzamerhand te betrekken en hoopten zich donkere wolken in 't Westen op Nog echter bleef alles rustig, en werd er een half uur flink doorgeroeid, waarna de sloep de monding uitvoer en zacht slingerend op de blauwe golfjes van Sandakan's watervlakte, begon te dansen. Daar Corrie begreep dat men, voordat 't één uur verder zijn zou, doornat zou zijn en hij de meening toegedaan was dat men een dergelijk ongeval beter kan dragen met eene gevulde, dan met eene leege maag, stelde hij zijn kleintje voor ‘the tiffin’ te gaan gebruiken, iets waarin zij vroolijk toestemde. Plotseling verbleekte zij echter: onheilspellend maar statig rolde daar de eerste donderslag over Sandakan's baai.

VIII. Een plezierreisje.

Angstig had Tjisai zich tegen Corrie aangedrukt, als zocht zij bij hem bescherming en geen wonder: versch lag nog in hare herinnering de storm en donderbui die kort geleden zoo'n ontzettende verwoesting op Suan Lamba estate had aangericht; en was ze toen bang geweest, als hen nu zoo'n orkaan overvallen moest, nu, daar ze zoo juist in 't ruime sop gestoken waren, Allah! dan was 't zeker met haar, met Corrie, met alle koelies gedaan. Reeds zag 't arme kind in hare verbeelding de woeste golven brullend en kokend in 't bootje binnendringen, 't omver werpen en zich luid jubelend meester maken van de lichamen der vermetelen die 't gewaagd hadden hen in zoo'n notedop te trotseeren..... Duidelijk las Corrie angst en verschrikking op 't gelaat van zijn vrouwtje en zacht een harer handjes grijpende, begon hij haar gerust te stellen, dat echter niet gemakkelijk ging. Tenlaatste gelukte 't hem echter, vooral toen de donderslagen zich niet herhaal-

den, ofschoon de lucht donkerder, steeds donkerder werd. Ook verdween langzamerhand de zon en terwijl de wind begon op te steken, werd ook de zee iet of wat onrustiger, zoodat Corrie eenige moeite had om 't roer in de goede richting te houden. Aan Oh Soei San was 't dan ook opgedragen de kip te snijden die met de nog overgebleven beschuit en dranken ‘the tiffin’ voor dien middag uitmaakte. Onder scherts en gelach werd den vogel alle eer bewezen en nadat Corrie en zijne Tjisai zich er aan hadden verzadigd, met al hetgeen er overgebleven was den roeiers gegeven, die 't weldra in hunne magen deden verdwijnen Intusschen begon de regen, die reeds lang gedreigd had, met groote zware droppels te vallen. Bekommerd zag Oh Soei San naar haar sierlijk, fonkelnieuw pakéan dat zij dien dag voor 't eerst had aangetrokken en dat weldra door den regen geheel bedorven zou zijn, daar de pajong (paraplui-zonnescherm) die zij medegenomen had, niets gaf bij buien zooals er in de laatste dagen gevallen waren. Op raad van Corrie deed ze die werkelijk mooie zaken dan ook af, om ze een plaatsje in zijn koffertje te geven en weldra zat ze weder naast hem slechts in een sarong gehuld. Alle zaken die geen water velen konden, werden vervolgens zorgvuldig met atap bedekt, ook de berri-berri lijder was er geheel onder verdwenen. Allengs werden wind en regen nu heviger en begon de betrekkelijk kleine boot woest heen en weer te slingeren. Slechts langzaam kwam men, ondanks de inspanning der roeiers, dan ook vooruit. Ja, meermalen meende Corrie op te merken dat de sloep stationnair bleef, soms zelfs dat ze terugging. Zooveel 't hem mogelijk was, had hij voorzorgen genomen. Zij, die niet roeiden, moesten

aan den boeg met lange staken gewapend, voor uitkijk fungeeren en onmiddelijk waarschuwen als zij iets verdachts zagen. En steeds meer stak de wind op en steeds heviger viel de regen en steeds woedender brulden de kokende golven en steeds meer moeite moest Corrie aanwenden om het meesterschap over zijn roer te behouden. 't Zou echter nog erger worden: een dichte ijzig koude mist begon langzamerhand te vallen om weldra alles in zijn vochtigen ondoordringbaren sluier te hullen. Alles werd door dien nevel voor 't oog verborgen en zelfs verdwenen de achterste vier roeiers er in. Reeds sinds lang wist Corrie niet meer waar hij was en of de boot voor- of achteruit ging. Krampachtig klemde Oh Soei San zich aan hem vast, 't arme kind was evenals hij doornat en bibberde van koude. Telkens liet zij een angstigen gil hooren, als 't vaartuigje onder den invloed van eene golf die met een geweldig lawaai op hen instormde, aan den een of anderen kant zwaar overhelde. Eensklaps hoorde Corrie eene stem boven den storm uitschreeuwen: ‘Djaga toean, Djaga, kanan lakas, lakas!’ (Pas op mijnheer, pas op, rechts spoedig, spoedig!) Zoo snel hij kon, gooide onze vriend 't roer om en toen hij vervolgens opzag om zich rekenschap te geven van hetgeen er gebeurde, voer de boot met de snelheid van een exprestrein schurend langs een groot zwart voorwerp In minder dan geen tijd was 't aan zijn oog onttrokken, zoodat hij niet met zekerheid kon zeggen wat 't geweest was, hij meende echter een rotsblok in de gedaante te hebben herkend. Gelukkig had 't vaartuig goed naar 't roer geluisterd. Met ijzing dacht Corrie aan 't tooneel dat hier zou zijn afgespeeld, als de Javanen eens minder waakzaam waren geweest en zij in botsing met 't rots-

blok waren gekomen. Met de ijzingwekkend snelle vaart die zij hadden, zou er geen splinter van de boot heel zijn gebleven, terwijl hare bemanning onherroepelijk verloren zou geweest zijn. Ook Oh Soei San scheen 't gevaar waarin zij had verkeerd te begrijpen: toen zij 't schuren langs 't vaartuig hoorde was de kreet: ‘Allah tobat!’ (Groote God) haren bleek bestorven lippen ontvloden. In de verste verte kon Corrie niet berekenen welke koers de storm hem had uitgeslagen, hartelijk verlangde hij dan ook naar 't tijdstip dat de wegtrekkende nevel hem vergunnen zou eens poolshoogte te nemen. Gelukkig hield de boot zich goed, wel werd zij hevig geslingerd en kreeg zij tusschenbeide een zeetje over; maar dat was alles, was 't laatste 't geval, dan weerden de daarvoor bestemde Javanen zich dapper en hadden met een paar leege klappadoppen en een blikje waarin sardines waren geweest, de boot weldra van 't overtollige water bevrijd.

Na een paar uur klaarde 't weer eindelijk een beetje op: zachtjes aan werd de regen minder en ook de wind loeide en gierde nog slechts bij tusschenpoozen De mist echter bleef nog lang hangen, terwijl ook de golven nog immer even hoog gingen. Maar aan alles komt een einde, ook aan de ergste onzekerheid en den zwaarsten mist. Zoo ook hier; met een zucht van verlichting zag Corrie hem eindelijk optrekken en den horizon vrijlaten. Maar hoe hij ook tuurde, nergens was er land in 't gezicht, niets ontmoette zijn oog dan lucht en water. Waar was hij toch, waar was de boot door den storm heengedreven? Te vergeefs zocht hij een antwoord op die vragen, te vergeefs ondervroeg hij een paar zeevogels die krijschend om 't vaartuig heenvlogen

terwijl zij onheilspellend met hunne vleugels klepten en met hunne scherpe oogen als bespiedden zij eene prooi, Corrie en zijne Tjisai aanzagen. Alles behalve op haar gemak zat deze laatste te rillen en te klappertanden ondanks een flanellen jas die Corrie haar had omgedaan. Om haar, zich zelf en de Javanen, die ook druipnat waren en wier naakte bruine lichamen glommen alsof zij in de olie waren gezet, een weinig te verwarmen en wat moed in te gieten, trok Corrie een paar flesschen wijn open en bood Oh Soei San eene daarvan aan. Aarzelend sloeg zij den verwarmenden drank naar binnen, in tegenstelling met de roeiers die er volstrekt niets inzagen om 't gebod van hun grooten profeet te overtreden en van den drank genoten met gezichten die straalden van zaligheid. Aldus gesterkt vielen zij weder dapper aan 't roeien, terwijl ook langzamerhand een coquet blosje Tjisai's bleeke wangen begon te kleuren en hare oogen schitterden van een inwendig vuur. Steeds echter was de baai nog onrustig en ging de boot slechts langzaam voorwaarts. Soms werd zij zelfs nog door de hol staande golven die woest tegen haar inliepen, onverwachts in de hoogte getild, zoodat de Javanen dan met hunne riemen in de ijle lucht sloegen, in plaats van in 't zilte nat.

Dat alles zou echter niets en den storm reeds vergeten zijn met al zijne naweeën, indien Corrie slechts geweten had waar hij ergens was. Welke kant moest hij uitsturen, moest hij voor of achterwaarts, links of rechts? Hij wist 't niet, evenmin als hij wist hoe laat 't was. Zijn horloge was stil gaan staan, er scheen zeewater in 't werk gekomen te zijn en daar kan zelfs geen Amerikaansch horloge tegen. Naar de zon echter afgaande

die tenlaatste weer doorgebroken was, was 't niet vroeg meer. En nog was er geen land in 't gezicht, noch ontmoette 't oog iets waar 't ook staarde, dan lucht en water, lucht en water die daar ginds aan den horizon ineen schenen te loopen. Zou men dan dien nacht op zee moeten doorbrengen, op zee in eene kleine open boot zonder eten en zonder een drogen draad aan 't lijf? Zulks zou voor Corrie en de roeiers niets inhebben, meermalen was de eerste doornat 's nachts in eene open boot geweest, maar 't ergste was 't voor Oh Soei San. Zou die er tegen kunnen? Bekommerd zag Corrie zijn kleintje aan, die met een glimlach op 't gelaat de matahari volgde die al meer en meer de kim naderde en de zee en wolken kleurde met de fijnste, schoonste tinten. Plotseling zag zij scherper toe en vroolijk in hare kleine handjes klappende wees zij Corrie eene kleine, zwarte stip die op de onmetelijke, in de ondergaande zon schitterende watervlakte de beweging der golven volgde en in 't eene oogenblik verzonken scheen om plotseling in 't andere weer te voorschijn te komen. Wat kon 't zijn? Noch Corrie noch een der Javanen was in staat dat uit te maken; maar allen hoopten en begonnen met nieuwen moed te roeien. Scherp hield onze vriend 't kleine ding in 't oog en 't roer omgooiende stuurde hij er recht op aan. Een half uur verliep er in angstige spanning en juist toen de laatste straal der mata hari een verblindend geheimzinnigen glans over 't breede watervlak wierp, uitte Oh Soei San een luiden vreugdekreet: de kleine zwarte stip bleek een Dajaksche gobang (prauw) te zijn met twee bruine gedaanten er in. Nu zette Corrie zijne roeiers nog meer aan; vóór de nacht toch was gevallen moest men de prauw bereikt hebben en zulks was slechts

mogelijk met de uiterste krachtsinspanning, daar onder de linie bijna onmiddellijk na zonsondergang de nacht haren donkeren sluier over 't aardrijk spreidt. Ook de Javanen wisten dat en daar allen naar 't einde der reis verlangden hanteerden zij de riemen met eene kracht die de sloep als een pijl door 't water deed schieten. En zij bereikten hun doel; nog weerspiegelde zich 't avondrood in een aantal kleine donzigroze wolkjes, die hunne gebiedster in haar kil waterbed volgden, in de nu kalm ademhalende watervlakte, toen de sloep langs de rechterzijde van den gobang schuurde. Van de opvarenden daarvan, twee Maleiers, hoorde Corrie dat hij op 't oogenblik in de goede richting was en dat hij varende met de snelheid die de boot zooeven had gehad, binnen een half uur misschien de lichten van Sandakan zou kunnen zien. Dat ‘misschien’ is karakteristiek in den Maleier. 't Woord ligt hem in zijn mond bestorven en zelfs al weet hij iets zeker, dan toch zal hij niet nalaten 't woordje ‘brenkali’ in den zin te voegen. Gelukkig was Corrie met deze eigenaardigheid bekend en zich dan ook volkomen op 't medegedeelde verlatende, gaf hij zijn roeiers met een verlicht gemoed opnieuw den last de riemen niet te laten vastgroeien in hunne handen maar ze flink naar zich toe te halen. Ook de gobang verwijderde zich en weldra was men weer alleen op de melodieus zacht ruischende watermassa die zachtkens scheen ingeslapen. Niets stoorde de plechtige stilte die er heerschte dan 't geklots der riemen in 't water, als zwevende werd men voortgedragen over de watervlakte die in bijna doodsche rust en stomme onbewegelijkheid den met myriaden sterren verlichtten en vonkelenden hemel met verrassende klaarheid weerspie-

gelde. Gewiegd door eene bijna onmerkbare deining droomde Corrie. Waar was hij, waar voerden hem zijne gedachten? Wie zal 't zeggen? In zijne ziel was iets onbestemds opgerezen, iets onuitsprekelijks zoet en dat hem toch somber aandeed Wat 't was wist hij niet, hij wilde 't ook niet weten, 't gevoel dat hem bevangen had te ontleden, zou hem niet mogelijk geweest zijn. Hij ondervond 't trouwens niet voor de eerste maal Hetgeen zijne zinnen verbijsterde en in beslag nam, was hetzelfde dat hij had gevoeld toen de Ranée op een avond als dezen 't eiland Laboean verlaten bad. Lang bleef Corrie in gepeins verzonken, eerst toen Oh Soei San die 't roer had gegrepen, toen zijne hand 't had losgelaten, 't overgooide om een rotsblok te ontgaan dat dreigend zijn kop boven water stak, ontwaakte hij, verwonderd om zich heen ziende. Reeds lang had men Sandakan in 't gezicht, Sandakan ingesloten door sombere bazaltmassa's die een karakter van wilde schoonheid hadden aangenomen in 't bleeke maanlicht. Hunne donkere reusachtige vormen lagen hemelhoog opgestapeld op de zacht schommelende watervlakte. Eene flauwe echo van 't verre klagend gezang van den gamelan, een voorbijglijdend windzuchtje gepaard aan een nauw hoorbaar kabbelen van 't water waren de eenige geluiden die langzaam in de eindeloosheid wegtrilden. Niets anders stoorde de diepe vrede der sluimerende natuur, niets verbrak meer 't plechtig zwijgen dier tooverachtig schoone stonde. Het was eene rust, een geheimzinnig schemeren en stralen, een glimmen en glanzen, zooals zelfs de eeuwige lichtapotheose der tropennachten 't zelden kent. Droomerig zwierven Corrie's blikken door de diepten van het uitspansel alwaar met zeldzamen pracht de

vier diamanten van 't zuiderkruis schitterend en flonkerend hunne stille baan vervolgden.

Een half uur later sloegen de Javanen voor de laatste maal de riemen in 't water en bleef de boot door eene behendige beweging van 't roer plotseling als versteend bij Sandakan's pier liggen. Op hetzelfde oogenblik verkondigden de tong-tongs dat er een nieuwe dag was aangebroken ..... 't Was twaalf uur. Met een zucht van verlichting liet Corrie 't roer los, van half zes dien morgen was men op 't water geweest, dus bijna negentien uren, waarvan men de laatste had doorgebracht in een kletsnat pak, met 't natuurlijk gevolg, dat onze vrienden nu ijskoud en stijf waren en zij niet op hunne beenen konden staan, toen zij die wilden gebruiken. Slechts langzaam konden ze hunne onderdanen weer tot gehoorzaamheid dwingen. Zoodra Corrie ze weder in zijne macht had, liet hij een paar koelies den berri-berri lijder die op den tocht ook ontzettend had geleden en meer dood dan levend was, opnemen en nadat hij snel wat op een visitekaartje had gekrabbeld, den zieke naar 't hospitaal brengen. Toen Oh Soei San wenkende, begaf hij zich met haar naar 't hotel, daarheen gevolgd door een koelie die zijn koffertje droeg. De drie andere bleven dien nacht in de boot ter bewaking.

Sneller dan Corrie gedacht had, gevoelde hij zich weer lekker en toen ook Tjisai gebaad, en in sarong en kabaya in 't hotel rustig op eene longchair eene cigarette lag te rooken, terwijl een Chineesche jongen met sla perige oogen de tafel dekte en zij van uit de keuken een sissen en braden vernam dat haar iets warms voorspelde, was ook zij weldra den storm vergeten en genoot zij onuitsprekelijk van 't denkbeeld straks na een warm

maal, na langen, langen tijd, hare leden weer eens te kunnen uitstrekken op een bultzak, haar hoofdje weer eens neer te vlijen op een kussen en dat alles zonder dat zij vies van zichzelve behoefde te worden, zonder dat zij zich door minjak klappa tegen de venijnige beten der muskieten behoefde te beveiligen. Ook Corrie verheugde zich in dat vooruitzicht, zoodat beiden zich nauwelijks den tijd gunden hun honger te stillen, maar weldra in hun slaapvertrek verdwenen, tot groot genoegen van den boy die hen bediend had en die zoodra Corrie en zijne Tjisai waren opgestaan, weer indutte om zich toch vooral niet te vermoeien en zijn plicht om te waken zoo gemakkelijk mogelijk waar te nemen. Door ondervinding echter wijs geworden, had Corrie zijn stevige rotan mede genomen om 't knagend ongedierte waarvan hij hier den vorigen keer zoo'n last had gehad, te beletten zich met zijn lichaam en dat van zijn kleintje te amuseeren. Hij behoefde er zich echter niet van te bedienen. Overweldigd door 't heerlijke gevoel dat hem bekroop toen hij zich weer achter een klamboe op een bultzak en kussens kon neerleggen, volgde hij onmiddellijk Oh Soei San die reeds sliep, in het rijk der droomen, waarin hij bleef zwever, tot een luid gebons op zijne deur hem er uit terugriep tot de koude werkelijkheid. Verschrikt ontwaakte hij en op zijn horloge ziende, ontdekte hij dat 't reeds acht uur geweest was. Lachend wekte hij zijn kleintje en na zich vervolgens snel gebaad en gekleed te hebben, begaf hij zich naar beneden om wat te eten. Zijn vrouwtje liet hij wat boven brengen.

Een half uur later bevond hij zich op weg naar de hoofdadministratie die zooals men weet, buiten Sandakan was gelegen. Onmiddellijk werd hij daar toegelaten en

nadat de begroeting was afgeloopen en een jongen de beide heeren van een wiskey soda had voorzien, een drank, waar de Engelschen bij eene conferentie niet buiten schijnen te kunnen, verzocht de headmanager Corrie zijne mededeelingen te beginnen. Nu vertelde onze vriend hem alles: 't gebrek aan drinkwater, de dood van lsa's vader, Blouns ziekte, de minder goede gezondheidstoestand der koelies, de soesah bij den arbeid op de estate ondervonden en nog talrijke andere bezwaren meer, die Corrie alle veranderd en verbeterd wenschte te zien. Ook vroeg hij om aanvulling van zijne medicijnen en ammunitie.

Alles, door Corrie op de estate gedaan, werd door den administrateur goedgekeurd en terwijl hij hem te kennen gaf de onderneming binnen een niet te lang tijdsverloop een bezoek te komen brengen in gezelschap van een dokter, beloofde hij hem nog dien avond ammunitie te zenden, maar obat, daaraan kon hij hem niet helpen. Bijna had hij zelf niets meer en sterk verlangde hij naar de eerste steamer van Singapore die hij hoopte dat den obat mede zou brengen, als wanneer hij onmiddellijk er een gedeelte van aan Corrie zenden zou. Voorts deelde hij Corrie's meening dat Blouns zoo spoedig mogelijk naar Europa terug moest en stelde hij hem in kennis met een schrijven van den Heer Ading van Java ontvangen, waarin deze meldde dat zijne gezondheid hem nog niet permiteerde naar de estate terug te keeren. Na daarop nog 't een en ander te hebben besproken, nam Corrie afscheid en keerde hij naar Sandakan terug, terwijl hij den headmanager beloofde hem te waarschuwen wanneer hij weder vertrok. Tegen twaalf uur was hij in 't hotel terug. Ook zijn

kleintje was reeds thuis. Den ganschen morgen was zij in de benedenstad de eene toko in, de andere uitgeloopen en daar Corrie haar een onbeperkt krediet had verleend had zij zich alles kunnen aanschaffen, dat haar en den anderen een verder verblijf op de estate zou kunnen veraangenamen. Corrie vond haar dan ook te midden harer schatten en daar hij begreep op 't oogenblik slechts last te veroorzaken en 't nog geen tiffentijd was, wendde hij zijne schreden naar 't hospitaal, teneinde een onderzoek in te stellen naar den berri-berri lijder.

Zooals hij wel had gedacht, had de zieke door de reis zóó geleden dat de dokier elk oogenblik zijn dood tegemoet zag. En werkelijk, alsof de koelie slechts op Corrie's komst gewacht had, stond deze nog geen vijf- minuten bij zijn tampat (legerstede), of hij zag den zieke zich plotseling oprichten, woest met zijne oogen draaien om zich daarna uitstrekkende, dood achterover te vallen. Nadat daarop de dokter den dood geconstateerd had, werd de koelie weggedragen en onder den grond gestopt, terwijl zijne kleederen verbrand werden en den tampat schoongemaakt om daarna onmiddellijk weer door een ander te worden ingenomen. Binnen een half uur was alles afgedaan en keerde Corrie peizend terug. Was daar een mensch gestorven en begraven? Waarachtig! in Europa behandelt men een dood beest met nog meer eerbied dan men dezen koelie had bewezen. En toch was hij ook een mensch geweest, een mensch, d.w.z., 't edelste wezen dat er leeft, toch had hij ook waarschijnlijk geleden als een mensch, geleden en genoten, maar 't laatste zeker niet veel .....

En nu lag hij daar door iedereen vergeten in 't graf, door ieder ja, en door niemand betreurd en weldra zou

de weelderige plantengroei de laatste sporen van den gegraven kuil doen verdwijnen en niemand zou meer weten dat daar een mensch uitrustte van zijn moeitevol leven.

Ook Corrie was weldra het sterfbed vergeten en daar hij trek had, bewees hij alle eer aan ‘the tiffin’ dat uitermate slecht was. Na afloop veroorloofde onze vriend zich de weelde van eene siësta in gezelschap van Oh Soei San en beiden droomden zich weer in hun klein gezellig huisje op Tandling-Ketjil, in hun aardig nestje op Singapore.....

Tegen zes uur dien avond kwam de beloofde ammunitie en daar Oh Soei San ook met hare inkoopen gereed was, besloot Corrie den volgenden morgen vroeg te vertrekken. In gezelschap van zijn kleintje wandelde hij dan ook zachtjes na ‘the dinner’ naar de hoofdadministratie en deelde hij den manager zijn besluit mede, alsook den dood van den koelie. 't Was een wonderschoone avond, een avond vol van maangeglim en stil sterren- geschemer. Hand aan hand wandelden onze vrienden zwijgend terug, luisterend naar de melodie van 't lied der golven die met zacht geruisch op 't strand uiteenspatten en naar 't geheimzinnig uit de verte, wiegend insectengezang.....

Den volgenden morgen, terwijl de zon nog niet verschenen was en slechts eene zachte roze kleur de komst der dagvorstin aankondigde, stak een sloep met eenige inlanders en twee blanken in zee, en zette koers naar de overzijde waar 't land in een licht blauwen nevel gehuld ternauwernood zichtbaar was en op 't water scheen te zweven. 't Was prachtig weer: slaperig rolde de zee hare golfjes naar het strand en vroolijk danste 't schuitje op de

lichte deining, die daardoor ontstond. Met volle teugen genoot Corrie van 't majestueuse van een tropische zonsopgang.

Nog was 't niet volkomen dag, in 't Westen zag de lucht er nog donkerblauw uit, maar in 't Oosten tooide zij zich met de gulden kleuren van den dageraad, die aankondigde dat de mata-hari niet lang meer op zich zou laten wachten. Langzamerhand overtoog 't morgenrood, dat eerst slechts eene onbeduidende streep van 't zachste rozenrood geweest was, 't geheele uitspansel. Rondom was 't stil, geen zuchtje verhief zich, geen vogel deed zich hooren, alleen de zee ruischte geheimzinnig als prevelde zij een gebed. En terwijl 't zoo kleurrijke hemelgewelf langzamerhand in 't schitterendste purper overging, een purper, waarin kleine, witte vederwolkjes zacht blozend als eilandjes dreven, werd de horizon steeds lichter en stralender, totdat plotseling evenals de vonken van een beginnenden brand de zonnestralen als gouden pijlen over de zacht wiegende watervlakte schoten en alles baadden in een rein, oogverblindend licht. In vlammende trekken vertelden de hemelen de wonderschoone grootschheid van 't heelal in zulk eene indrukwekkende taal als slechts in de tropen kan gepredikt en begrepen worden. Door geen windje gerimpeld, door geen zuchtje bewogen glinsterde en schitterde de baai als eene onbewegelijke reusachtige zonnespiegel. Opgetogen over 't prachtige panorama had Oh Soei San Corrie's hand gegrepen. Ook hij had nooit nog de pracht er zoo van verstaan als nu Ja, 't was heerlijk, hartverheffend, tooverachtig schoon! Ook achter hun: uit zee oprijzende wierpen de met dichte maagdelijke wouden begroeide toppen der geweldige

rotsgevaarten en onmetelijke bazaltmassa's, hunne donkere schaduwen over 't in goud badende strand waar de branding, die als eene in 't zonlicht glinsterende eindelooze witte rand overal de krommingen der kust volgde, haar omzoomde als met een strook vlekkeloos hermelijn. Schoon, wonderschoon was dat alles, maar schooner, oneindig veel schooner en bekoorlijker vond Corrie 't lieve schepseltje dat daar naast hem zat. Aanvallig zag de Japansche er uit: een frisch blosje kleurde hare wangen en hare oogen tintelden en flonkerden met een glans als schitterde uit elk hunner eene zon. Lang bleef Corrie dat frische gelaat gadeslaan, dat nog bekoorlijker werd, toen de bezitster daarvan zijne bewonderende blikken zag en begreep en dientengevolge een hooge blos van verlegenheid 't mat bleeke harer wangen geheel onzichtbaar maakte.

Tegen acht uur gebruikten zij vroolijk hun ontbijt en aten daarbij een paar pisangs, een genot dat zij op de estate hadden moeten ontberen. Onder scherts en gelach vloog de tijd voorbij. Op 't witte huis van den manager na dat, zooals men weet, op den top van eene hooge rots prijkte, was er van Sandakan niets meer te onderscheiden. Met snelle vaart doorkliefde de sloep de blauwe golfjes en toch vond Corrie 't nog te langzaam. O, als 't in zijne macht geweest was, hij had de boot vleugels gegeven. Hij wist toch dat 's middags om twaalf uur de vloed zijn toppunt bereikende, met donderend geraas de Suan-Lamba rivier vulde en alles dreigde te overstroomen, dat hij op hetzelfde oogenblik bijna drie uur langzaam begon te vallen, om 't de laatste drie uur en twaalf minuten sneller te doen en dat dus om zes uur 's avonds de Suan-Lamba rivier

zoo goed als droog was geloopen. Blouns wist daarenboven niets van Corrie's terugkomst, zoodat de prauw niet daar zou zijn om de opvarenden van de groote boot verder te brengen als deze laatste in 't slijk zou blijven steken. Om nu eene wandeling, ten eerste in den donker, ten tweede door dien modderpoel te ver mijden, waar men wellicht op sommige plaatsen tot de borst ia zou zakken, spoorde onze vriend de roeiers zooveel mogelijk aan. Welke snelheid echter ook aangewend werd, 't zou weldra blijken, dat men te laat zou komen. Volgens Corrie's berekening zou 't ongeveer twee uur geweest zijn toen men de baai overgestoken was en de rivier ingestevend werd. Tot vier uur had men kans met de sloep de estate te bereiken, na dien tijd zou zulks niet meer gaan en zouden zij, als ze niet door de modder wilden baggeren, tot na twaalf uur 's nachts moeten wachten. Wat een vooruitzicht! Vooral voor Oh Soei San vond Corrie 't hoogst onaangenaam. Met hare blanke teeder kleine voetjes kon zij toch niet door slijk en modder waden. Zij, teer en fijn als eene nimf! Zij, die op hare plaats zou zijn geweest tusschen de elven die 's avonds in 't zilver schijnsel der mean op rozenbladeren zachtkens door 't lied der golven in slaap worden gewiegd. En aan den anderen kant was 't wachten in de boot ook niet aan te raden, daar muskieten, misschien wel regen en ia elk geval eene klamme koude de opvarenden in een onhoudbaren toestand brengen zou. Allah! wat te doen? Want dat men nog bijtijds zou komen om de onderneming te bereiken, hield Corrie voor onmogelijk, daar met de grootste krachtsinspanning der roeiers de snelheid niet te vermeerderen was De reden daarvan dacht Corrie alleen te moeten toeschrij-

ven aan de barangbarang (goederen) waarmede de sloep tot aan haar boord was gevuld. Zij had dan ook veel weg van eene drijvende toko. Men vond er van alles in. Waarachtig, bijna van gemarioneerde haring tot eene pianino toe. Behalve toch een bultzak, kussen en klamboe hadden nog talrijke tinnetjes en blikjes, pannen en potjes, acht brooden, een mand met eieren en verschillende vruchten, een kist met wijn, een met bier en een met ajer blanda, een groot stuk koevleesch in pisangbladeren gewikkeld, tien zakken rijst, een kistje met ammunitie, Corrie's geweer en zestien kippen ook een plaatsje in de sloep gevonden. Daarbij kwam 't gewicht van tien personen en waarachtig..... verwonderen deed onze vriend zich niet meer dat de roeiers niet meer vaart in de boot konden krijgen. Daarbij was 't ontzettend heet. Door den dampenden waterspiegel weerkaatst, was de hitte bijna niet te dragen. En zij die er vooral last van hadden waren de roeiers wier naakte bruine lichamen glommen alsof ze gepolitoerd waren.

Reeds lang had Corrie en zijn kleintje hun tweeden maaltijd genoten en had de eerste 't restje onder de koelies verdeeld, die er van gesmuld hadden. Zachtjes aan was Oh Soei San in eene lichte sluimering gevallen met haar hoofd op een der schouders van haren Hakakeï. Tegen half vier kon deze reeds goed de eb waarnemen, die de vaart der boot nog meer belemmerde. Ook de wind was hen tegen en alsof alle natuurkrachten samenspanden, pakten zich in 't westen donkere wolken somber en dreigend tesamen Tegen half vijf was men op de helft der Soengei. Als de wind niet veranderde, zou men niet vóór zeven uur of half acht, de wande-

ling door de bedding der rivier kunnen beginnen. Een uur later maakte Corrie zijne Tjisai wakker en deelde haar mede wat hen te wachten stond Een ondeelbaar oogeublik verduisterde een wolkje haar zonnig gelaat, maar zich daarna tot haren Hakakeïsan voorover buigende, fluisterde zij hem met hare heldere melodieuse stem in: ‘Tida apa, apa sama saja poenja darling, saja trada takoet’ (Dat is niets, met mijn lieveling ben ik niet bevreesd).

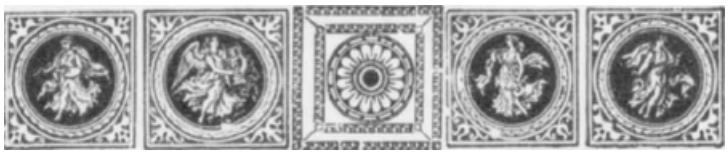

IX. De vloed.

Nog verloren in het als 't ware, electrische licht dat daar straalde uit de oogen van zijn kleintje werd Corrie plotseling gewekt uit zijne bewondering door een lichten schok. Gelukkig dat de sloep geen snelle vaart had, want 't roer omgooiende, bemerkte onze vriend dat men op een boomstam gestooten was Om in 't vervolg dergelijke botsingen te voorkomen, plaatste hij een Javaan ep den uitkijk om hem te waarschuwen voor de hinderpalen, die nu met de eb droog kwamen. Slechts langzaam en met de grootste inspanning kon men nog voort komen; soms zelfs moest men, als de boot eene droge plek raakte, boomen en in de toenemende duisternis werd 't steeds moeielijker die te ontwijken. Eindelijk zat de sloep voor goed vast. Vóór haar was de rivier geheel droog geloopen en vertoonde zich aan hare bemanning in 't half duister dat er heerschte als één grooten modderpoel van een akelig uitziende grijsachtige kleur. Daar Corrie zijn kleintje dien weg niet in den donker wilde laten gaan,

zond hij vijl roeiers naar de estate om flambouwen te halen, met streng bevel zich door niets of niemand op te laten houden, maar onmiddellijk weer te keeren. Met belangstelling zag onze vriend hoe de uitgezondenen over boord klauterden en tot even over hunne knieën in 't slijk wegzonken. Zoolang 't hem mogelijk was bleef hij ze met de oogen volgen Dan eens gingen ze tot den buik, dan weer tot hunne kuiten in de modder. Weldra waren zij echter in 't duister opgelost en bereikte alleen nog maar hun geschreeuw 't luisterend oor der achterblijvenden. Elke seconde echter werd ook dat zwakker en alras bevonden onze vrienden zich nu alleen in de wildernis. Zorgvuldig laadde Corrie vervolgens zijn geweer, daar hij niet wist wat er zou kunnen voorvallen. Als om bij hem bescherming te zoeken had Oh Soei San, toen 't geheel en al duister was geworden, zijne hand gegrepen en was dichter bij hem gekropen. 't Arme kind leed, evenals Corrie en de drie achtergebleven Javanen verschrikkelijk onder de beten der muskieten, die bij zwermen op hen indrongen toen de nacht geheel gevallen was Hier toch waren de bloed dorstige insecten in hun element en hier in 't ongerepte woud was van bescherming geen sprake. Het was tevergeefs dat Corrie, op gevaar af van alles in brand te steken, in de boot een smeulend vuur liet maken om de bijna onzichtbare vijanden door rook te verdrijven; de venijnige dieren drongen met duizenden en nog eens duizenden door en weldra waren 't gelaat de hals en de handen der ongelukkigen met bulten overdekt, welker onaangenaam en lastig gejeuk hen de huid bijna deed openrijten. En steeds duurde de aanval voort, steeds rukten nieuwe drommen aan en vervolgden 't helsche

werk hunner voorgangers. O, 't telkens vernieuwde steken, 't onafgebroken gonzen werd. bijna onverdragelijk. Ja, toen begreep en geloofde Corrie ten volle 't verhaal dat hem eens door een kapitein der infanterie in Deli was gedaan, die hem vertelde dat, toen hij op een nacht eens met eene afdeeling soldaten in 't bosch, ook ergens in Borneo, had moeten kampeeren, hij den volgenden morgen vier zijner manschappen gemist had, die de muskietenbeten en 't onophoudelijk gonzen niet langer hadden kunnen verdragen, maar zich in een naburigen stroom verdronken hadden.

En dat voor velen in ons heerlijk Insulinde de muskieten de grondoorzaak van beginnende zucht naar sterken drank zijn, was Corrie nu ook duidelijk

Een uur was 't nu geleden dat de Javanen waren vertrokken en Corrie dacht dat ze ongeveer twee uur zouden wegblijven. Als ze dus geen ongeluk gekregen hadden, zouden ze over een uur terug kunnen zijn. Één uur ja, maar in den toestand waarin Corrie en de zijnen zich bevonden groeide dat ééne uur aan tot een jaar, eene eeuw. Half bewusteloos ruste de Japansche tegen zijn schouder. Allerlei geheimzinnige geluiden en vreemde tonen drongen van uit 't woud tot onzen vriend door. Maar flauwer, steeds flauwer, steeds meer overstemd door 't gonzen der muskieten, dat ten laatste den boventoon behield. Alles, de geheele wereld scheen vervuld te zijn met die verschrikkelijke muziek en niemand, niemand kwam opdagen. Op de voorplecht deden zich de drie Javanen bij 't schijnsel van 't vuur, als schimmen aan Corrie's brandend oog voor. Maar tenlaatste wist ook hij niet meer waar hij was, zijn gelaat en handen waren vreeselijk opgezet en gloeiden alsof bij voor een

heet vuur stond en niettemin was 't koud, d.w.z. niet die frissche droge koude die men in Europa kent, die de spieren staalt en den eetlust opwekt, neen, 't was eene vochtige klamme koude die alles aan 't lichaam deed verstijven en verkleumen en wier aanraking als die van een doode was. Vreemd, door en door koud was Corrie en niettemin gloeide zijn gelaat, brandden zijne oogen en verdroogden zijne lippen. Om zich wat te verkoelen, klemde hij krampachtig den loop van zijn geweer tegen zijn brandend voorhoofd, wat voor een oogenblik verademing gaf. Maar toch niet veel. Daar schoot hem plotseling een helsch denkbeeld door zijn brein. 't Geweer was geladen, ééne onwillekeurige beweging en geen muskiet der wereld zou hem meer kunnen pijnigen. Ook Oh Soei San zou hem danken als hij een einde maakte aan hare onlijdbare pijnen, aan dat verbijsterend gegons. Onmiddelijk echter trad zijne moeder voor zijne verhitte verbeelding op Met hare trouwe liefderijke oogen, hem verwijtend aanziende berispte zij hem met zachte stem. Vol afschuw wierp hij zijn geweer weg. In dat oogenblik verachtte hij zich zelf. Allah! waar was dan toch zijne geestkracht gebleven, waar zijn moed?

Nog steeds lag de Japansche bewusteloos tegen zijn schouder, op de voorplecht was alles stil geworden en ook 't vuur smeulde nog slechts zwak. Verstijfd en uitgeput van koude en vermoeienis poogde Corrie zijne beenen uit te strekken, een paar manden die vóór hem waren gestapeld verhinderden die beweging echter. Opstaan wilde hij niet, daar Oh Soei San dan zonder steun zou zijn geweest. Waarachtig, hij wist niet meer waar zijne ruggenstreng eindigde en 't bankje, waarop

hij aan één stuk had gezeten van vóór zonsopgang, begon. En nog steeds werd 't nachtelijk concert in 't bosch door geen menschemstem verbroken, nog steeds werd de diepe duisternis door geen fakkellicht verstoord, nog steeds daagde er niemand op en nog steeds ook hield de aanval der muskieten aan. Met ontstoken gelaat en handen zijn Tjisai steunende en acht gevende op 't minste geluid zat Corrie daar en wachtte, wachtte... En weet ge wat dat eenvoudige woordje zeggen wil, wat het is lezer! te wachten zooals Corrie het deed? Neen, ge weet 't niet, ge kunt 't niet weten en God beware u er voor dat ge 't ooit ondervinden zult. Daar zat hij, doof door 't bedwelmend gonzen, gevoelloos door de ontelbare beten der muskieten, in de diepste duisternis in een uitgestrekten modderpoel, in de linkerhand 't geladen geweer, de rechter geslagen om 't wezen dat hij 't liefste had op aarde, dat hij beminde meer dan zijn leven, meer dan zijne ziel, te wachten..... Was 't wonder dat hij allengskens in een toestand geraakte, waarin hij niets meer voelde, niets meer zag en niet meer denken kon? Met kracht en macht poogde hij zich daartegen te verzette, moest hij niet waken over haar die daar bewusteloos, wellicht reeds dood in zijn arm lag? Maar zijn worstelen was te vergeefs. Hij poogde te redeneeren, 't ging niet, hij poogde te tellen en te berekenen, hoe lang hij reeds in de boot was geweest, hoe lang hij er nog in zou moeten blijven, ook dat mislukte, hij poogde te denken aan zijne moeder, aan Holland, aan de zee, ha! de zee! hoor! was dat de branding niet, was dat de zoet verleidende stem niet der golfjes, dat geluid dat hem immer zoo had aangetrokken, dat hem zelfs in zijne droomen soms

vervolgde? O! nu verstond hij dat eeuwige geruisch, dat geheimzinnig prevelen, nu wist hij wat de golven elkander influisterden. wat voor een lied 't was dat zij zongen van 't eene einde der aarde tot 't andere, maar nu ook kon hij niet langer leven blijven, nu hij 't geheim der watervlakte had ontdekt, nu, nu hij zelf een golf geworden was, mocht hij zich niet langer stilhouden. Ook hij moest in 't vervolg zingen en prevelen, ruischen en fluisteren 't lied der golven, het lied der eeuwige schoonheid en liefde.... En terwijl Corrie nog slechts onbestemd een gonzend geluid hoorde dat nu eens af dan weder toenam, ontviel 't geweer zijne hand en zakte hij flauw zuchtend neder op 't gevoellooze lichaam zijner Tjisai.

Hoe lang had hij in dien toestand verkeerd, hoe lang had hij zoo gelegen? Hij zou 't niet kunnen zeggen. Door een helsch geschreeuw en geratel ontwaakte hij echter uit zijne verdooving. Zich oprichtende vlijde hij Oh Soei San zachtkens neer en zijn wapen grijpende, onderzocht hij 't. Hij wist toch niet wat 't wezen kon en om op verdediging voorbereid te zijn, riep hij ook zijn drie Javanen toe, uit te kijken. En steeds kwam 't geluid nader en werd 't beter te onderscheiden. Daar ook werd plotseling de duisternis door een rosachtig schijnsel verbroken en om den hoek kwamen een aantal naakte bruine gestalten te voorschijn die ieder eene brandende toorts in de hand hielden, 't Was een tooverachtig, hoogst fantastisch gezicht die wezens, in 't licht hunner flambouwen al springende, glijdende en door de modder wadende de boot te zien naderen. Nog echter wist Corrie niet wie 't waren: vrienden of vijanden, menschen of apen Gelukkig behoefde hij niet lang te twijfelen Zoodra de Javanen in de boot den

gillenden troep hadden gezien, begonnen ook zij te tieren en leven te maken. Uit hunne juichtonen leidde Corrie af dat het de zoo vurig verbeidde verlossers waren. En werkelijk, zoo was het. Weldra hadden zij de sloep bereikt en baadde deze in een stroom rood en flikkerend licht. Daar trad de mandoor naar voren, teneinde Corrie zijne bevelen te vragen. Hoe goed de man echter ook zijn gevoelens en gedachten immer als elk Javaan wist te verbergen onder een masker van ijskoud flegma, van de grootste onverschilligheid, was hij daartoe niet in staat toen hij zijn toean zag. Onwillekeurig ontsnapte hem een: ‘Astagah perlah!’ (God verhoede) onmiddellijk gevolgd door een: ‘minta ampon toean!’ (vraag vergeving mijnheer!). Wel moet Corrie er ontoonbaar hebben uitgezien dat een Javaan zoo zijne bedachtzaamheid verloor. Over de kwestie den tocht al of niet te ondernemen, dacht onze vriend geen oogenblik na. Wat, zou hij zijn kleintje en zichzelf nog langer blootstellen aan die bloeddorstige muskieten, wreeder dan tijgers, venijniger dan de oelar belang? (de bonte slang) Neen, vooruit, vooruit! Alles, zelfs een tocht door modder, over steenen en boomstammen was beter dan dat langzame pijnigen, dat levend sterven. Ongemerkt was ook Tjisai weder bijgekomen. Ook zij zag er verschrikkelijk uit, daarenboven was ze ijskoud. Kassian, wat had dat arme kind geleden! Om haar den tocht door 't slijk te besparen, gaf Corrie een paar koelies last de jonge dame te dragen. Beslist weigerde zij zulks echter, toen twee Javanen haar op wilden pakken. Daar onze vriend vond dat 't geen tijd was om te redeneeren, gaf hij den koelies een wenk en werd de Japansche tegen wil en dank opgenomen. Nu gooide Corrie zijn geweer over den

schouder en eene toorts grijpende, Klom ook hij over boord. Tot aan zijne knieën zakte hij in de grauwe modder weg. Een gevoel van walging bekroop hem, maar hij verzette er zich tegen en toen de boot goed vastgelegd was, gaf hij 't sein tot den aftocht.

Slechts langzaam ging men vooruit. De stoet werd geopend door vijf Javanen, daarop volgde Corrie, en achter hem kwam zijn kleintje die gedragen werd door twee koelies. De overigen vormden de achterhoede. Geen oogenblik in zijn volgend leven vergat onze vriend den aanblik van dezen fantastischen stoet. Beschenen door 't walmend licht der damar-(hars) fakkels, had Corrie en zijne koelies meer weg van een troep duivels, die onder een krijschend gillen een slachtoffer met zich voerden, dan van menschen. Met den vinger aan den trekker van zijn goed geweer gaf hij zijnen oogen flink den kost. Men kon toch nooit we' en: immer moet men in de oerwouden op zijne hoede zijn. Voor Corrie was 't dus hoogst vermoeiend. Behalve toch dat hij om zich heen moest zien. moest hij er ook op letten waar hij zijne voeten zette. Nu eens bereikten slijk en modder slechts de knieën, dan weer zakte men er in weg tot aan den buik, soms zelfs tot aan de borst In 't laatste geval kon men niet verder. 't Was dan of men dieper, steeds dieper door 't slijk werd ingezogen, of er iemand aan de beenen hing en of er van uitkomen geen sprake meer was. Benauwder oogenblikken dan die had Corrie vroeger nooit beleefd. Steeds moest men dan ook de hulp der anderen inroepen, als er een achterbleef om hem te bewaren voor een afgrijselijk langzamen, maar niettemin zekeren dood. Ook Oh Soei San was alles behalve op haar gemak: zenuwachtig klemde zij zich

vast aan hare dragers en telkens smeekte zij om hulp als Corrie wat dieper wegzonk, of als de koelies die haar droegen, struikelden en dreigden te vallen.

Plotseling doorkruiste een vreeselijk denkbeeld Corrie's brein: de vloed, God, 't water! 't Moest toch reeds laat zijn Hoe laat ongeveer wist Corrie niet. Maar 't was bij twaalf uur, reeds toch werd de grond vochtig en nog op geen stukken na was men thuis. Allah! zou men dan gedoemd zijn een graf in de Suan-Lamba rivier te vinden, te verdrinken in de haven, in 't gezicht van 't reddende land? Dat zou toch al te erg zijn, maar vochtiger, steeds vochtiger werd de grond. Voort dus, voort, als men gered wilde worden! Bedaard trachtte Corrie 't den Javanen aan hun verstand te brengen. Angstig zagen de arme kerels om toen zij hoorden welk een gevaar zij liepen. Gelukkig gaven zij den moed niet op, noch maakten ze noodeloos misbaar. Alleen versnelden zij hun stap. Dat was zooals Corrie 't wenschte. In woeste vaart ging 't nu verder over eenen onbeschrijfelijken warboel van gevallen boomen verrot hout, takken, bladeren en allerlei overblijfselen van den laatsten storm. Modder en slijk spatten de vluchtelingen om de ooren en vulden hen mond en oogen. Maar daar letten zij niet op, voorwaarts, steeds voorwaarts!

Nu ook werd er niet meer angstig gezien waar de voeten werden neergezet. Met geweld rukte men ze er uit, als ze te diep in den modderpoel wegzonken en had men daar zelf geen kracht genoeg toe, dan verleenden de anderen hulp en brachten dengeen die beklemd zat en langzaam ingezogen werd, weer op 't rechte pad. Reeds lang had Corrie zijne schoenen en sokken verloren en strompelde hij met bebloede en verwonde voeten

verder. Bij elken stap dien hij deed, leed hij ontzettend. Als er niet spoedig een einde aan die worsteling, dien wanhopigen strijd om 't leven zou komen, zou hij 't op moeten geven daar hem langzamerhand de kracht ging ontbreken om voort te gaan. En reeds bereikte een geluid zijn oor dat hij maar al te wel herkende. O, in dien machtigen toon, in dat ontzettende geruisch dat hoe langer hoe beter waar te nemen was, kon hij zich niet vergissen. Hoe menigmaal had hij dien aanstormenden watermuur niet bewonderd in zijne woeste grootschheid, in zijne woedende, alles vernielende snelheid en nu, nu zouden ook zij door hem vernield, bedolven en medegevoerd worden, nu zouden ook zij tot zijne prooi behooren. En steeds meer naderde hij, de onverbiddelijke, de wreede.....Niemand was 't meer een geheim, iedereen, zelfs Oh Soei San wist wat haar dreigde. Sneller, steeds sneller stormde men voorwaarts, maar steeds werd 't loopen moeilijker de hinderpalen menigvuldiger en grooter. Daar, daar ginds waar dat lichtje flikkerde, was de pier waar in groote troepen de andere koelies en Isa den vreeselijken strijd gade stonden te slaan. Angstig riepen zij den vluchtelingen toe zich te haasten, wat tamelijk overbodig was Zwijgend, maar met den doodsangst op 't akelig vertrokken gelaat vluchtte men voor den steeds meer naderenden vijand Met groote oogen zat Tjisai naar dien aanstormenden watermuur te kijken Begreep ze 't gevaar niet, of was 't arme kind door schrik verbijsterd? Corrie was van plaats verwisseld en achter haar gaan loopen daar hij zeer goed begreep dat, wanneer 't noodlottige oogenblik daar zou zijn, de koelies haar zouden laten vallen en 't zijn zou: ‘Ieder voor zich

en God voor ons allen!’ Nog vijf minuten en men zou gered zijn, maar slechts nog twee minuten en de stroom zou allen in zijne doodelijke omarming opnemen en verstikken. Daar hoorde Corrie plotseling achter zich een gil zooals alleen kan ontsnappen aan hem, die den dood voor oogen heeft. Zich omkeerende, zag hij één zijner koelies wegzinken, maar tegelijk vulde een geluid, een ruischen en bruischen, zooals hij nog nimmer gehoord had zijne ooren, oogen, neus en mond, werden zijne beenen met woest geweld onder zijn afgetobt lichaam weggeslagen en door 't aanstormende water aangegrepen, werd hij een eind medegesleurd. Toen hij boven kwam, was hij half gestikt en snakte hij naar adem. Reeds was de watermuur uit 't gezicht verdwenen en was de stroom alleen nog maar vreeselijk onrustig. Slechts met zijn rechterhand was Corrie in staat zich boven te houden, daar hij met de andere iets kramp achtigs vastgegrepen had. Wat 't met mogelijkheid zijn kon wist hij niet. Plotseling dacht hij aan zijne Tjisai, waar zou ze zijn, zou zijn arm kleintje er het leven hebben afgebracht? Eenklaps begon hetgeen hij vasthield, pogingen te doen om naar boven te komen; verbaasd liet Corrie los en weldra zag hij tot zijne groote verwondering een zwartgelokt hoofdje dicht bij hem opduiken. 't Was Oh Soei San die hij onwillekeurig had gegrepen toen hij door 't water was bedolven geworden en die hem nu zoo kalm mogelijk voorstelde samen naar wal te zwemmen; zoo heel ver kon zulks niet zijn, meende 't lieve kind. Ze had echter goed praten, zij scheen hier in haar element te zijn, maar Corrie was alles behalve op zijn gemak; want ofschoon hij zich wel eenige seconden boven water kon houden,

een zwemtnersbaas was hij niet. Juist poogde hij zijne gezellin dat uit te leggen, toen hij voelde dat hij begon te zinken. Er ook iets anders nu uit te brengen dan: ‘Tolong, tolong!’ (Help, help) was hem niet mogelijk. Gelukkig, zijne redster was nabij. Zonder eenigen omslag pakte zij hem bij zijn arm en zeide hem haar vast te houden, zij zou wel voor beiden zwemmen Toen begreep Corrie nog al 't edelmoedige van hare daad niet. Eerst veel later zag hij in, wat een soesah zijn moedig kleintje gedurende eenige oogenblikken met hem moet gehad hebben Gelukkig werd zij spoedig geholpen. Zoodra toch de watermassa de pier gepasseerd was en de koelies gezien hadden hoe hun toean en zijne volgelingen door den vloed waren opgenomen geworden, hadden zij op Isa's bevel de lichte prauw gestreken en waren naar Corrie en de ‘Missie’ gaan zoeken, hetgeen zij niet lang behoefden te doen. Afgaande toch op 't gerucht dat Oh Soei San door haar zwemmen maakte, hadden zij 't ranke vaartuigje die richting uitgestuurd en weldra de voldoening de drenkelingen aan te treffen. Onder luid gejubel werden beiden aan boord geheschen en den steven naar de pier gewend. Corrie voelde zich ellendig, daar hij eene ontzettende massa soengeiwater binnengekregen had. Zijne Tjisai voelde zich echter senang (lekker). Het bad had haar opgefrischt, verklaarde zij lachend, toen zij kletsnat naast haren Hakakeï in de boot zat.

Weldra was men nu op vasten grond Een luid ‘hoerah’ ging onder de verzamelde koelies op, toen zij Corrie en zijn vrouwtje weer in hun midden zagen. Van blijdschap schreiend viel Isa hare meesteres in de armen en zoende haar hartstochtelijk. Corrie informeerde intusschen

naar de koelies die met hem door den vloed waren overvallen geworden. Allen hadden echter zwem mend de estate bereikt, allen melden zich present op één na..... de Javaan die, even voordat Corrie door den stroom was medegesleept, zoo angstig gegild had met den doodsangst op 't gelaat was niet aanwezig, Waar was hij, was hij omgekomen en zoo ja, op welke wijze? Verdronken was hij niet daar Corrie hem had zien verdwijnen, voordat de vloed hem had bereikt. Onmiddellijk gaf hij dus last de prauw weer te bemannen en den Javaan te gaan zoeken. Intusschen spoedde hij zich met de beide meisjes naar huis om zich te mandiën en uit te kleeden. Plotseling stond hij stil en zich tot Isa wendende, vroeg hij haar naar Blouns. Tot zijn schrik hoorde hij dat 't met den ongelukkigen jongeling weer minder goed was. Den vorigen dag had hij voor de tweede maal eene aanval gehad van de kwaal, die Corrie eens had bijgewoond. Ofschoon 't dezen keer niet zoo hevig was geweest en zoo lang had geduurd, was hij er toch nog niet van hersteld. Nog niets had hij gegeten maar steeds had hij willen drinken en tusschenbeide was hij geheel weg en ijlde hij.

Dit ongelukkig nieuws hoorende, versnelde Corrie zijne schreden. Weldra had hij 't huis bereikt en wilde hij naar Blouns' kamer stormen. Oh Soei San hield hem echter tegen en raadde hem zich eerst te gaan mandiën. Zoo als hij er nu uitzag zou zelfs een gezonde van hem schrikken. En waarachtig, verschrikkelijk zag Corrie er uit: gelaat en handen waren opgezet en gezwollen door de muskietensteken, groote roode puisten hadden ze hem gebeten waarvan hij er sommigen had opengekrabd die natuurlijk waren gaan bloeden,

talrijke zwarte bloedsporen spraken van den wanhopigen strijd, dien hij met deze kleine kwaadaardige duivels had gevoerd, daarenboven was hij bijna onkenbaar door modder en slijk, hing zijn pakéan hem aan flarden aan 't lijf en liep hij op zijne bloote voeten, die overdekt waren met een mengsel van bladeren, slijk en dik geronnen bloed, dat wonden verborg die bij de minste aanraking weer begonnen te bloeden. Ook Oh Soei San echter was door de muskieten niet gespaard: even als Corrie waren haar bloedige puisten gebeten die haar lief blank gelaat en fijne zachte handjes geheel overdekten; doordat zij echter in de bedding der soengei was gedragen geworden, hadden modder en slijk haar gespaard op een enkel spatje na, dat haar gedurende de laatste wanhopige oogenblikken om de ooren was gespat.

Op Isa's raad wreef Oh Soei San de gezwollen deelen flink met minjak klappa in, een geneesmiddel dat ook Corrie aanwendde toen hij na een half uur uit de mandiekamer te voorschijn kwam, helder en schoon maar overdekt met groote en kleine wonden. Ternauwernood was hij in staat te loopen, zoodat hij dien avond toen hij eenmaal in zijne longchair lag, niet meer opstond dan om na gegeten te hebben, naar bed te gaan. Met een gerust hart opende Isa dien avond 't laatst aanwezige blikje sardines. Van Sandakan toch had hare meesteres overvloed van levensmiddelen medegebracht. Morgen zou men dus weer voorraad van alles hebben en vroolijk klapte de Javaansche in hare handen toen Tjisai haar al de delicatessen beschreef, die in de groote boot waren achtergebleven. Ondanks de pijnen die de open wonden aan Corrie veroorzaakten, at hij toch met

smaak zijne droge nassie en een paar sardines om daarna als een herstellende zieke aan den arm van zijne trouwe Tjisai naar hunne slaapkamer te wankelen. Vooraf zond hij echter Isa naar Blouns om te zien of deze wellicht 't een of ander noodig had Kalm lag de kranke echter te sluimeren en gerust begaven de anderen zich ook naar hunne legersteden, om door een kalmen slaap de veerkracht in de gemartelde en afgetobde lichamen weer te herstellen. Weldra scheen alles stil en in diepe rust te zijn in 't groote huis. Zulks scheen echter maar zoo, want terwijl daar in de eene kamer een zieke in ijlende koortsen om zijne Mary riep, in eene andere een jong meisje een paar stille tranen wijdde aan de nagedachtenis van een onvergetelijken afgestorvene, had men in een derde vertrek 't zoete geheimzinnige geruisen der lichte zachte vleugelslagen van den engel der liefde en dankbaarheid kunnen waarnemen, een melodieus klapwieken, zich openbarende in een langen teedcren kus, in eene omhelzing die meer uitdrukte dan de zoet gefluisterde woorden, in een blik die niet te beschrijven is, maar waarin zij, voor wie hij bestemd was, eene dankbetuiging, eene eed van eeuwige liefde, van toewijding las tot over graf en dood.....

Onzichtbaar voor sterfelijke oogen zweefden de drie engelen, die der liefde, der wanhoop en der berusting, een wijl op licht harmonisch ruischenden vleugelslag om 't groote huis, het badende in een wonderlijk zachten, witten glans, die rein als 't ongeboren licht in breede stralen afstroomde van hunne meer dan sneeuwwitte vleugelen.....

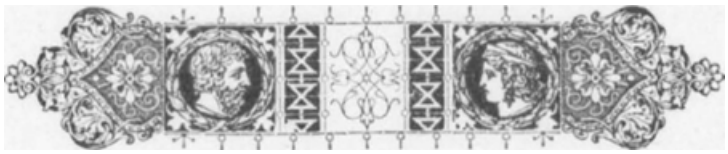

X. Een eenzaam sterfbed.

Als gewoonlijk werd Corrie den volgenden morgen tegen half zes geroepen; 't was hem echter onmogelijk om op te staan: behalve dat zijne voeten op verscheidene plaatsen ontstoken en gezwollen waren, voelde hij zich zoo ellendig, dat Oh Soei San zich ongerust begon te maken en radeloos Isa riep. Dit practische meisje zag direct wat er aan scheelde en hare vriendin geruststellende, repte zij zich naar de pondoq, die zij vroeger met haren vader had bewoond en waar ze vriendschap had gesloten met eene nènèh (grootje) die beweerde pinter skalie (uiterst slim) te zijn in de kennis van alle geneeskrachtige kruiden Door een kleinen dienst, dien Corrie haar eens had bewezen, was 't oudje vreeselijk aan hem gehecht, en aan haar die de oude altijd zoo vriendelijk groette, aan Oh Soei San. Nauwelijks hoorde zij dus van Isa hoe 't met hare beide vrienden gesteld was of zonder dralen verliet 't knikkende moedertje hare gemakkelijke baleh-baleh (rustbank)

om, gesteund door Isa en eene kruk, den tocht naar 't groote huis aan te vangen. Als een reddende engel werd zij daar door Corrie en Tjisai verwelkomd, want hoewel de eeiste wist dat 't slechts zijne wonden waren, die hem 't loopen beletten en hem dat zieke gevoel gaven, vond hij zijn toestand allerellendigst. Hij had geen tijd om ziek te zijn, daar was veel te veel arbeid, en zonder onafgebroken toezicht luierden de koelies. Ongeduldig vertelde hij dit alles de nènèh, die oplettend zijne wonden inspecteerde. In angstige spanning sloeg Oh Soei San, Isa vasthoudende, de oude vrouw gade. Plotseling stond deze op en de jonge Javaansche ter zijde nemende fluisterde zij haar iets in. Als een pijl uit den boog vloog Isa heen. Intusschen stelde 't grootje Tjisai gerust en zocht Corrie's ongeduld te beteugelen. Als hij deed, wat zij hem zei, dan zou hij over twee dagen weer in 't veld kunnen zijn. Maar eene eerste vereischte was: geduld dat hij paren moest aan rust en kalmte. Nog was 't oudje aan 't uitdeden harer wijze lessen of vlug en licht als eene hinde trad Isa weer binnen. Op een wenk der oude vrouw verlieten de meisjes nu 't vertrek en moest Corrie zich geheel ontkleeden. Toen eerst kon men zien, hoe zijn geheele lichaam met wonden was overdekt. Tot aan zijnen hals had hij ze zitten en daar begonnen de muskietenbeten. Fluks maakte de oude vrouw nu eene pap van de kruiden en er Corrie als 't ware onder begravende, trooste zij hem met de hoopvolle verzekering, dat hij over twee dagen genezen zou zijn. Onze vriend had 't wel uit willen schreeuwen: hij dacht dat hij levend veibrandde.

Toen de nènèh hem had geholpen, werd Tjisai geroepen en kreeg zij haar deel van de pap. Gezicht en

handen werden er mede bedekt en Isa werd opgedragen de beide zieken te bewaken. Zich vervolgens naar Blouns begevende, wilde zij ook hem in de pap zetten en slechts na groote moeite gelukte 't Isa 't oudje te beduiden, dat al verstikte zij dien anderen toean onder hare pap, hij niet zou genezen, eene mededeeling, die met een ongeloovig hoofdschudden van de nènèh werd beantwoord. Mopperend werd zij door Isa naar huis geleid en deze kreeg pas hare vrijheid terug, toen zij beloofd had haar den volgenden morgen weer te komen halen.

Hoe lang Corrie dien dag viel, beseft iedereen, die wel eens met gebonden handen heeft gezeten, terwijl eene massa werk op hem wacht. Slechts met moeite kon hij rustig liggen blijven en elk oogenblik moest Isa 't een of ander bevel Ah Hing overbrengen die 't op zijne beurt weer den mandoors deed toekomen. Dien morgen vroeg reeds had Corrie last gegeven de groote boot te gaan halen of als dat niet ging hare lading in kleine prauwen op de estate te brengen en haren diepgang alzoo te verminderen. Den geheelen morgen ging voorbij zonder dat er iemand terugkeerde en hoewel Corrie beweerde dat zulks wegens de eb niet mogelijk was, bleef zijn kleintje toch in gespannen verwachting, die naarmate 't later werd meer en meer zich uitte in sombere voorspellingen. Eindelijk, daar klonk een juichkreet: Ah Hing had de boot gesignaleerd. Onmiddellijk werd Isa naar de pier gezonden om onder hare leiding de verschillende zaken met behoedzaamheid te doen vervoeren. Wat een chaos was dat echter in de boot: van de vier dozijn blikjes waren nog slechts acht à negen stuks over, van de pannen en potjes nog slechts drie, van de acht brooden was er nog één over en dat was

niet meer om te eten wijl het deeg geworden was, vruchten en eieren lagen in bevallige wanorde door en over elkander, van de laatsten was 't grootste gedeelte stuk, zoodat 't geel der pisangs nog geler gekleurd werd door de overal heenvloeiende struif. Gelukkig waren de drie kisten dranken nog aanwezig en onbeschadigd, 't vleesch alsmede acht zakken rijst waren echter spoorloos verdwenen, terwijl de zestien kippen allen verdronken waren en, wat aan Oh Soei San een paar tranen ontlokte, toen zij 't hoorde, van de bultzak, klamboe en kussens was slechts een goeling (rolkussen) over Ook was de ammunitie gespaard gebleven, maar behalve, dat zij vochtig was, kon Corrie ze toch niet gebruiken daar zijn geweer in dat wanhopige oogenblik verloren was geraakt. Toen Ah Hing en Isa door een paar koelies uit de boot hadden laten brengen, wat nog te gebruiken was, had Corrie zijn kleintje niet aan durven zien. Een oogenblik had deze al hare geestkracht moeten aanwenden om niet in schreien los te barsten bij 't beschouwen van 't ellendige overschot van de goederen, die met hen van Sandakan waren gekomen en als ze alleen was geweest had ze geweend om 't verlies van zooveel nuttige dingen, maar vooral om dat van 't beddegoed. Hoe had ze daarop gehoopt en nu....en weer schoten haar de tranen in de oogen; zou ze de nachten weer moeten doorbrengen onder eene laag olie en op atap (drooge bladeren). Daar voelde ze plotseling haar handje grijpen, zag ze hoe een paar smeekende liefdevolle oogen op haar gericht werden en aan de borst van haren Hakakeï zinkende, vergat zij 't verlies van alles, zelfs van 't beddegoed om alleen te juichen over 't behoud van haren darling.

Door 't bezoek der nènèh en de daarop gevolgde soesah der boot had Isa dien dag maar een paar maal tijd gehad naar Blouns te gaan zien. Telkens kwam ze met een ernstiger gelaat terug, en vervloekte Corrie den vloed, de soengei, zijne wonden, ja, zelfs zijne beenen. Dat hij toch zijn vriend niet kon bezoeken, dat hij hem niet kon troosten en bemoedigen, vond hij verschrikkelijk. Langzaam, uiterst langzaam ging voor hem de dag voorbij onder 't rooken van tallooze pijpen en cigaretten, onder 't drinken van bier en wiskey soda, onder 't vervloeken van de wonden, die hem beletten te loopen en onder 't troostrijk kalmeerend gekeuvel van Tjisai en Isa. Eindelijk kondigde de tong-tong den avond aan. Door zijne jongens naar de voorgalerij gedragen, ademde Corrie daar eene vochtige warmte in terwijl hij één voor één de koelies naar hunne woningen zag terugkeeren. Plotseling herinnerde hij zich den man, naar wien hij den vorigen avond had laten zoeken. Een mandoor ziende passeeren, vroeg hij naar den uitslag van dat zoeken. Beleefd antwoordde deze dat eerst dien morgen bij eb het lichaam van den ongelukkige gevonden was; aan zijn haar, dat nog slechts boven de modder uitstak, had men hem herkend: hij scheen inge zogen en langzaam gestikt te zijn.....

Zwijgend liet Corrie den mandoor gaan en terwijl zijn hoofd langzaam op zijne borst zonk en eene rilling door zijne leden liep, deed hij zich zelven zachtjes de vraag of daar een vloek op Suau-Lamba estate rustte, een vraag, die slechts beantwoord werd door 't geheimzinnig ruischen der in den avondwind sidderende en ritselende bladeren.

Nog bestraalde den volgenden morgen de mata hari

de aarde niet ten volle, toen de nènèh aan den arm van Isa de trap der voorgalerij besteeg. Met ongeduld verwachtte Corrie haar, reeds voelde hij zich veel lekkerder en had hij tot zijne blijdschap bemerkt dat zijne wonden zich gesloten hadden. Ook Oh Soei San voelde zich veel beter en had minder pijn en last van de muskietenbeten. Over beiden was de nènèh zeer tevreden en op zegevierenden toon gaf zij Corrie verlof dien dag op te staan en door 't huis te loopen, dan zou hij morgen misschien een paar uur naar buiten mogen. Glimlachend hoorde onze vriend 't bezorgde oudje aan, hij had toch reeds plannen voor dien dag gemaakt en honderd nènèh' zouden niet in staat zijn geweest hem zijne plannen te doen veranderen. 't Allereerst maakte hij een visite bij Blouns. Beiden schrokken van elkander: Allah! wat zag de arme jongen er uit, levend stervend scheen hij reeds niet meer tot deze wereld te behooren. Deelnemend greep Corrie een zijner handen, akelig als van eene doode was zij slechts vel over been. Ook zijn gelaat was vreeselijk ingevallen, terwijl zijne pols ternauwernood waarneembaar was. Met innig medelijden zag Corrie naar den armen jongen man, die daar lag te sterven, omdat 't leven hem een last was, omdat hij niet langer strijden wilde. Ja, hij wilde sterven en Corrie voelde dat geen obat der wereld hier helpen kon. Hoe lang kon 't nog zoo duren? Zouden 't uren of dagen zijn? Ook de stem van den zieke was zwakker geworden en had iets ge kregen dat onzen vriend pijnlijk aandeed. Alles duidde 't einde aan. Blouns zelf was daar ook verzekerd van en hij was 't, die dat punt aanroerde toen hij zag dat zijn vriend er nooit den moed toe zou bezitten. Kalm sprak hij over alles en toen hij zijne laatste beschikkingen had

gemaakt legde hij kalm zijn vermoeid hoofd neer en zijne oogen sluitende trachtte hij in te slapen Zacht verwijderde Corrie zich, terwijl hij zijne ontroering zocht te verbergen Hij geloofde zijn vriend, zijn lotgenoot voor 't laatst levend te hebben gezien en slechts noode begaf hij zich naar zijne velden, naar 't werk dat hem wachtte. Vóór hij echter ging, deelde hij de beide meisjes mede wat hij dacht van den toestand van Blouns en zeide hen den zieke zorgvuldig te bewaken.

Met een bezwaard hart verliet Corrie zijn huis: zou hij als hij 't weder betrad, er een doode in vinden?...

Spoedig werd hij echter geheel en al in beslag genomen door den arbeid Hoewel de koelies met 't reinigen en tjankollen der velden goed waren opgeschoten, hadden zij volgens Corrie verder kunnen zijn, ook was de put in 't bosch nog niet vrij van de wortels, die er door die verschrikkelijke donderbui in waren geploft en bemerkte onze vriend met ontzetting dat 't getal der zieke koelies schrikbarend was vermeerderd. Als om hem te troosten, vertoonden de bibitvelden zich aan hem als grasvelden, zoo heerlijk groen. En toch baarde dit hoopvolle gezicht hem ook weer nieuwe bekommernis en soesah. Tot nog toe was er namelijk steeds regen gevallen en waren dus de regenputten op de estate zelf altijd vol geweest. Hoe zou 't echter met de tabak gaan als dat regenen 's middags eens ophield, en de put in 't woud nog niet vrij was gemaakt? Onverbiddelijk zouden dan de kleine plantjes ten doode gedoemd zijn. Zulks moest voorkomen worden, evenals de gezond heidstoestand der koelies verbeteren moest, wilde de onderneming Suan Lambah bloeien en haar product een eervolle plaats op de Europecsche markt beslaan. Duidelijk zag Corrie

zulks in, en meer dan vroeger verlaagde hij naar de komst van den manager, niet om hem, maar om den dokter dien hij zou medebrengen.

Toen onze vriend dien middag thuis kwam, kwamen de meisjes hem tegemoet met gezichten waarop hij duidelijk las dat Blouns nog leefde. Nog niet de minste verandering was er in zijn toestand gekomen, tusschen, beide iets prevelende, scheen hij steeds te sluimeren. Zacht sloop Corrie naar zijn ongelukkigen vriend. Met half gesloten oogen en een zwak lachje staarde deze hem aan. Op Corrie's vraag of hij niets wilde hebben, smakte hij met zijne verdroogde lippen. Haastig werd er ajer blanda gebracht. Met groote teugen ledigde de zieke 't glas, hij was echter te zwak om 't zelf vast te houden en moest daarin door Corrie worden geholpen. Snel spoedde deze zich vervolgens naar beneden waar hij door een aantal kranke koelies met smart werd verbeid. Zooveel zieken en bijna geen obat meer. Allah, Soesah skali! (God, wat een bezwaren). Wat te doen? Hij kon de patienten toch niet wegzenden I Daar bedacht hij plotseling iets; zelf zou hij obat maken en 't den koelies geven die zich slechts verbeelden ziek te zijn. De echte medicijn zou hij bewaren voor hen die 't werkelijk noodig hadden Fluks nam hij nu wat tabaksasch, mengde er wat jenever door, deed een weinig van dit mengsel op eene flesch water, liet Ah Hing 't flink schudden en.....hij had nieuwe obat. Gewillig, vertrouwvol slikten de koelies 't mengsel en de uitkomst bewees dat in den nieuwen obat eene even groote geneeskracht scheen te schuilen als in caslor-olie en quinine Allen waren den volgenden dag weer aan 't werk, behalve zij die ernstig ziek

waren en die, hoe zorgvuldig ook door Corrie behandeld, eerder verergerden dan beter werden.

Met onzen vriend zelf ging 't goed vooruit; zijne wonden hadden zich op een paar der grootsten na gesloten en daar zijn kleintje ook geheel genezen was, voelde hij zich weer lekker als vóór zijn uitstapje. Met Blouns was 't den eenen dag iets beter, den anderen iets minder maar niettemin ging 't langzaam achteruit. Het was of de ongelukkige jongeling niet kon sterven. Steeds was Corrie bij hem als hij thuis was en sinds de laatste nachten sliep hij op zijne longchair in de ziekenkamer om bij de hand te zijn als 't laatste oogenblik daar was Isa sliep zoolang bij Tjisai, die met hare vriendin op den dag den armen patient verpleegde. Zoo verliepen er acht dagen in angstige spanning; elk oogenblik verwachtte Corrie den manager, maar ook den dood van Blouns. Noch de een, noch 't ander kwam. Op 't laatste zou men echter niet lang meer te wachten hebben.

Weer zijn er twee dagen verloopen, voor Corrie dagen van aanhoudenden arbeid, nachten van zorg en liefderijke verpleging. Zooeven heeft de tong-tong 't sein gegeven om 't werk voor dien dag te staken maar dof en loom hebben de holle slagen door den omtrek geklonken en toen hij zweeg, verviel alles weer in eene doodsche rust en werd 't stil op Suan Lamba estate, akelig stil. Zelfs de met sombere pracht ondergaande zon die schitterde en vlamde als eene gloeiende kogel in een hemel van vuur, omgeven door bloedroode, met bliksemend goud omzoomde wolken, droeg 't hare er toe bij om den plechtigen ernst te verhoogen die zich niet alleen op de gelaatstrekken der huiswaartskeerende

koelies vertoonde, maar die de geheele omgeving neerdrukte en beheerschte. Nauwelijks toch ritselden de bladeren en slechts zacht, weemoedig klagend begonnen de nachtinsekten hunne sombere muziek. Alles, iedereen scheen te weten dat daar een jong leven op 't punt stond te scheiden, te scheiden uit eene wereld waarvan dat leven niets meer te hopen of te wachten had, uit eene wereld die hem niets had geschonken als verdriet en bittere tranen.....

Ook in 't groote huis was alles stil. Sinds een uur verwachtte men ieder oogenblik den laatsten ademtocht van den jongeling die zóólang en zóó hevig had geleden, maar wiens strijd nu ten einde liep. Plotseling was hij dien middag tegen vijf uur erger geworden en had hij om Corrie geroepen met eene zachte, aandoenlijk weeke stem. Onmiddellijk had Tjisai Ah Hing uitgezonden om zijn meester te zoeken en geen half uur later had Blouns kalm zijn moe hoofd neergelegd, zeker dat in zijn laatsten doodstrijd een vriendenblik op hem zou rusten, eene vriendenhand daarna zijne oogen sluiten zou. En nu, terwijl de stervende Corrie's hand in de zijne geklemd hield, stonden allen zwijgend en geroerd tot tranen om die doodsponde. Alles was geopend om den stervende zooveel mogelijk lucht te verschaffen, maar geen enkel koel zuchtje drong naar binnen, de gansche omgeving weerkaatste slechts lauwe hitte, men ademde niets dan eene vochtige drukkende warmte. Overal heerschte eene beklemmende akelige stilte en niet 't minste was zij waarneembaar in de ziekenkamer waar onzichtbaar, maar niettemin zeker de doodsengel rondwaarde. Onwillekeurig voer Corrie en de beide meisjes eene siddering door de leden toen de stervende op hollen toon begon

te spreken, toen hij met de uiterste inspanning zijner reeds bijna vervlogen krachten van zijn vreugdeloos leven gewaagde, van zijne moeder die zeker niet kon gissen dat haar Harry op dit oogenblik stervende was en van Mary voor wie hij zijn jong leven had opgeofferd.

Met zwakke toonlooze stem, van tijd tot tijd ijlend, sprak hij van zijn' hartstocht voor haar, zijn hartstocht dien hij niet had kunnen overwinnen, dien hij integendeel had gekoesterd en gevoed en die hem nu doodde en hem zijn hart breken ging. O! hij wist 't, hij had gezondigd door aan dien hartstocht toe te geven, maar ook, hij had er voor geboet, zwaar, oneindig zwaar. En nu scheen de Almachtige medelijden met hem te hebben, want thans stierf hij, thans werd hij verlost uit zijn nameloos lijden. Allengskens was zijne stem tot een nauw hoorbaar fluisteren teruggezonken, tot een zacht kreunend klagen zoo zonderling gedempt, zoo wegstervend week alsof 't reeds uit de geheimzinnige verlen van daar boven gepreveld werd. Oneindig kalme vrede lag op de bleke trekken van den lijder, trekken, waaruit alle leed, alle smart was geweken. Onweers'aanbaar drong zich dan ook bij Corrie de troostrijke en verzoenende overtuiging op dat hij, die op aarde zooveel had geleden boven gelukkig, zalig worden zou, door daar de vrede te vinden, die hij hier beneden tevergeefs had gezocht.

Iedereen zweeg om de lijdenssponde; slechts nu en dan hoorde men een nokkend geluid als een ternauwernood bedwongen snik en een zacht schreien als een rouwkreet van harten die in weedom samenkrimpen bij de nadering van den onverbiddelijken dood, maar al werd er overigens niets vernomen, al bleef de smart, dit diepe medelijden, deze onuitsprekelijke weemoed

stom, de tranen die daar zachtkens maar onophoudelijk vloeiden over twee gebruinde wangen, de innig meewarige blik van den forschen jongen man die daar als bij 't doodsbed van zijn broeder stond, waren wellicht de meest deelnemende, de welsprekenste lijkrede bij den uitvaart van dezen armen martelaar en zwerveling.

Daar zweefde plotseling iets als een glimlach over 't bleek gelaat en zacht, maar duidelijk vernam Corrie van een paar reeds bloedlooze lippen deze vraag op uiterst weemoedigen toon gedaan: ‘Of daarboven geen scheiding zou zijn?’

Was 't een antwoord, die geheimzinnige bovenaardsche glans die plotseling daar 't gelaat van den lijder bestraalde, of was wellicht onzichtbaar Mary's geest tegenwoordig, werd hij in hare armen gedragen naar't rijk van eeuwige vrede en rust?

Op 't oogenblik dat de laatste der langzaam wegglijdende avondstralen 't aangezicht van den lijder trof, zag men zijne oogappels zich met 't wit naar boven keeren, alsof zij in 't voorhoofd wilden verdwijnen en daarop zachtkens terugzinkende voelde Corrie zijne hand loslaten..... de arme had uitgeleden..... Zacht, eerbiedig, broederlijk teer bewees onze vriend vervolgens een laatsten dienst aan den doode door hem zijne oogleden te sluiten.

Als uit marmer gehouwen lag de martelaar daar kalm, rustig, glimlachend zelfs, maar een glimlach van vrede en geluk die niet van deze wereld is.

Is een doode altijd iets dat tot nadenken stemt, hoeveel te meer was zulks ook hier 't geval; ver van de bewoonde wereld, ver van iedereen en alles dat hij eens had liefgehad, geëerd en bemind, was daar een

jongeling gestorven te midden van oerwouden, te midden van natuurmenschen. Als men Corrie gevraagd had waarom, zou hij 't waarschijnlijk niet hebben kunnen zeggen, maar toch vond hij iets akeligs in dat sterven van Blouns, in dat sterven op mijlen afstands van de beschaafde wereld en van de vrouw die nicer dan iemand anders gerechtigd is den laatsten blik uit 't brekende oog, den laatsten toon van de verstijvende lippen op te vangen.....van zijne moeder. Dien avond en nacht bleef de stilte die er om 't sterfbed geheerscht had, voortduren, ongestoord, door niets verbroken. En toch sliepen niet allen in 't groote huis. Met beschreide oogen waren de beide meisjes, na wat gegeten te hebben, naar bed gegaan. Ook Corrie had wat gegeten, maar ondanks de smeekbeden van zijn kleintje had hij niet van slapen willen hooren. Moest hij niet waken bij 't lijk van zijn vriend, van zijn broeder? Ja, dezen laatsten dienst moest hij zijn lotgenoot bewijzen, morgen zou hij 't immers niet meer kunnen doen. En Corrie was op blijven zitten met dc handen onder 't hoofd toen de beide meisjes ter ruste waren gegaan. Een half uur slechts, toen had hij de wankelende tafel verlaten waaraan hij bezig was geweest een brief te schrijven en zijne schoenen uittrekkende was hij op zijne sokken naar de kamer geslopen waar de doode lag, om ongestoord een laatsten blik nog op zijn vriend te werpen. En een geruimen tijd had hij daar gestaan in die door de nachtvorstin spookachtig verlichte kamer, stijf starende op 't marmeren gelaat van den doode, alsof hij diep in zijn geheugen wilde prenten, alvorens 't aan de aarde toe te vertrouwen.

Alleen was hij daar geweest in die door de maan

verlichte ruimte waar nog de klanken trilden der door den stervende gesproken woorden, alleen met den doode, alleen met zijne gedachten.....Toen Oh Soei San dien nacht tegen drie uur ontwaakte, en zij Corrie nog niet naast haar vond, was zij opgestaan en hem gaan zoeken. Weldra zag zij hem liggen in zijne longchair, maar zooals zij hem zoovele nachten had verrast gedurende Blouns ziekte, sluimerend met open oogen.....

Den volgenden morgen had nauwelijks de tong-tong de akelige bedompte stilte verbroken, die hij als 't ware den vorigen avond had opgewekt of onder geleide van een mandoor verdwenen in de oosterafdeeling in 't bijna ondoordringbaar woud zes koelies met bijlen, parangs en tiankols gewapend. Zorgvuldig hakten zij tot op eene bepaalde breedte de slinger- en woekerplanten weg die allerwege den grond bedekten, kapten de groote wortels der boomen en vormden alzoo een tamelijk begaanbaar pad. Voortgaande kwamen zij eindelijk op eene plaats die als 't ware open was en slechts ten deele ingenomen werd door een reusachtigen boom wiens donkergroen loof en reusachtig bladerendak den bezoeker dezer plek als 't ware verlokkend uitnoodigde, plaats te nemen en een wijl te rusten. Met onverschilligen blik zag de Javaan rond en volstrekt niet getroffen door de schoonheid, noch door den stillen, hemelschen vrede die dit plekje, deze eenzame plaats kenmerkte, gaf hij zijnen koelies een wenk, waarop dezen een graf begonnen de delven. Gedurende een half uur werd dat werk voortgezet en verstoorden bijl, tjankol en parangslagen de diepe stilte, de gewijde rust die wellicht van 't begin der schepping af, op deze plek hadden gewoond

Toen verlieten de koelies de plaats, onverschillig als zij gekomen waren, zij hadden immers hun werk verricht. En toen 't daar weer eenzaam was geworden, kwamen apen en badjings (Javasche eekhoorn) weer op de plaats terug van waar zij daar straks door menschen waren verjaagd en dartelden en speelden weer en klauterden en sprongen weer tegen den stam van den woudreus, over zijne wortels en, geleid door de glinsterende stralen der flikkerende zon die schalks zich tusschen 't groene loof verborgen om plotseling met verblindenden glans uit te schieten, op den zandhoop die daar lag naast 't versch gedolven graf.....

Plotseling spitsten zij hunne ooren, snoven de lucht op en spoedden zich weer weg in den boom, om tusschen zijn dicht loof de handelingen te bespieden van hen die daar langzaam en somber nader kwamen. Voorop liepen tien koelies, onmiddelijk daarachter vier mandoors die 't lijk droegen dat in een tikar (matje) was gewikkeld, daarna volgde Corrie met Oh Soei San en Isa, terwijl de stoet gesloten werd door de zestien andere mandoors. Voorzichtig als wilde men den doode niet in zijne eeuwige rust storen, werd 't lijk in de groeve neergevlijd en begonnen op een wenk van Corrie de koelies 't graf te vullen. Helder scheen de zon op dien morgen, bliksemend schoot zij hare verzengende stralen op 't aardrijk, alles badende in een oceaan van licht, lucht en leven en desniettemin scheen 't Corrie of de geheele wereld, de gansche aarde, eene woeste, doodsche donkere, eenzame wildernis was, toen de eerste aardkluiten kletterend op den tikar vielen en hij langzamerhand geheel onder de zwarte aarde verdween. Huiverend vroeg Corrie zich af of daar een mensch onder den grond was gestopt,

een wezen dat had kunnen denken, gevoelen, lijden. Hij kon 't zich niet begrijpen en dacht dat hij droomde, maar als hij dan om zich heen zag en vooral vóór zich, waar die sombere zwarte kuil hem grijnzend aanstaarde, die kuil, die zich langzaam maar regelma ig vulde, o, dan kon hij niet twijfelen, dan wist, dan voelde hij dat hij daar iemand had begraven die zijn lotgenoot, collega, neen, hooger, meer dan dat, zijn broeder was geweest.....

Weldra waren de koelies met hun werk gereed en na nog een paar groote steenen op 't graf gewenteld te hebben om 't tegen de wilde varkens te beveiligen, gaf Corrie hen een teeken en verlieten allen de plek die nu gewijde aarde geworden was, allen, ook Isa en Oh Soei San. Gansch alleen bleef onze vriend achter, als den vorigen nacht: alleen met den doode, alleen met zijne gedachten. Als een paar uur tevoren werd 't doodstil op die plek en kwamen langzamerhand de badjings en apen weer te voorschijn en dartelden en speelden en klauterden en sprongen weer, onbewust dat het wezen hetwelk daar onbewegelijk als eene rots met gebogen hoofd op dien versch gevulden grafkuil stond te staren, een mensch was, een mensch voor wien zij altijd gingen loepen Van dit mensch hadden zij echter nooit iets te vreezen en wel 't allerminst nu. Waaraan dacht Corrie? Wie zal dat zeggen? Zeker is't dat het geen kleinigheden waren die zijn geest in beslag namen, geen nietige alledaagsche dingen die zijn duizelend brein bezig hielden.

Toen hij zich echter plotseling omkeerde en door die onverwachte beweging én apen én badjings op de vlucht joeg, stond zijn gelaat koud en strak en was er niets op te lezen dan een stout: voorwaarts. Ja,

een voorwaarts tot den dood toe, lag te lezen in die trekken, koud en strak als marmer. 't Was of hij den dood wilde tarten om ook hem te doen vallen, om ook hem weg te nemen. Met krachtige vaste stappen verwijderde Corrie zich in de richting van de estate, zonder om te zien. Daar bereikte hij echter de grens van de open plek en juist zou hij in 't oerwoud verdwijnen, toen hij zich omkeerde en in de richting van 't graf een ‘goodnight’ mompelde, dat op den adem van den wind verder werd gedragen.

XI. Het begin van 't einde.

Acht dagen zijn er verloopen sinds den avond dat een stervende in 't groote huis naar versche, frische lucht snakte, sinds de doodsengel er rondwaarde Voor Corrie dagen van zorg en aanhoudenden ingespannen arbeid, voor Oh Soei San dagen van armoede en ontbering, maar vooral van eentonigheid. Zoolang zij toch op de estate was geweest, en weldra zou zulks bijna zes maanden zijn, had zij Blouns beschouwd als een zieke en hem als zoodanig dus behandeld. Immer had hij hare zorgen noodig gehad, van af 't oogenblik toch dat hij haar en Corrie zijne geschiedenis had verhaald, van af den eersten avond van hun verblijf op Suan-Lamba had de rosachtige bleeke jongeling met zijn zwaarmoedig uiterlijk, met zijne zachte stem Tjisai belangstelling, Corrie kassian ingeboezemd, en beiden hadden hem onder hunne vleugelen genomen en zooveel mogelijk getracht hem te beschutten tegen de ruwe stormen des levens, tegen de woeste vlagen van 't noodlot. 't Was echter

te laat geweest; zijn bestaan was reeds geknakt, zijne levenshulk had reeds schipbreuk geleden en daardoor een lek bekomen die 't levensbootje onverbiddelijk moest doen zinken. En nu, 't was gezonken. Blouns was gestorven, en zijn heengaan liet eene akelig leege plaats achter in 't groote huis. Vooral in de eerste dagen deed zich die leegte geducht gevoelen en onophoudelijk spraken de beide meisjes over den armen jongeling. Zooals van zelf spreekt was Isa door Oh Soei San geheel op de hoogte zijner treurige geschiedenis gebracht en beiden hekelden en veroordeelden onbarmhartig Mary's gedrag. Geen van tweeën, zelfs de Japansche met hare hoogere beschaving en fijner gevoel, waren in staat de drijfveeren van Mary's onverantwoordelijke handelwijze tegenover haren minnaar te begrijpen en zonder eenig mededoogen beschuldigden zij haar als zijn moordenaar.

Ook Corrie miste Blouns; maar niet zoo als de beide meisjes 't deden. In de velden toch had hij aan zijn collega nooit iets gehad. Van af zijne komst op de onderneming had onze vriend alles allien moeten doen. Blouns had hem slech's 's avonds met de boeken en rapporten geholpen en 's avonds miste Corrie dan ook zijn vriend, niet alleen omdat hij nu ook de boeken moest doen, maar ook door de leege plaats in huis, die door de stille zwaarmoedige jongeling ingenomen was geweest.

Maar, op een paar uitzonderingen na wendt men aan alles en hoewel er geen dag voorbij ging dat Blouns niet een paar maal genoemd werd, raakte men langzamerhand gemeenzaam met de gedachte dat hij niet meer was en begon men weer belang te stellen in andere zaken. Hoewel hij er 't minst over sprak, dacht Corrie

't meest aan dat eenzame graf, daar op die open schoone rustige plek te midden van 't oerwoud. Hij was 't ook geweest die er voor gezorgd had dat een eenvoudig houten kruis de plaats aanwees waar een beschaafd mensch begraven lag, dat 't graf door de talrijke babi oetang (wilde varkens) niet werd verwoest en vernieled en dat de weg daarheen niet al te onbegaan baar werd. Hij meende dit verplicht te zijn aan de nagedachtenis van zijn vriend, aan den eerbied dien hij ondanks zichzelven voor Mary koesterde. Ook hij begreep haar niet, en in zoover stond hij gelijk met zijne Tjisai en Isa, maar daarom waagde hij 't toch niet haar te veroordeelen. Integendeel, hij vond zoo iets onverklaarbaar grootsch, zoo iets onbegrijpelijk edels in hare weigering om den man te huwen die verachtelijk en laag op haren vader moest neerzien, dat hij Mary gelijk stelde, neen, hooger dan Jeanne d'Arc die altijd zijn ideaal was geweest. En hij wist dat zij en de moeder van Blouns hem dankbaar zouden zijn voor de zorgen die hij betoonde voor de laatste rustplaats van hun beider lieveling.

Snel en ongemerkt vlogen de dagen voorbij, reeds lang had Corrie de bibit op de grootere velden doen uitplanten en met zorg elken dag de relden inspecteerende, hoopte hij in staat te zijn een groot aantal picols in de schuren te krijgen. De bibit toch was prachtig, maar.....langzaam doch zeker begon er weer gebrek aan water te komen. Sinds lang regende 't niet meer 's middags, en de put in 't woud scheen niet vrijgemaakt te kunnen worden van de wortels die hem vulden en bedekten Met schrik bemerkte Corrie zulks en voor 't ergste vreezende haastte hij zich met op ver-

schillende punten in 't woud door zooveel koelies als hij maar eenigszins missen kon, naar water te laten graven. Maar Suan Lamba scheen vervloekt te zijn; er werd geen water gevonden, somber kalm trotseerden de wortels in den put de woedende bijl en parangslagen der naar water smachtende koelies en steeds minder werd den gezondheidstoestand der pondoq-bevolking. Vooral die toenemende ziekten hinderden Corrie geducht, daar hij nu allen, ook de ernstigste kranken, in moest geven van zijn eigen mengseltje. Wat een soesah! Dikwijls somber kwam onze vriend dan ook thuis van zijn arbeid, en moest Oh Soei San, die ondanks de ontbering die zij op de estate leidde, doch daar straalde als een pas ontloken rozeknop in den vollen bloei harer jeugdige schoonheid, al hare teedere lieftalligheid aanwenden om haren Hakakeïsan zijne zorgen te doen vergeten, bedwelmd als hij dan werd door een paar schitterende oogen, vurige kussen en eene stem die zacht als een zefir, melodieus als eene aeolusharp was. Regelmatig volgden de dagen elkander op zonder dat er iets belangrijks voorviel. Daar Corrie zelf niet meer naar Sandakan gaan kon, dewijl de onderneming niet aan haar lot kon worden overgelaten, had hij reeds besloten den volgenden hari besaar een Javaanschen mandoor te zenden, toen hij eindelijk de zoolang verbeide visite van den manager kreeg. 't Was op een zonnigen morgen dat onze vriend zich in de Zuiderafdeeling bevond, toen hij plotseling den tabaksboom varen liet dien hij bezig was geweest te onderzoeken. Een geluid toch als van een fluit was op den adem van den wind tot hem gekomen. Een wijl luisterde hij zoo scherp als 't hem mogelijk was, maar alles bleef stil in den omtrek, niets verstoorde de rust

van dezen vredigen tropischen morgen. Reeds wilde Corrie met zijn wandeling voortgaan, denkende dat hij zich vergist had, toen plotseling opnieuw een tot driemaal toe herhaald schril gefluit den omtrek verlevendigde. Onmiddellijk snelde Corrie naar de pier, liet daar de sloep bemannen en zelf 't roer in handen nemende, zakte hij de soengei af.

Voortgestuwd door 't getij lag hij na een half uur roeiens op zij van de steam-launch die den head-manager, den dokter en nog een paar heeren aan boord had die voor hun genoegen Britsch Noord Borneo bezochten en gedurende hun zijn in Sandakan, gaarne gebruik maakten van de invitatie van den manager om met hem zijne estate eens te gaan bezichtigen. Onwillekeurig dacht Corrie toen hij dit verhaal hoorde dat wellicht zonder die bezoekers, hij nog langer op deze visite had moeten wachten. Op den terugtocht die slechts langzaam, zeer langzaam kon worden volbracht, deelde Corrie zijn chef den dood van Blouns mede na hem vooraf eene beschrijving van zijne ziekte te hebben gegeven. Strak voor zich ziende hoorde de Engelschman onzen vriend aan. Ook nadat Corrie geeindigd had bleef 't langen tijd stil in de ranke prauw. Zijn eenvoudig en toch zoo treffend verhaal van 't lange zielelijden en 't eenzaam, verlaten sterfbed van den jongen kluizenaar had iedereen aangegrepen en medelijden ingeboezemd. Somber zweeg men en niets verstoorde de plechtige stilte dan de pagaaien die regelmatig in 't water plasten en nu en dan 't gekrijsch van een aap.

Toen de prauw bij de pier aanlegde slaakte iedereen een zucht van verlichting en alsof in 't bootje ook de somberheid was achtergebleven, was men nauwelijks

aan land of 't lachen en schertsen verving de stilte van daar straks. Nieuwsgierig zag men rond en alles boezemde vooral den vreemdelingen belangstelling in. Corrie's huis vonden ze vooral interessant en ze begrepen maar niet hoe 't voor een Europeaan mogelijk was te leven zoo ver verwijderd van de beschaafde wereld, te leven te midden slechts van 't ontonbeerlijkste, omringd door zoo weinig comfort en gemakken. Hunne belangstelling in Corrie zou echter nog hooger stijgen. Daar trad n.l. plotseling Oh Soei San te voorschijn, Oh Soei San gevolgd door de van haar onafscheidelijke Isa. Maar wat zagen die beide schepseltjes er uit! In hun sierlijkste pakéan gedorst, vormden de twee meisjes een geheel dat in de hoogste mate schilderachtig, aantrok door zijne liefelijke schoonheid en jeugdige frischheid.

Met de bevalligheid aan haren landaard eigen maakte Tjisai bij haar binnentreden eene sierlijke buiging en haar groeten gevolgd door Isa die eerbiedig hurkte voor den toean besaar en zijn gevolg. Onwillekeurig stonden de heeren op toen Corrie vervolgens zijn kleintje bij de hand nam en haar zijnen gasten voorstelden als zijne vrouw.

Glimlachend zag Oh Soei San de beide vreemdelingen aan die, onvoorbereid als zij waren op de ontmoeting van eene lady, Corrie's Tjisai met onverholen bewondering aanstaarden. Wat zij gedacht hadden, zeker niet hier in deze wildernis eene jonge dame te vinden die in schoonheid, lieftalligheid, beschaving en goeden toon de jonge ladies in ‘Old Engeland’ op zij streefde.

Met de haar eigen gemakkelijkheid knoopte de Japansche een gesprek met hare bezoekers aan, terwijl Corrie den manager den toestand beschreef waarin op 't oogenblik

de estate verkeerde en die volstrekt niet rooskleurig was, vooral door 't getob met goed drinkwater en de talrijke zieke koelies, bezwaren die onvermijdelijk de sluiting der estate tengevolge zouden hebben als er geen afdoende maatregelen werden genomen. Slechts even roerde Corrie de ontberingen aan die hij hier ondervonden had van 't eerste oogenblik dat hij op Suan-Lamba estate geland was, ontberingen die hem lang reeds te zwaar zouden zijn geworden als hij niet telkens moed, kracht en sterkte had geput uit den troostenden glimlach van zijn kleintje, uit haren stralenden oogopslag. Bewonderend zag de manager 't teere zwakke schepseltje aan, toen hij hoorde welke soesah zij op den terugtocht van Sandakan had doorstaan, toen hij vernam hoe zij Corrie bij die gelegenheid 't leven had gered. Onwillekeurig ook rilde hij toen onze vriend hem verhaalde van hunne primitieve legersteden, maaltijden en hun voorbehoedmiddel tegen de venijnige beten der muskieten 's nachts. Dringend verzocht Corrie hem 't een en ander van Sandakan te zenden, want hij had hier zoowat gebrek aan alles. Tevens verzocht hij aanvulling van koelies, want had hij ditmaal 't planten en snijden der tabaksboomen met Javanen kunnen afdoen omdat 't slechts eene proef en dus alles maar op kleine schaal was geweest, nu ging 't niet langer en moest hij Chineezen hebben om te fermenteeren, te sorteeren en de tabak af te pakken, daar hij al zijne Javanen hard noodig had voor 't kappen van 't bosch en 't gereed maken van den grond voor een volgenden oogst. Voor een volgenden oogst: Arme Corrie!

Na onder 't genot van eenige wiskey-soda's aldus 't een en ander te hebben vernomen, stond de manager

op en geleid door onzen vriend wandelde hij en zijn gevolg de onderneming rond. In elke bangsal werd een kijkje genomen en onomwonden betuigde de toeanbesaar Corrie zijne tevredenheid met den door hem gemaakten oogst. 't Minste was hij ingenomen met de woningen der koelies, maar toen Corrie hem er opmerkzaam op maakte hoe ellendig en primitief hij zelf woonde en hoe hij al zijne koelies voor 't veldwerk en 't bouwen der bangsals had noodig gehad, begreep de manager dat zijn assistent zich tevreden had moeten stellen met 't restaureeren der koeliewoningen. Zoodra Corrie echter tijd had moest zijne eerste zorg zijn nieuwe pondoqs te laten zetten.

Plotseling verkondigde de tong tong dat 't elf uur was en daar Corrie zijne gasten eens wilde laten genieten van 't woeste majestueuse tooneel dat de opkomst van den vloed den toeschouwer aanbood, voerde hij hen langs een omweg naar de pier. Blazend en zuchtend volgde men onzen vriend die kalm en bedaard alles aantoonende bleef doorwandelen, zoo geheel op zijn gemak alsof hij niets merkte van de verschroeiende hitte waarmede de mata-hari dien dag Suan-Lamba estate bescheen.

Even vóór twaalf uur bereikte men de pier; nog vertoonde de bedding der rivier zich bedekt met die akelige, grijze laag klei en modder die Corrie zoo walgelijk had toegeschenen op dien avond dat hij half dol door de duizenden muskietenbeten, zich er met zijn kleintje en zijne koelies in had gewaagd. Daar vernam men echter plotseling een machtig ruischen, een woest loeien en brullen en met onberekenbare snelheid stormde daar de watermuur voorbij de verbaasde en verschrikte blikken

der Engelschen, die ontzet achteruit weken. Hunne ontzetting nam echter toe toen zij vernamen dat Corrie en zijn kleintje eens door dien vloed waren overvallen geworden.

Bedaard wandelde men nu naar huis waar een voor Suan-Lamba estate uitstekend ‘tiffin’ door Ah Hing onder toezicht van Isa en Oh Soei San klaar gemaakt, de gasten wachtte.

In langen tijd was 't zoo vroolijk niet geweest in 't groote huis als dien middag.

Na afloop van den maaltijd verzocht de dokter Corrie de zieke koelies te laten komen, verscheiden kregen castor-olie en quinine; die dat niet kregen werden afgezonderd om een rustig sterfbed te vinden in 't hospitaal van Sandakan, zooals Corrie in de Engelsche taal van den dokter met ontzetting hoorde. Allah, dat was toch verschrikkelijk en medelijdend staarde onze vriend op hen, met wie hij zoolang gewerkt had en die nu gingen sterven, die nu vielen als slachtoffers van 't moordende klimaat van Britsch-Noord-Borneo.

Tegen twee uur gaf de manager zijn verlangen te kennen 't graf van Blouns te bezoeken. Geleid door Corrie ging men op weg en weldra bevond men zich in 't dichte woud onder 't groene reusachtige loofdak der boomen. Eene plechtige stilte, kalmte en rust heerschten hier, die niet nalieten hun invloed uit te oefenen op de pelgrims. Onwillekeurig zweeg men en verdween de glimlach op ieders gelaat. Men gevoelde dat men hier op gewijden grond was, dat hier de geest nog zweefde van één die veel geleden had en eerbiedig zwijgend ging men voort met gebogen hoofd..... Plotseling stond Corrie stil en op een heuveltje wijzende,

waarop zich een klein houten kruis verhief, ontblootte hij zijn hoofd, daarin gevolgd door de anderen. Een wijl stond men daar turend op 't eenvoudige en toch in deze woeste natuur zoo sterk sprekende graf. Ten laatste wendde de manager zich af en terwijl hij een ‘poor boy’ mompelde, aanvaardde hij den terugtocht, de heerschappij op deze door den dood gewijde plaats weer overlatende aan apen en eekhoorntjes.

Tot drie uur bleef men vervolgens nog gezellig bij elkander, waarna 't tijd werd den terugtocht aan te vangen. Alle zieke koelies waren bij de pier verzameld. Voor Corrie, die wist dat hij hen waarschijnlijk geen van allen ooit meer zou terugzien, was 't een aandoenlijk oogenblik toen hij met een handgebaar afscheid van de Javanen nam die met hem Suan-Lamba estate hadden ontgonnen. Zoolang hij kon bleef hij de boot nastaren; daar sloeg zij echter een hoek om en verd ween uit Corrie's oog. Zwakker, steeds zwakker werd ook 't geschreeuw der roeiers en toen een groot half uur later een schril gefluit den omtrek vervulde wist Corrie dat hij weer alleen was.

Ja, weer was hij alleen temidden van feusachtige ondoordringbare oerwouden en wilde natuurgenooten, alleen, op mijlen afstands van de beschaafde wereld. Gelukkig echter dat hij zijn toestand zelf nooit zoo beschouwde en dat hij iedereen zou hebben uitgelachen die hem beklaagde dat hij alleen was. Alleen, hij alleen, hij eenzaam en verlaten? Maar bij alle goden, had hij dan zijn kleintje niet, Oh Soei San die hem door haren oogopslag alle soesah vergeten deed, door haren welluidenden lach hem bemoedigde en opvroolijkte? Neen, waarachtig, hij was niet alleen, in haar bijzijn

vergat hij ontbering en soesah, moeite en ongemak, ziekte en gebrek.

Daarenboven zou 't slapen op atap, 't zich behelpen met eenvoudig wat gekookte droge rijst en dergelijke onaangenaamheden meer spoedig ophouden. De manager had immers een lijstje medegenomen van verschillende benoodigdheden, en beloofd hem spoedig daarvan te doen voorzien.

Een tijdvak van vier maanden slaan wij nu over, vier maanden van gebrek en soesah, vier maanden van aanhoudenden ingespannen arbeid, vier maanden van een wanhopend worstelen en strijden tegen bergen van bezwaren die als lawinen steeds grooter worden en hem dreigen te verpletteren die zich tegen hen tracht te verzelten, die poogt hen in hunne vaart te stuiten, maar ook vier maanden van eene steeds grooter wordende volharding, van eene steeds meer zich ontwikkelende energie, van steeds aanwakkerenden moed.

Noch de dokter, noch de manager, noch iemand anders was in dien tijd op de estate geweest; als Corrie aan iets gebrek kreeg stuurde hij eenvoudig een mandoor naar Sandakan om 't noodige te halen. Ook had hij zijn kleintje voorgesteld hem een bultzak, kussens en klamboe te laten bestellen, maar zij wilde liever daarmede wachten tot zijzelve weder eens in Sandakan zou komen, dan kon zij zelve uitkiezen.

Vrij geregeld kreeg Corrie ook van de hoofdadministratie wat hij opgaf: geld, obat enz. Alleen koelies niet en daaraan juist had hij 't grootst gebrek. De regentijd was toch niet op Suan-Lamba estate voorbij gegaan zonder dat hij slachtoffers had geëischt en met ontzetting soms sloeg Corrie zijne rapporten, na waarin

zoovele namen waren doorgehaald. Gelukkig was Tjisai, Isa en hij zelf steeds gezond gebleven en reeds was hij druk bezig zijne tabak af te pakken en zijne velden in orde te brengen voor een nieuwen oogst, toen er plotseling iets voorviel dat Corrie's leven opnieuw in gevaar bracht, dat Oh Soei San gelegenheid gaf haren Hakakeï voor de derde maal uit de ijzige klauwen van den dood te redden, maar ook iets dat in zijne gevolgen de Japansche zou doen zien dat de wijze oude vrouw van haar volk gelijk had toen zij Tjisai als eene uiting van bitter lijden waarschuwde, dat niet één man te vertrouwen is, dat niet één waardig is de liefde eener vrouw te bezitten.

Zich op een middag in het veld bevindende, terwijl de zon met hare gloeiende stralen de aarde verschroeide, voelde Corrie zich eensklaps zoo loom en mat, zoo moe en zwak worden dat hij niet langer kon blijven staan, maar op een omgehakten boom moest gaan zitten om niet te vallen Al zijne krachten waren hem plotseling ontzonken en terwijl 't voor zijne oogen schemerde en alles en iedereen door elkander schenen te draaien, bibberde en rilde hij alsof 't koud was. Door een weinig uit te rusten meende hij beter te worden, maar in stede van dat werd hij erger. Gemarteld door een brandende hoofdpijn, moest hij eindelijk gesteund door twee mandoors zich naar huis begeven. Doodelijk verschrikt ontving Tjisai hem daar, maar met eene zwakke stem stelde hij haar gerust. Onmiddellijk zou hij gaan liggen, dan was hij morgen weder hersteld. In duizend angsten bracht men dien nacht in 't groote huis door en geen wonder, Corrie ijlende in zijne koortshitte wide telkens opstaan en niemand herkennende, sloeg hij woest om

zich heen. Op Isa's raad bette de trouwe Tjisai 't hoofd vanden zieke onophoudelijk met natte compressen hetgeen tengevolge had dat egen twaalf uur de koorts een weinig afnam en Corrie vermoeid insluimerde.

Angstig bleven echter Oh Soei San en Isa waken; de eerste zacht schreiend, de laatste handelend en koel als dit praktische natuurkind steeds was. Toen Corrie den volgenden morgen ontwaakte en hij op wilde staan zou hij gevallen zijn als Oh Soei San hem niet in hare trouwe armen had opgevangen. Isa hielp haar Corrie, die bewusteloos was geworden, weder bijbrengen. Na een poosje gelukte zulks en sloeg de zieke zijne oogen op. Akelig bleek lag hij daar. Waaraan dacht hij wel, de arme jongeling, toen hij op dat oogenblik liefdevol zijne Tjisai aanzag terwijl een onbeschrijfelijk weemoedige glimlach zijne loodblauwe lippen krullen deed? Verrees in zijn brein dat eenvoudige graf daar ginds in 't oerwoud die stille rustige plek ver van de woelingen der wereld, van den strijd der menschen?

Dien dag bleef zijn toestand hetzelfde; bewaakt door Isa, terwijl Tjisai een weinig trachtte te rusten, lag hij daar meestal met gesloten oogen. Op zijn verzoek gaf de Javaansche hem 's morgens quinine, 's middags een lepel castor olie. Waar zou 't op uitloopen? Bekommerd zag Isa de toekomst in, eene bekommering die toenam toen zij den volgenden dag sporen van eene hevige dissenterie waarnam Toen kon Corrie nog praten en in een oogenblik dat zijn kleintje zich verwijderd had, fluisterde hij Isa in: ‘Isa dit is 't einde, verlaat haar nooit, bescherm haar als ik niet meer zijn zal, ja?’ Een welsprekende traan was 't antwoord op die bede. Gerust legde Corrie zijn hoofd nu neer; nu kon

hij sterven, zijn kleintje was bezorgd. Beschermd door Isa zou haar niets of niemand kunnen naderen zonder toestemming der eerste, niets of niemand haar kunnen deren. En nu brak er een tijd aan voor de beide meisjes, een tijd zoo droevig en somber, een tijd zoo angstig en zorgvol dat 't niet te beschrijven is. Steeds werd Corrie minder, de dissenterie heviger, zijn toestand erger.

Vooral de nachten aan 't ziekbed doorgebracht waren vreeselijk voor de angstige schepseltjes. Wakend zaten zij daar te staren op den eens zoo sterken jongeling, op 't jonge leven dat daar lag te worstelen met den dood. Iedere zucht van den zieke sneed hen door 't hart, ieder gekreun deed hen opspringen van angst en schrik, iedere onrustige beweging werd door hen met kloppend hart en angstig gemoed waargenomen bij de ontzettende gedachte dat 't wellicht de laatste was geweest, dat de strijd beslist was, dat de dood zijne proof bemachtigd had. O, angstige bange uren van waken bij 't ziekbed van een geliefden lijder, lange, eeuwenlange nacht van droefheid, vrees en zorg; stonden, waarin de tijd zoo loom en traag voorkruipt en toch iedere klokslag, iedere tik van den slinger 't den wakenden dreunend doordringend toeroept: weer een uur voorbij, weer eene seconde nader bij 't herstel of eene schrede dichter bij 't einde. Donkere, bange nacht waarin 't door tranen verduisterd oog omhoog ziet als door een nevel en 't harte roept tot één die meester is over leven en dood; sombere nacht waarin nu weer eens de hoop 't harte verwarmt en 't aangezicht verheldert, dan weer de schaduw des doods den wakenden 't angstzweet op 't voorhoofd jaagt en den adem beklemt. Uren zoo bitter, zoo droef en toch zoo kostbaar voor hen die daar waken,

wachten, bidden en met hun hartebloed nog een jaar, een dag, een uur zouden willen koopen om 't leven te verlengen van den geliefden lijder. O nachtwake bij 't ziekbed wat zijt ge onbeschrijfelijk treurig, weemoedig, martelend.....

Wat dan ook de twee meisjes leden in die lange droevige nachten daar aan 't ziekbed in 't groote huis op Suam-Lamba estate is niet te zeggen. Steeds verminderde Corrie, steeds werd hij erger, langzaam maar niettemin zeker strekte de dood zijne klamme handen naar den zieke uit. O Tjisai! wat waren uwe voorgevoelens schrikkelijk bewaarheid! Hoe vreeselijk heeft 't noodlot zich gewroken dat gij toen niet naar zijne profetische stem geluisterd hebt toen 't u waarschuwde uw Hakakeïsan terug te houden van zijn gaan naar Britsch Noord-Borneo.

Maar hij spotte immers met uwe voorgevoelens! Gij hebt dus geen schuld, trouw aanhangig wezen.....

Gewoonlijk was Corrie buiten kennis of in ijlenden toestand. Snel nam hij af, merkbaar, akelig snel O! zij die daar waakte moest zich gedurende die bange stonden inhouden terwille van den zieke. Ze wilde 't en toch, meermalen bezweek ze onder den last harer rampspoeden en dan hartstochtelijk in tranen losbarstende smeekte ze God om 't leven van haar Corrie, om in plaats van hem haar weg te nemen die hem beminde meer dan haar leven.

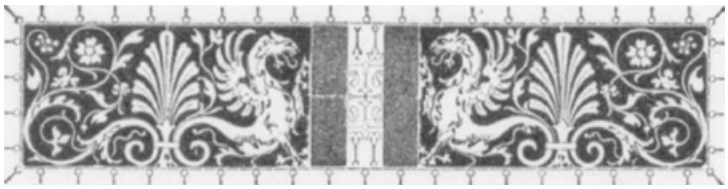

XII. Arme Tjisai.

Hoe lang heeft Corrie zoo gelegen, hoe lang heeft hij gezweefd tuschen leven en dood? Zelts Oh Soei San of Isa zouden 't niet met zekerheid kunnen zeggen. Voor hen omhult een dichte sluier dien droevigen tijd, die bange uren, een sluier dien ze liefst niet oplichten, maar komen ze daartoe dan gebeurt zulks niet zonder eene angstige rilling, zonder dat Tjisai opnieuw uitbarst in een vloed van tranen, want ja, haar Corfie bleef gespaard, hij kwam zijne ziekte te boven, dank zij zijne ijzersterke constitutie en niet 't minst de goede zorgen van zijn teeder liefdevol kleintje en die van de onvermoeide Javaansche, hij bleef gespaard en toch moest Oh Soei San hem afstaan, ging hij voor haar verloren

Zachtjes heeft daar zooeven de tong-tong den koelies verkondigd dat 't één uur is. In 't groote huis is alles stil, kalm, ruttig. Schuw beschouwen de koelies, die met hun gereedschap op den schouder naar den arbeid gaan, de woning die aan alle zijden gesloten, zich daar

verheft op een heuvel, de woning die nog voor korten tijd vol was van licht, lucht en leven en die nu bij niets beters kan vergeleken worden dan bij een graf, somber zwijgend, akelig kil en koud. Niet één gaat dan ook voorbij zonder een welgemeend: ‘Kassian!’ te mompelen, zonder tot Allah eene bede op te zenden voor 't behoud van hun toean.

Ook in de ziekekamer wordt er telkens gebeden, gezucht, geschreid voor 't behoud van dien akelig bleeken jongeling die daar als een doode reeds ligt op zijne legerstede van atap: gevoelloos, beweegloos, zwak als een pasgeboren kind.

Aan 't hoofdeinde zit met gekruiste beenen zijne trouwe bewaakster weemoedig starend op haren vriend, zacht schreiend, soms zijne hand streelend die zij in de haren houdt Zij ook is vermagerd en in haar eens zoo glad en effen voorhoofd hebben nu smart, zorg en verdriet zware, diepe rimpels gegroefd. Ook haar eens zoo schitterende oogen hebben hun glans, die electrische glinstering verloren en zijn nu dof, beroofd van alle vuur en omzoomd door breede roode randen.

Zooals zij daar nu zit heeft ze reeds vele uren gezeten biddende en schreiende, hopend en vreezend. Niet dan met de grootste moeite gelukt 't Isa hare meesteres, neen, meer dan dat, hare vriendin uit de ziekenkamer te verwijderen en haar 't een en ander in te krijgen, of haar een wijl te doen rust nemen. Rusten! o, welk een bittere spotternij! Rusten, hoe zou zij dat kunnen terwijl zij weet dat daar, in die andere kamer Corrie, haren Hakakeïsan, haren darling in een vreeselijke koortshitte op zijne harde legerstede rusteloos ijlend ligt te woelen, onophoudelijk roepend om haar, zijn

kleintje, onophoudelijk tastend naar hare hand Want ja, dan is hij rustig, dan wordt hij kalm, dan slaapt hij in, gewiegd door de melodieuse tonen harer stem, veilig in 't gevoel dat zij 't is die zijne hand in de hare houdt, die onvermoeid de natte compressen op zijn bonzend, gloeiend hoofd legt.

Ook Isa is bijna den geheelen dag in de ziekenkamers onvermoeid als Oh Soei San past zij den kranke op, liefdevol en angstig als hare vriendin slaat zij elke verandering gade. Beter echter dan de eerste beseft zij dat deze toestand niet lang meer duren kan, dat er eene verandering moet komen, dat 't zoo niet kan blijven. Wat dat echter voor eene verandering moet zijn, dat weet ze niet en denkt ze ook maar 't liefst niet aan, want onwillekeurig rijst dan voor haren ontstelden geest 't sterfbed op van haren vader en dat van den armen jongen Engelschman. Tot zulk een uiterste zou't echter niet met Corrie komen. Op een dag toch in 't middaguur dat de beide meisjes weer waren gezeten somber zwijgend in de half duistere ziekenkamer en alles stil, akelig stil in den omtrek is, springt Oh Soei San plotseling op en Isa aanstootende roept zij zacht maar gejaagd, ‘hoor!’ En de Javaansche luisteit maar vernemen doet ze niets en toch is haar gehoor goed, ja scherper dan dat van Tjisai. Met ingehouden adem staat ook deze te luisteren, maar alles blijft stil, niets doet zich hooren. Reeds denkt Isa dat hare vriendin vermoeid door 't aanhoudend zenuwachtig waken wat overspannen is en gelooft Oh Soei San zelf dat zij 't zich maar verbeeld heeft toen plotseling, nu zeer goed merkbaar een dof schetterend geluid zich hooren doet. Getroffen als door een electrischen schok sprong nu ook Isa op hare beenen

en terwijl de beide meisjes elkander in de armen vallen fluisteren ze elkander met eene van blijdschap trillende stem toe: ‘tle toean besaar!’ O, niemand anders zou 't kunnen zijn, de toean besaar, d. w z. de redder, 't einde van ziekte en ellende, van angst en vrees, van soesah en bekommernis, van treurigheid en droefheid.

Haastig ijlde Isa naar beneden, gelastte Ah Hing een mandoor te gaan zeggen de groote boot te bemannen en zoo snel 't mogelijk was naar de steamlaunch te roeien. De toean besaar was daar toch, de toean besaar en met hem Corrie'e redding. En weer vervulde dat dof schetterend geluid den omtrek en nog eens, en nog eens en telkens besloeg de hoop een grooter plaats in Tjisai's hart, tot ze zich zelve niet meer meester was en 't arme overspannen teere schepseltje bewusteloos in de armen van hare trouwe vriendin zakte.....

Anderhalf uur later zat de manager in gezelschap van den dokter aan Corrie's armoedige legerstede en lieten de heeren zich door de meisjes omstandig 't geheele verloop van de ziekte van onzen vriend verhalen. Verwonderd sloeg de dokter meermalen zijne handen in elkander, dat Corrie in dien tijd toch niet tienmaal gestorven was beschouwde hij als een wonder. Tevens begreep hij echter dat slechts een snel vertrek naar Sandakan en eene zorgvuldige oppassing aldaar 't wonder zou kunnen voltooien en Corrie wellicht doen herstellen.

Na ernstig met den manager daarover gesproken te hebben gaf deze, hoewel slechts noode, zijne toestemming tot de reis. ‘De estate kon toch niet alleen worden gelaten’, alsof Corrie in den toestand waarin hij sinds twee en twintig dagen had verkeerd, zich nog met den arbeid op de onderneming had kunnen bemoeien!

Snel werd nu 't noodigste van den zieke, zijn kleintje en Isa bij elkander gezocht en alles in gereedheid voor de reis gebracht. Intusschen stelde de manager met behulp van Isa, daar hij geen Maleisch kende, een hoofdmandoor aan en terwijl de dokter nog vluchtig de talrijke zieke koelies inspecteerde en daar ook eenigen van afzonderde om naar Sandakan's-hospitaal getransporteerd te worden, werd Corrie op eene in haast samengestelde draagbaar zoo zachtkens als slechts mogelijk was en met de grootste voorzorgen naar de sloep gedragen. Aan beide kanten gingen Tjisai en Isa pajongs houdende boven 't hoofd en 't zwakke uitgeputte lichaam van den armen zieke. Zachtjes, zonder schokken, met de meeste behoedzaamheid droeg men den lijder die aanhoudend van de eene bewusteloosheid in de andere viel. Elk oogenblik dacht Oh Soei San dan ook dat hij sterven ging. Aaudoenlijk was voor haar 't moment dat de sloep van wal stak; eindelijk ging men Suan Lamba estate verlaten, waar men zooveel geleden, zoovcel ontbeerd en verduurd had. Tjisai was dankbaar dat eindelijk dat oogenblik had geslagen en evenals Isa had zij een innig medelijden met de koelies die hier achter bleven en die aan de pier verzameld, hun toean een laatsten afscheidsgroet brachten. Een afscheidsgroet van stervenden, van ter dood veroordeelden aan een stervende.

Toen Corrie voor 't eerst weer tot zijn bewustzijn kwam, lag hij in dezelfde kamer van Sandakan's hôtel waarin hij met zijn kleintje tweemaal had gelogeerd. Hij was omringd door de twee meisje en twee lui die hij niet kende. Eerst later vernam hij dat 't dokters waren. Langzaam, uiterst langzaam beterde hij. Zooals de geneesheeren hem na een paar weken mededeelden,

had hij een zwaren dobber gehad en was 't niet alleen aan zijne sterke constitutie, maar meer nog aan de onvermoeide liefdevolle verpleging van zijne njaai en hare baboe te danken dat hij in 't leven was behouden gebleven.....

Zes weken later werd Corrie op een bed door anht Klingaleezen aan boord der ‘Ben More’ gedragen, eene steamer met bestemming naar Singapore. Oh Soei San en Isa gingen met hem. Ook zijn goed was een paar weken van te voren van Suan-Lamba gehaald en ging tegelijk met hem nu naar de Leeuwenstad. Doodelijk zwak als onze vriend nog was, lette hij op niets of niemand toen hij aan boord gedragen werd. Hij bleef echter niet onopgemerkt. Vooral scheen belang in hem te stellen een jongmensch die, gelegen op eene longchair, Corrie verbaasd aanstaarde. Ook hij scheen ziek te zijn. Akelig mager had zijn gelaat een pijnlijke uitdrukking terwijl 't overtogen was met die onheilspellende kleur die bij sommige stervenden den dood voorspelt. Drie reisdekens bedekten zijne beenen. Steeds bleef deze jonge man Corrie aanzien en terwijl zijn gelaat dan eens verwondering, dan weer twijfel te kennen gaf, streek hij peinzend met eene hand over zijn klam voorhoofd als wilde hij zich iets te binnen brengen. Maar het scheen te vergeefs; zachtkens liet hij zich ten minste achterover zakken en zijne oogen sluitende, scheen hij in te slapen. Zooals hij toen daar in zijne longchair lag, bleek, stil, met gesloten oogen, scheen hij een doode.

Een paar seconden later, toen de stoomfluit voor de eerste maal haar schril geluid hooren deed, de trossen werden losgeworpen en de schroef 't vaartuig langzaam in beweging bracht, hoorde Corrie naast zijn stoel iets

dat hem de oogen deed opslaan: snikkend lagen de beide meisjes in elkanders annen en terwijl de een mompelde: ‘Arme, arme vader’, klonk 't zachtkens van de lippen der andere: ‘Arme, arme darling!’. .. En alsof de zeewind met beider klacht wilde instemmen, verhief hij zich en droeg op zijn adem den smartkreet der ongelukkigen tot aan 't einde der aarde. Ook de golven ruischlen en prevelden een weemoedigen treurzang.

Verdiept als Corrie was in 't gezicht der treurende meisjes zag hij niet hoe hij opnieuw strak bezien werd door den doodsbleeken jongeling, hoorde hij niet hoe de zieke plotseling uitriep: ‘Espeling!’ Tot drie, viermaal toe herhaalde hij dien naam, maar zijne toonlooze stem was te zwak om door onzen vriend gehoord te worden. Eerst toen de ‘Ben More’ een twintig minuten later veilig de rotsen en klippen gepasseerd was die Sandakan's baai insluiten en zij luchtig danste op de golven der machtige eindelooze zee viel Corrie's oog op zijn mede-passagier en lotgenoot en zijne Tjisai met een oogwenk op den kranke wijzende, mompelde hij zachtkens maar duidelijk: Sown!’

Ja, wel was 't één der jongelui die met hem de reis op de ‘Ranée’ van Singapore naar Sandakan hadden gemaakt en die zonder eenig vooruitzicht, zoo gelukkig waren geweest direct bij hunne aankomst in Britsch Noord-Borneo eene positie te vinden. En nu lag hij daar evenals Corrie ziek, doodziek op eene longchair.

Zoodra hij merkte dat hij herkend was geworden, zond hij zijn boy naar Corrie om wat van zijn collega te hooren en hem 't een en ander van zichzelven te doen weten. Met belangstelling dan ook vernam onze vriend van den Chinees dat zijn heer sinds een paar

maanden aan berri-berri lijdende, de laatste weken zóó verergerd was dat de dokter hem had aangeraden met de eerste steamer naar Singapore te vertrekken. Niet zonder schrik hoorde Corrie tevens dat zijn andere collega maar twee maanden in zijne betrekking was werkzaam geweest en toen ten grave was gesleept door malaria.

Deed de frissche zeelucht, de zuivere atmosfeer onzen vriend goed, ja, verbeterde zijn toestand bij den dag, nam hij zichtbaar tot groote vreugde, tot innige dankbaarheid van zijn kleintje in krachten toe, met Sown was juist 't tegenovergestelde 't geval. Hij scheen te verminderen, pijnlijker, zieker te worden bij 't uur.

En steeds ging de boot voort over de ruischende watervlakte en werd de afstand dien haar van Singapore scheidde kleiner, steeds kleiner; iedere slag der schroef bracht hen nader, maar ook met iedere slag der schroef verspreidde de levensvlam van den armen berri-berrilijder minder licht.

Morgen reeds zou men te Laboean zijn en dan nog slechts drie dagen. Droomend lag Corrie naast zijn zieken vriend dien avond den ondergang der zon te bewonderen, terwijl hij door Isa zachtkens gekipas (bewaaid) werd en Tjisai zijne hand in de hare klemde. O, wonderschoon, vol kleurenpracht was 't tooneel om haar heen, maar liever dan de stroomen verblindend rood licht die bliksemend door 't oog van den dag' over de wijde eindelooze zee geworpen werden, zag zij den blos der gezondheid schitteren op Corrie's wangen, een inwendig vuur weer tintelen en blinken in zijn oog. En toch, buitengewoon indrukwekkend was heden avond de aftocht der dagvorstin. Ook de zieke,

neen, de stervende lag met groote oogen te kijken naar 't fantastische schouwspel vol overweldigende grootheid en majesteit, vol sombere pracht, alsof geheel een wereld in vlammen onderging.....

Reeds lang was de gloeiende vuurbol achter de donkere golven weggezonken, reeds lang was 't avondrood verbleekt en nog lag Corrie daar, nog rustte zijne hand in die van zijn kleintje en nog ook had zijn vriend niet 't verlangen te kennen gegeven naar zijn cabin te worden geholpen. Toch werd 't reeds koel, te koel voor de beide zieken. Isa werd dan ook gezonden om Ah Hing te roepen teneinde met behulp van eenige anderen zijn heer naar beneden te helpen. Juist wilden zij zulks doen toen de maan haar stralend gelaat over de watervlakte verheffend, alles in een zachten zilverglans baadde. Onwillekeurig viel Corrie's oog op zijn vriend, en - in hetzelfde oogenblik zag hij, dat hij bewusteloos in elkander zakte; met akelig starende oogen toch lag de berri beri lijder daar, zacht was hij heengegegaan, kalm was hij gestorven; terwijl de aardsche zon voor hem onderging voor eeuwig, was hem een beter leven, een leven zonder strijd en Soosah, eene immer strallende zon opgegaan.....

Onrustig bracht Corrie dien nacht door, geen wonder, hem moest alle aandoening bespaard blijven en hij was 't juist geweest die den dood van zijn vriend 't eerst had bemerkt.

Nauwelijks was men den volgenden morgen te Laboean aangekomen of, begeleid door den kapitein en de officieren die aan boord gemist konden worden, werd Sown onder een toevloed van nieuwsgierigen in eene Engelsche vlag gewikkeld ter aarde besteld op 't eenzame kerkhof

aan 't strand der zee. Behalve de passagiers der ‘Ben More’ sloten zich nog achter 't lijk aan de Europeesche ingezetenen van 't eiland. Hoe gaarne was ook Corrie medegegaan, zijn toestand belette 't hem echter.

In gedachten volgde onze vriend den treurigen stoet.

Was 't een onbewust voorgevoel van dit sterven geweest dat hem zoo afgetrokken, zoo peinzend had gemaakt den vorigen keer toen hij met zijne kennissen dit eenzame kerkhof bezocht, toen zijn oog onwillekeurig de zonnestralen volgde, die vroolijk krijgertje met elkander speelden op en over die eenzame graven aan 't strand der zee, toen hij gedacht had hoe rustig 't moest zijn daar te slapen te worden gelegd, te slapen voor eeuwig, te rusten voor altijd, gekust door zonnestralen, maangeglim en zachte zefirs, terwijl de golven zacht fluisterend met de dooden, het eeuwig lied zingen, 't lied van schoonheid en liefde; zou 't dat geweest zijn dat hem toen zoo somber, zoo afgetrokken, zoo droef stemde..... Wie zal 't zeggen!

Toen dien avond de ‘Ben More’ 't anker lichtte, toen de omtrek daverde van haren schetterenden afscheidsgroet, toen 't eiland zich langzamerhand in duisternis en nevel oploste tot 't eindelijk voor Corrie's oog geheel verdwenen was en hij nog naar die laatste blauwe streep zoekende, niets ontwaarde dan de eeuwig onrustige watervlakte, toen, toen mompelde hij een laalst ‘good night’ dat door den wind verder werd gedragen tot boven het graf van den ongelukkige die daar rustte ver van vrienden en verwanten, terwijl èn boomen èn golven elkander gehehnzinnig toefluistenlen.

Gelukkig verergerde Corrie's toestand niet door den schrik dien hij had gehad, integendeel, steeds sterker

wordende kon hij, in Singapore aangekomen, slechts gesteund door Isa, Ah Hing en Oh Soei San de ‘Ben More’ verlaten. Het rijden was hem echter nog te vermoeiend en dus werd hij in een draagstoel getransporteerd naar 't Albion-Hotel in the Hill street. Met weemoed doorkruiste hij opnieuw de straten der schoone Leeuwenstad. Wat ook zijne Tjisai die met Isa in eene karetta gezeten haren Hakakeï volgde, op dien tocht gevoelde, is boven beschrijving vatbaar. Als een jong onbezorgd vroolijk kind had zij Singapore verlaten, als eene oude vrouw, moe, afgetobd van 't waken, rijp aan ondervinding en levenservaring keerde zij terug en niettemin was zij dankbaar, dat zij door 't lot gezegend was boven vele anderen: had zij niet hem tot driemaal toe 't leven mogen redden, dien zij beminde boven alles, had zij 't voorrecht, 't geluk door hem bemind te worden niet ten volste verdiend?

Hartelijk weer werden zij door de kleine beleefde Chineesche weduwe ontvangen. Innig medelijden had zij met beiden en menig: ‘Kassian’ werd er door haar geuit toen zij later verschillende brokstukken hoorde van 't hoogst primitieve leven op Suan Lamba estate.

Daar Oh Soei San bijna 't geheele salaris van Corrie op Borneo had kunnen overleggen, waren hunne finantiën in zeer goeden staat. Rustig bleven zij dan ook de eerste twee maanden in 't Albion-Hotel. Toen begon 't echter Corrie te vervelen en verlangde hij naar een eigen huisje. Veel was hij in Singapore opgeknapt, maar geheel beter was hij nog lang niet. Wel verdween de dissenterie, maar de malaria wilde nog niet wijken. Een streng dieet, rust, kalmte en quinine was hem door zijn dokter voorgeschreven. Aan goede oppassing meende

deze zou 't niet haperen. En hij had gelijk: Tjisai, Isa en Ah Hing deden wat zij konden om Corrie weer op de been te brengen. Zijn kleintje was 't ook die hem op een keer verraste met de mededeeling dat zij 't huisje had gehuurd op Tandling-Ketjil waar zij vóór hun tocht naar Borneo zoo gelukkig waren geweest. Met een blijden glimlach hoorde Corrie zijne zorgzame Oh Soei San aan. Reeds den volgenden dag werd de zieke overgebracht. Scheen die verandering in de eerste dagen in zijn toestand eenige verbetering te brengen, op den duur bleef 't sukkelen. Ofschoon Corrie nog doorging enorme massa's quinine te slikken, had zijn dokter de hoop om hem door die medicijn te genezen reeds geheel laten varen, maar verwachtte hij alles van de gezonde lucht in Singapore, eene goede oppassing en een streng volgehouden dieet.

Zoo verliepen er drie maanden en met kommer en bezorgdheid zag Tjisai de toekomst tegemoet. Corrie verbeterde noch verergerde; aan dien toestand moest een einde komen. Oh Soei San besloot den knoop door te hakken door den dokter te verzoeken eens openhartig met haar te spreken en haar zijne opinie over Corrie's toestand te zeggen. Dit voor de Japansche zoo pijnlijke gesprek had op één der volgende dagen plaats.

Beleefd maar met vaste stem maakte zij den dokter opmerkzaam op de weinige verbetering in Corrie's toestand. Zou die toestand nog lang zoo voortduren, of zou hij zachtjes aan verergeren? Eerst zocht de Engelschman de beantwoording op die stellige vraag te ontduiken. Toen echter Oh Soei San zich niet met een kluitje in 't riet liet sturen en zij aandrong op een bepaald antwoord zeide de geneesheer haar dat Corrie te veel in Borneo

had geleden om in een paar maanden geheel beter te worden, dat zijne beterschap slechts langzaam, zeer langzaam zou gaan en dat zijne opinie was dat eene eenigszins langdurige zeereis, gevolgd door een verblijf van een paar maanden in Europa Corrie geheel herstellen zou.

Als verpletterd bleef Tjisai zitten: ‘Corrie naar Europa, Corrie van haar weg. Had zij hem daarvoor gered tot driemaal toe om hem nu te moeten missen! Allah, waar zou zij moeten blijven, zij kon toch niet met hem mede naar Europa!’..... Lang, buitengewoon lang bleef Oh Soei San dien morgen in de voorgalerij waar zij 't onderhoud met den dokter had gehad en toen zij eindelijk op Corrie's herhaald roepen naar de achtergalerij ging waar hij op eene longchair lag, zag zij bleek, akelig bleek, waren hare oogen opgezwollen en wendde zij zware hoofdpijn voor toen Corrie haar ongerust aanstaarde en vroeg wat haar scheelde..... Wat 't arme kind dien dag leed bij de gedachte aan eene mogelijke scheiding is niet te zeggen. Droomend waarde zij door 't huis en toen Corrie dien middag wat was gaan liggen zette zij zich aan zijn bed, terwijl zij hem onafgebroken aanstaarde en zijne hand krampachtig vasthield. Soms werd zij in dat werk verhinderd door stroomen tranen die hare oogen beletten te zien, door zenuwachtige trillingen die haar dwongen zijne hand los te laten wilde ze hem niet doen ontwaken. Arme Tjisai!.....

Weer verliepen er veertien dagen, Corrie begon nu zelf te vinden dat 't wat lang duurde voor hij geheel en al beter was en daar hij zijn kleintje niet ongerust wilde maken besloot hij zelf er eens met zijn dokter over te

spreken. Deze repte geen woord van Europa, maar sprekende over 't dieet, rust en kalmte, raadde hij den patient geduld aan. Mopperend liet Corrie hem gaan, maar zie, juist toen de dokter in zijn rijtuig wilde stappen, trad Tjisai hem in den weg, terwijl zij hem met heesche stem vroeg: ‘Waarom zeidet ge hem niet, wat ge mij zeidet? Bedaard trad de geneesheer op zijde, terwijl hij haar toevoegde: Ik denk dat 't beter is dat gij 't hem zegt’. Zacht schreiend sloeg de Japansche de handen voor haar gelaat en zich naar binnen begevende, verborg zij haar hoofdje in 't kussen waarop Corrie steeds rustte. Eidelijk vermande zij zich en ging zij alles eens goed na: als Corrie hier bleef zou hij wellicht nooit beteren, ging hij voor een paar maanden naar Europa, dan zou hij over eenigen tijd geheel hersteld tot zijne Tjisai kunnen terugkeeren. Ja, stellig, hij moest naar Europa, en tijdelijke scheiding was noodzakelijk. Allah, 't offer dat zij zou moeten brengen door hem weg te laten gaan was groot, maar was 't niet voor zijn bestwil! Mocht zij door hem hier te houden, zijn leven in de waagschaal stellen, terwijl zij 't zeker redde als zij hem aanraadde te gaan? Vooruit dan kleintje, moedig, breng glimlachend 't offer dat nog dezen keer van u gevergd wordt. Treed niet terug, wankel niet, 't is immers voor uw Hakakeï dat ge U opoffert! Aldus zichzelve aanvurend, ging zij tot Corrie om hem te zeggen wat hem zou kunnen genezen. O, stellig was zij 't van plan; haar was immers geen offer te groot als 't hem betrof, zelfs haar leven zou ze met liefde voor 't zijne geven... O God! vroeg men slechts haar leven, maar neen, 't lot wilde meer dan dat: 't wilde scheiding, scheiding van hem, van haren Corrie en

tot dat offer kon zij niet komen. Ook nu niet: 't was of haar keel toegeschroefd was, of zij haar spraakvermogen verloren had en onder een of ander voorwendsel verwijderde zij zich om hare tranen af te drogen, zich wat te herstellen en bij zich zelve te besluiten de mededeeling nog wat uit te stellen..... Allah! 't Offer was te groot voor hare zwakke krachten.

Neen, zij kon 't Corrie niet aanzeggen dat zij scheiden moesten en toch, elken dag werd 't noodiger dat de zieke wist dat hij alleen in Europa zou kunnen herstellen, want, verbeeldde zijne trouwe Tjisai 't zich slechts, of was 't koude werkelijkheid, sinds de laatste dagen scheen 't haar toe dat Corrie zichtbaar verminderde. Ook Isa vond dat haar toean weer minder goed was dan eene maand geleden. Menigmaal sprak Oh Soei San met hare vriendin over Corrie, maar hoe intiem de beide meisjes ook waren, over Europa had de Japansche tegenover hare gezellin gezwegen, dat leed, dat geheim droeg zij alleen, in stilte maakte ze zich gereed een offer te brengen dat te zwaar voor haar zou blijken, dat haar 't leven kosten zou..... Weer komt op een morgen de dokter Corrie bezoeken en aan zijn ernstig gezicht is 't te zien dat hij den patient nog niets beter vindt; als hij dan ook op 't punt is om weg te rijden roept hij Tjisai tot zich en zegt haar koel: ‘Als uw heer nog eene maand hier blijft, dan sta ik geen dag meer voor zijn leven in’ Met gebogen hoofd hoort Tjisai den geneesheer aan, zoodat de brandende tranen die in hare oogen opwellen voor hem onzichtbaar blijven. Met geweld en bijna bovenmenschelijke kracht onderdrukt de Japansche hare droefheid echter en zich naar achteren begevend verzamelt zij al

haren moed en kracht; 't noodlottig oogenblik is gekomen, 't oogenblik dat twee jonge levens vernietigt is daar.

Uitgeput, met gesloten oogen ligt Corrie door kussens gesteund in zijn longchair. In dien bleeken zwakken jongeling zou men moeite hebben den acting-manager van Suan-Lamba te herkennen die op alles raad wist en die tabak maakte dáár waar menig ander ontmoedigd door zooveel soesah en ontbering, 't zou hebben opgegeven

Een zwakke glimlach speelt er om zijn mond als hij zijne trouwe oppasseres hoort aankomen. Schijnbaar kalm zet deze zich naast den zieke neer en zijne hand zacht streelend begint ze: ‘Mijn darling, de dagen verloopen en ge betert niets, in groote onrust breng ik den tijd door en terwijl 's nachts de slaap van mijne oogleden wijkt zie ik met ongeduld uit neer 't morgenrood dat als 't daar is wel de nevelen des nachts verjaagt, maar met zijn licht niet in staat is de duisternis, angst en vrees te doen verdrijven die als een dichten sluier mijne ziel bedekt, mijne zinnen verwart.

Reeds lang zijt ge ziek Hakakeï en voor uwe ziekte zijn hier geen kruiden gewassen, in uw land wel, daar dus kunt ge alleen beter worden, hier zoudt ge moeten sterven en van uw kleintje voor eeuwig moeten scheiden en dat wilt ge niet, ja! Blijf leven mijn lieveling al was 't alleen ter wille van mij. Ge moogt nog niet sterven, uw eigen Tjisai verbiedt 't u en zij smeekt u daarom ga naar Europa, 't is slechts voor een paar maanden. Ik blijf u hier wachten en ik zal de dagen tellen en de goede geesten smeeken u weldra weer gezond tot mij te brengen. Ge zult terugkeeren, ja Hakakeï, ge zult uwe Tjisai niet tevergeefs laten wachten, ja?’

Was hare stem eerst zacht geweest, later was ze luider en dringender geworden en op 't laatst zelfs had er een toon van woeste smart gelegen in hare vragen Verwonderd had Corrie toegeluisterd ofschoon hetgeen Oh Soei San zeide volstrekt geen nieuws voor hem was; sinds lang gevoelde hij dat Europa hem alleen genezen kon maar hij had gezwegen om zijn kleintje niet door eene scheidiug te bedroeven. Hij wist toch dat hij haar niet mede kon nemen. Hij had dus gezwegen, nu echter, nu zij er zelf over begon, nu zij zelf hem raadde genezing in een koeler klimaat te gaan zoeken, nu was 't eene andere zaak. O, ook hij zag er ontzettend tegen op Oh Soei San te moeten missen, maar hem werd geen keus gelaten; hier zou hij 't zeker niet lang meer maken, terwijl hij in Europa vrij zeker herstellen zou en dan spoedig hier terug kon komen om Tjisai te halen In gespannen verwachting zag deze Corrie aan maar hij bleef dralen met zijn antwoord; want raadde zijn gezond verstand hem te vertrekken, de gedachte haar niet nicer in zijne nabijheid te hebben, die hem in de laatste twee jaar als eene goede engel had ter zijde gestaan, drukte hem neer en deed hem als 't ware duizelen. Eindelijk vroeg hij met zachte stem: ‘En mijne Tjisai, waar zal zij blijven in dien tijd, zal ze kunnen leven zonder haren Hakakeï? Snel verborg Oh Soei San haar aanvallig kopje aan Corrie's borst om de tranen te verbergen die zc niet langer vermocht tegen te houden en terwijl ze mompelde: ‘Voor mijn darling heb ik alles over, als hij slechts beter wordt is 't goed’, zakte ze bewusteloos in zijne armen.

't Was te veel geweest voor 't anne kind, de schok te groot, de opoffering te zwaar.....

XIII. Eene liefde machtiger dan de dood.

Zoo was 't dan bepaald; Corrie zou in Europa zijne geschokte gezondheid gaan herstellen, hij zou scheiden van zijne Tjisai wel is waar slechts voor een korten tijd, maar voor de beide gelieven die nog nooit gescheiden waren geweest sinds zij elkander op Soengei Kuda estate hadden leeren kennen, schenen die vreeselijke paar maanden dat zij ver, oneindig ver van elkander verwijderd zouden zijn, tot een ontzettend aantal jaren, tot eene eeuwigheid aan te groeien. Vooral Oh Soei San kon zich niet wennen aan 't schrikkelijk denkbeeld van Corrie te moeten scheiden, hem alleen te moeten laten gaan, Hakakeï niet meer te hebben om voor te zorgen, om voor te waken. O, zij wist en voelde 't, de scheiding van hem zou haren dood zijn. Zonder ziel kon ze niet leven en was hij hare ziel niet, zou hij niet haar leven medenemen als hij ging? En niettemin zweeg ze, sprak ze nooit met Corrie over hare smart, integendeel hem bemoedigend toesprekend, beurde zij

hem op en wees zij hem steeds op een gelukkig weerzien. Een gelukkig weerzien! Niemand wist 't beter, gevoelde 't dieper en inniger dan zij dat dat weerzien waarop zij hem altijd wees, tenminste aan deze zijde van 't graf nooit zou komen. En toch troostte zij hem er steeds mede met een traan in 't oog, met een hemelsch zachten diep weemoedigen glimlach om den mond.....Is 't niet de plicht eener vrouw te lijden?

En dat Tjisai leed, ontzettend, bovenmenschelijk, dat wist Allah 't beste, want zelfs voor hare vriendin, voor Isa stortte zij haar hart niet uit; alleen droeg zij hare smart, alleen, gansch alleen..... Uren achtereen kon zij Corrie als deze sluimerde, aan zitten staren als wilde zij zijn gelaat in hare ziel afdrukken, soms ook kon zij hem woest om zijn hals vallen om een oogenblik daarna met de handen voor hare oogen weg te vliegen. En dan kon Corrie zich ook niet langer inhouden en schreide hij heete tranen en nam zich voor niet weg te gaan, maar liever hier te sterven in hare armen, dan daar ginds ver van zijn kleintje, genezing te gaan zoeken.

Want o, voor 't scherpziend oog der liefde bleef 't niet verborgen hoe er geleden werd door dat schepseltje zoo klein van gestalte en toch zoo groot, zoo reusachtig groot van ziel. Maar als Corrie dan zijne Tjisai riep en haar mededeelde dat hij besloten had niet te vertrekken, dan had zij hem slechts aan te zien en hem te vragen of hij haar moede was, dat hij met alle geweld wilde sterven, om hem weer van opinie te doen veranderen. Als Oh Soei San sterk genoeg was de smart der scheiding te dragen, zou hij 't dan ook niet kunnen, mocht hij minder moedig, minder sterk zijn dan dat kleine teere

schepseltje, hij, een man? Ach Corrie, ge zaagt niet hoe Oh Soei San schreide alsof haar 'tehart breken zou als zij na u van gedachten te hebben doen veranderen, u weer verliet, ge hoordet hare hartverscheurende wanhoopskreten niet, ge hadt geen tact genoeg om te weten om in haar hart te lezen dat zij niets liever wilde dan dat gij uw besluit om in Singapore te blijven zoudt handhaven, want hoe lief zij u had, in hare armen had zij u liever zien sterven om vervolgens op uw lijk u in den dood te volgen, dan van u te scheiden, maar dat toonen wilde ze niet, daar was ze te edel voor.....

Zoo verliepen de dagen en naderde Corrie's vertrek met reuzenschreden. Elken dag scheen sneller in 't verleden te verzinken dan zijn voorganger en reeds kon Tjisai de uren tellen dat zij haren Hakakeï nog bij zich zou hebben. Voor haar had Corrie gezorgd; zij ook zou naar haar home weerkeeren om daar hare zuster op te gaan zoeken. Tot aan Corrie's terugkomst zou ze in Japan blijven, ruim voorzien als zij door hem was van geld.

Onuitsprekelijk droevig waren de laatste acht dagen: hand in handelkander met de oogen verslindende, werd dien tijd doorgebracht onder een somber en niettemin welsprekend zwijgen. Geen taal was in staat de gevoelens onder woorden te brengen die deze twee droevige zielen elkander in die weemoedige uren mededeelden, geen taal was in staat door woorden de belofte te vertolken die in hunne soms door tranen verduisterde oogen te lezen was, de belofte van eeuwige trouw, van liefde tot over graf en dood.....

Eigenhandig pakte Oh Soei San de twee koffers in die Corrie zou medenemen, niemand, zelfs Isa niet mocht haar

helpen aan dit voor haar zoo droevig werk. Alles wat zij in handen kreeg, elk kleedingstuk bevochtigde zij met hare tranen en uren soms kou zij zacht schreiend op hare knieën bij één der koffers liggen, dood voor hare omgeving, dood voor alles behalve voor hare diepe smart.

Arme, arme Tjisai!.....

Zoo brak de laatste dag vóór Corrie's vertrek aan, vroolijk scheen daar buiten de zon, wijd en zijd verspreidden de rozen, dalimah's en melaties hare heerlijke geuren en luchtig klapwiekend stegen de vogels op lichten vleugelslag tot hoog in 't helderblauwe azuur; alles ademde lucht, lichten leven. Alles ja, behalve 't kleine huisje op Tandling Ketjil waar Corrie met zijn kleintje woonde. Aan alle kanten gesloten, heerschte eene beklemmende door niets verbroken stilte daar binnen, door niets? Ja, ten minste..... Slechts nu en dan werd een onderdrukten snik, een zachten half gesmoorden zucht vernomen. 't Was of er een doode in huis was. Onafgebroken bleef die akelige doodsche stilte den ganschen dag voortduren, bleef 't huis gesloten als rouwde men daar binnen.

Men zou hebben kunnen denken dat het huisje niet bewoond was, want zelfs toen de zon zich te slapen had gelegd en de maan, gevolgd door myriaden sterren Singapore met een zacht rein licht overgoot, bleef 't stil en duister daar binnen, maar 't was een plechtige stilte, een duisternis die ontroerde, aangreep, beangstigde... Op de achtergalerij lag in eene longchair, gesleund door kussens, een jongeling wiens gelaat witter was dan de kussens die zijn hoofd steunden, naast hem lag op hare knieën eene nog jonge vrouw met haar hoofd in hare handen, meestal stil, roerloos, tusschenbeide slechts

zenuwachtig rillend, hartstochtelijk snikkend..... Die bleeke jongeling was Corrie, die jonge vrouw Oh Soei San, zijne Tjisai.....

Het was een heerlijke vreedzame tropenmorgen, de dag van Corrie's vertrek. Diepe gewijde kalmte lag op land en zee en terwijl hoog in de lucht eenige rooskleurige vederwolkjes die onbewegelijk in den blauwen aether hingen, schitterden en blonken als vloeibaar goud, steeg de morgenzon hooger, steeds hooger en bestraalde alles met hare bliksemende overweldigende pracht en gloed.

Wie echter oogen voor dit schoone tooneel had, niet zij die daar gezeten in een ruimen sampan vliegensvlug over de blauwe golfjes zweven om weldra bij eene groote Atlantische steamer aan te leggen. Op dien korten tocht hebben zij slechts oogen voor elkander gehad en op dien korten tocht ook, in de laatste oogenblikken dat zij bij elkander waren, heeft Oh Soei San haren Hakakeï in een onbewaakt oogenblik 't geheim verraden dat zij tot nu toe zoo zorgvuldig voor hem had verborgen gehouden; de twijfel aan een weerzien, 't angstige voorgevoel van eene scheiding voor eenwig..... Doodsbleek, met wankelende schreden beklimt Tjisai achter Corrie de scheepstrap. Boven gekomen is zij verplicht den arm van Isa te grijpen om niet in elkander te zakken. Met eene hand wrijft zij zich langs 't voorhoofd; 't is haar alsof zij wakend droomt, zij kan 't zich niet voorstellen dat dit de steamer is die Hakakaï van haar zal wegvoeren, nog kan zij de vreeselijke waarheid niet begrijpen en hoopt ja, weet ze zeker dat alles een akelig spel barer verbeelding is, maar wat doet ze dan hier, is ze dan waanzinnig.....? Door Isa naar 't bovendek geleid, vindt ze daar Corrie

afgemat op zijne longchair liggen en nu, nu weet ze plotseling dat ze daareven niet droomde, dat alles nuchtere koude werkelijkheid is en met een gil, akelig krijschend, wanhopend hardverscheurend werpt zij zich om Corrie's hals Zachtjes maakt deze zich los en zijn kleintje aanziende zegt hij met een door snikken afgebroken stem: ‘Mijn darling, één wenk en ik keermet U naar wal terug.’ O God, moet ze dan huichelen en opoffering en sterkte veinzen tot op 't laatste oogenblik toe, Allah, 't is zwaar, al te zwaar, voor hare zwakke krachten. Maar ze put moed, 't is immers voor Corrie dat zij lijdt en tevergeefs hare tranen trachtende weg te vegen, zegt zij met een soort glimlach: ‘Neen Hakokekï! vooruit naar Europa, 't is immers slechts voor een paar maanden, vergeet mij niet, ik blijf op U wachten!’ Zachtjes herhaalt Corrie dat: ‘slechts voor een paar maanden,’ en dan zwijgen beiden..... 't uur van vertrek nadert.....'t ‘Vaarwel’ moet gesproken worden. ‘Vaarwel’..... O God, vaarwel!..... Nog eenmaal zoeken hunnne door tranen verduisterde blikken elkander, nog eenmaal trachten beiden woorden van troost, bemoediging en van hoop op de toekomst te spreken, woorden die geen weerklank vinden in hun hart, in hunne ziel, woorden die zij voelen dat leugens zijn..... nog een paar seconden en 't zal te laat zijn. Corrie zal zijne Tjisai, zijne goede engel, zijn beschermgeest, zijn redster hebben verloren voor eeuwig en toch, toch zwijgt hij, toch waagt hij 't niet de gedachte uit te spreken die een angstig voorgevoel van eeuwige scheiding hem op de lippen legt en die geheel zijne ziel schijnt te vervullen..... Ja, gesloten blijft de

mond voor wat zoo duidelijk spreekt uit hunne blikken. Én Oh Soei San en Corrie, beiden misten den moed om 't p echtige van 't scheidingsuur, 't innige van 't oogenblik te misbruiken, te ontheiligen door eene uiting, door 't onder woorden te brengen van hetgeen hunne ziel zoo beangstigt en neerdrukt.

Snel volgen de signalen der bootmansfluitjes elkander op en terwijl dikke rookwolken uit den schoorsteen breken en lijnrecht omhoog stijgen in de stille morgenlucht, kondigt alles een spoedig vertrek aan. Geslagen heeft 't scheidingsuur. Hartstochtelijk klemt Corrie zijn kleintje voor 't laatst in zijne armen, wild drukt hij haar een laatsten kus op den mond en dan, dan geeft hij haar over aan Isa om haar weg te leiden, weg van hem, voor eeuwig weg..... Plotseiing echter rukt Oh Soei San zich los om zich nog eens aan Corrie's hals te werpen wild, hartstochtelijk, woest.... en dan, terwijl ze uitroept: ‘My darling, my own Hakakeï!’ met eene stem die den kranke door merg en been dringt, die hem schokt tot in 't diepst zijner ziel, ijlt ze naar de verschansing om in 't volgend oogenblik bewusteloos in Isa's armen neer te storten.....

Een paar seconden daarna hoort men de schel in de machinekamer, een dof geruisch en gedreun verheft zich, langzaatn komt de schroef in beweging en statig glijdt ‘de Hebe’ voort..... Een rooskleurige schijn van geluk lag dien vreeselijken morgen op den oceaan, over Singapore en toen de naar wal roeiende Sampan bliksemsnel over 't helblauwe water schoot, schenen de kleine gestalten van Isa en Oh Soei San door louter goud omgeven.....En toch kon Corrie hierin geen goed voorteeken zien, toch was zijne ziel

als de hare, met vreeze en somber voorgevoel vervuld.

Met ingehouden adem en wijd geopende oogen staarde de arme jongeling 't bootje na, dat alles van hem wegvoerde dat aan zijn leven vreugde en liefelijkheid had bijgezet en toen 't onder de andere booten en sampans verdwenen was staarde hij nog tot hij plotseling begreep dat zij hem verlaten had, dat hij alleen was, gansch alleen.....Zachtkens herhaalde hij dat woord alsof hij 't niet vatte, langzamerhand scheen hij 't echter te begrijpen, drong de volle beteekenis er van tot zijne hersens door tot na een paar seconden 't hem helder werd en de akelige werkelijkheid dat zij er niet meer was, dat zij gescheiden waren, hem ijskoud en verpletterend neerviel in zijn hart en alles met een doffen, zwarten sluier bedekte.....Verschrikt door den kreet dien toen geslaakt werd door die doodelijk gewonde menselienziel, sloeg de engel der liefde de handen voor zijn stralend gelaat en vluchtte zacht schreiend weg, ver weg van daar, zijn rijk overlatend aan de demonen van 't noodlot.

Toen Corrie weer tot zijne bezinning kwam was 't eerste waar zijn oog op viel eene vertrapte melatie. Zorgvuldig raapte hij haar op en hare blaadjes voorzichtig gladstrijkende, kuste hij 't teedere bloempje hartstochtelijk, terwijl hij 't met zijne tranen besproeide..... Was 't geen groet van haar?

En langzamerhand ging ook die dag voorbij en brak de avond en nacht aan; den eersten nacht dat Corrie alleen zou zijn sinds langen, langen tijd.

Wat er dan ook geleden werd in die stille duistere uren in een cabin op ‘de Hebe,’ in die stille duistere uren, waarin 't geklots der golven vermengd met 't

suizen van den wind zoo uiterst weemoedig zich doet hooren, zoo onuitsprekelijk treurig als ééne lange klacht, is voor beschrijving niet vatbaar. Dat er echter geleden word, ontzettend, ijselijk zwaar, dat er eene menschenziel dien nacht bezweck in hare wanhopige worsteling tegen 't wroede noodlot, dat was maar al te goed den volgenden morgen aan Corrie te zien toen hij uitgeput, met ingezonken oogen, diep zwaarmoedig in zijne longchair lag. Hij wenschte te sterven, voor hem had 't leven zijne waarde verloren, voor hem en voor haar. Als waanzinnig liep zij den geheelen dag door 't huis steeds met zachte stem roepende on telkens Isa en Ah Hing vragende naar Corrie, naar haren Hakakeï..... Arme Tjisai!..... Door Isa werd alles in 't werk gesteld om hare vriendin te troosten en wat op te wekken, maar haar liefderijk pogen was tevergeefs; wel hield na verloop van eenigen tijd 't rusteloos zoeken naar Corrie, 't zenuwachtig dwalen door 't huis op, wel ook gebruikte het arme kind 't een en ander als Isa wat voor haar had gereed gemaakt, wel ook trachtte zij 's nachts te rusten, maar geheel herstellen van den schok, dien haar door Corrie's vertrek was toegebracht, deed ze nooit.

Haar leven was te veel samengegroeid geweest met het zijne, zij kon niet leven zondor hem, zij kon niet buiten den lichtstraal dien zijn gelaat verhelderde, zij kon niet buiten den troost, dien hij haar steeds influisterde als zij soesah had n.l. dat hij haar beminde, zij kon niet buiten haren eenigen Corrie en toch, toch zou zij in 't vervolg tevergeefs naar hem uitzien, hem tevergeefs wachten. En ze weende, weende, vele dagen en nachten lang en als ze niet weende staarde zij op de zee, die

haar nu niet meer schoon toescheen maar wier eindelooze horizon haar toch sprak van hem, die haar door de booze geesten van 't harte gescheurd was en die uit de verte haar zijn groeten toeriep En meer, steeds meer kwijnde ze, de smart was te diep, het offer te groot geweest voor deze teere plant die zich zoo geheel aan hem geklemd had. Langzamerhand voelde ze hare krachten verminderen doch ze wonstelde en streed; moest ze niet in 't leven blijven om op haren Corrie, op zijne terugkomst te wachten? Hare toenemende zwaarmoedigheid moest dus overwonnen worden en ze besloot met Isa en Ah Hing naar Japan te vertrekken. Maar, besluiten is nog geen doen. Elk oogenblik nam zij zich voor, plaats te nemen op een steamer die voor Yokohama bestemd was, steeds werd zij in dat voornemen door hare vriendin gesterkt, maar steeds ook trok Oh Soei San zich op 't beslissend oogenblik terug om Isa te zeggen dat zij nog ééne steamer in Singapore wilde overblijven; nog kon zij niet scheiden van de plaats waar zij zoo innig gelukkig met haren darling was geweest, waar zij onbezorgd als een kind aan zijne zijde 't schoonste gedeelte van 't leven had leeren kennen, waar ieder plekje in huis vooral, maar ook op straat haar sprak van hem, van hem die nu veire was maar die terug zou komen..... En steeds meer kwijnde ze en steeds langer stelde ze haar vertrek uit en soms trachtte zij zich te verzetten, maar de kracht daartoe ontbrak haar: de slag was te zwaar geweest.

Uren achtereen kon zij droef starend in eene der longchairs liggen, waarin vroeger altijd Corrie had gelegen, haren arm geslagen om hare dolly die zij medegenomen

had naar Borneo en die ook hem had gekend. Een uiterst weemoedig gezicht was 't dan, die nog jonge vrouw verdiept in hare onmetelijke droefheid, zacht schreiend soms met hare dolly te hooren spreken over hem die verre was, maar die zijne Tjisai bleef beminnen en die terug zou komen.... terug zou komen als 't te laat zou zijn.... Want, steeds verminderde Corrie's kleintje en vele steamers verlieten Singapore's reede zonder dat zij zich daarop bevond. Sterven wilde ze op de plaats waar ze met Corrie geleefd had, haar laatste blik moest gericht zijn op voorwerpen door hem vroeger gebruikt, op de deur die hij bij zijn terugkomst zou binnentreden met een blijden lach om den mond, met 't oog vragende naar haar, die op hem gewacht had tot hare krachten haar begaven en zij stierf, denkende aan hem, kussende de melatie die hij haar eens in 't haar gestoken had..... Ann kleintje!.....zij kon zich niet heenzetten over 't zware verlies door haar geleden, zij kon zich niet troosten met de gedachte dat zij gelukkig was geweest boven vele anderen, want dat 't oneindig heerlijker is: to have loved and lost, than never to have loved at all! En op een avond dat de mata-hari wonderschoon onderging, dat een zacht windje de bladeren der boomen deed ruischen en hen verhaalde van eeuwige trouw, van liefde tot over graf en dood dat de bloemen geurden met hunne fijnste geuren en dat de nachtinsekten hun geheimzinnig lied fluisterden en prevelden, lag Oh Soei San weer in hare longchair met de dolly die ook hem gekend had in haren arm, maar nu was zij niet alleen; aan hare zijde knielde Isa, hare trouwe gezellin en terwijl zij heete tranen schreide bedekte zij de hand barer meesteres met gloeiende kussen.

Rustig zelfs glimlachend lag Tjisai daar, aan hare borst rustte de dolly en hare hand hield de verdroogde melatie, die hij haar eens in 't haar had gestoken. O! nu, nu zij sterven ging, nu wist, nu voelde ze dat 't schooner is: to have loved and lost, than never to have loved al all! Ja, ze was dankbaar dat ze bemind had, maar nog heerlijker vond ze 't idée dat ze bemind werd en dat er een om haar treuren zou als hij zou hooren dat zij gestorven was omdat ze niet leven kon zonder hem..... En Isa wenkende fluisterde zij haar met reeds gebroken stem in: ‘Zeg hem.....dat ik hem lief had.....en dat ik daarboven op hem wachten zal.’ En terwijl haar gelaat glansde en straalde alsof 't reeds beschenen werd door 't heilig ongeboren licht, bracht zij nog eens de melatie aan hare langzaam verstijvende lippen en met steeds zwakker wordende stem Corrie roepend, stierf ze..... Oh Soei San was niet meer.....'t Getal der engelen was met één vermeerderd want voorwaar, zij die de kracht had zóó te beminnen, zal niet verloren gaan.

Volgens 't verlangen van Tjisai bleef Isa wonen in 't huisje op Tandling Ketjil, bleef Isa wachten op Corrie's terugkomst om hem de boodschap van kleintje over te brengen dat zij hem had lief gehad tot aan haar laatsten ademtocht en dat zij hem daarboven wachtte.

En trouw wachtte Isa vele, vele maanden lang en elken morgen dacht zij: ‘Heden zal hij komen die door Oh Soei San bemind werd tot aan haren laatsten ademtocht’, en elken avond legde zij haar hoofd neer hopende op den dag van morgen.

En op een ochtend, langen, langen tijd nadat Tjisai was uitgedragen, op een morgen dat de melaties en

dalimah's geurig bloeiden kwam hij. Met stralend oog, jonger dan te voren, blij lachend, zag de Javaansche hem naderen terwijl zijn vorschend oog zocht naar haar die zijn hart beminde, maar tevergeefs: zij die eens dit plekje voor hem tot een aardsch paradijs had gemaakt was hier niet meer, haar vroolijke lach en kinderlijke stem weerklonken hier niet meer..... alles was verlaten, alles zweeg.

Angstig riep hij zijn kleintje herhaalde malen bij haren naam, maar vruchteloos; slechts de morgenkoelte antwoordde hem geheimzinnig klagend.

Daar trad plotseling Isa voor den dag, in hare hand hield zij de verdroogde melatie die Corrie zijne Tjisai eens in de geurige lokken had gestoken, die zij gekust had met reeds verstijfende lippen. Gejaagd greep hij haar vast en zijne blikken vroegen waar zijn mond niet toe in staat was. Ook Isa sprak niet, maar in hare met tranen gevulde oogen was duidelijk de vraag te lezen: ‘Waarom bleeft ge zoo lang weg, waarom kwaamt ge niet vroeger?’.....

Een paar seconden later was Corrie alleen en terwijl hij sidderend nederknielde klonk 't zachtkens van zijne trillende lippen: ‘Heilige engel!’..... En hartverscheurend snikkend kuste hij 't laatste heilige pand en haar met teedere stem roepende bedekte hij zijn gelaat met beide handen.....

EINDE.